

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΑ΄.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1951

ΑΡΙΘ. 114

ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ ΜΑΣ

Με πολλές ἐλπίδες καὶ με πανόμορφα ὄνειρα ἄρχισε ὁ αἰὼν μας. Ὅλοι περιέμεναν, ὅτι ὁ εἰκοστὸς αἰὼν θὰ ἦταν ἡ ἐποχὴ τῆς ἀπολύτου εὐτυχίας, ὅτι οἱ ἄνθρωποι θὰ ζοῦσαν πιά μέσα σ' ἓναν παράδεισο. Καὶ στὴν κατάστασι αὐτὴ θὰ ζοῦσε ὁ ἄνθρωπος, χάρις στὸ μυαλό του. Ἡ ἐπιστήμη του θὰ τὰ κατώρθωνε ὅλα κ' ἔτσι κανεὶς πιά δὲν θὰ εἶχε ἀνάγκη τὸ Θεό. «Πανηγύρισαν οἱ ἄνθρωποι τὴ χαραυγὴ τοῦ αἰῶνα με μιὰν αὐταρέσκεια πὺν ἔμοιαζε με πρόκληση καὶ ἄγγιζε τὴ βλασφημία», σημειώνει χαρακτηριστικὰ ὁ κ. Π. Καυελλόπουλος στὸ γνωστὸ καὶ πολὺτιμο ἔργο του «Ὁ εἰκοστὸς αἰῶνας». Ὁ ἄνθρωπος, ἔλεγαν τότε, στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα, ἐλευθερωμένος ἀπὸ ὅλες τὶς «προλήψεις» (ὅπως συνήθιζαν ν' ἀποκαλοῦν κυρίως τὴ Θρησκεία), θὰ προχωροῦσε διαρκῶς καὶ περισσότερο πρὸς ἓνα καλύτερο, ἕναν ὠραιότερο, πρὸς ἓναν εὐτυχέστερο κόσμον. Αὐτὲς ἦταν οἱ ἐλπίδες, αὐτὰ ἦταν τὰ ὄνειρα τοῦ 1900, τοῦ 1901....

Τώρα, πὺν με τὸ 1951, μπήκαμε πιά στὴ δευτέρη πεντηκονταετία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, θὰ ἄξιζε νὰ ἰδοῦμε ποιά ὄνειρα καὶ ποιὲς ἐλπίδες ἀπ' ἐκεῖνες, ἔγιναν πραγματικότης. Ἡ μᾶλλον θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξετάσῃ κανεὶς, ἂν σήμερα ὑπάρχουν καθόλου ἐλπίδες. Ὁ ἀμερικανὸς λογοτέχνης William Faulkner, πὺν πῆρε τὸ Βραβεῖο Νόμπελ τῆς Λογοτεχνίας γιὰ τὸ 1950, πηγαίνοντας πρὸς τὴ Στοκχόλμη, χαρακτήρισε πολὺ ἐπιγραμματικὰ τὴν ψυχολογία τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Σήμερα, εἶπε, «ὁ ἄνθρωπος ἔχει στὸ μυαλό του μόνο ἓνα

ἐρώτημα: Πότε θὰ τιναχθῶ στὸν ἀέρα!» Φόβος, λοιπόν, πῆρε τὴ θέσι τῶν ἐλπίδων καὶ ἀπογοήτευσίς σκληρὴ ἔρχεται στὸ 1951 νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ ὄνειρα.

Ἄν ὅμως προσέξῃ κανεὶς κάπως καλύτερα τὴν σημερινὴν κατάστασι τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ τοῦ φόβου, καὶ ἂν ἀνατάμῃ προσεκτικότερα τὴν ἐποχὴ τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν ὀνείρων τοῦ 1900, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι καὶ οἱ δυὸ ἔχουν μεταξὺ τους ἓνα κοινὸ χαρακτηριστικόν: ὅτι ἔκεινοῦν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους, πὺν δὲν ἔχουν πνευματικὸ βάθος. Οἱ σημερινοὶ «ἐλπίδα μὴ ἔχοντες» εἶναι οἱ «ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ» τοῦ 1900. Μ' αὐτὸ δὲν θέλομε νὰ ποῦμε ὅτι ὅλοι ὅσοι σήμερα εἶναι ἀπληρυσμένοι καὶ ὅλοι ὅσοι τότε ἐβλεπαν τόσο αἰσιόδοξα τὸ μέλλον ἀνήκουν στοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀρνήσεως. Ἀπλῶς θέλομε νὰ δείξωμε ὅτι, καὶ στὴν μιὰ περίπτωσι καὶ στὴν ἄλλη, ἡ πηγὴ εἶναι ἡ ἴδια: ἡ μὴ πνευματικὴ ἀντιμετώπισι τῶν γεγονότων, με ἄλλα λόγια τὸ παραμέρισμα τοῦ θείου παραγότος μέσα ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ.

Ὁ Χριστιανὸς ὅμως, σὰν ἀληθινὸς ρεαλιστὴς, πρέπει νὰ βλέπῃ τὰ γεγονότα ὅπως εἶναι, καὶ οὔτε νὰ βαναυγίζεται με ἄπιαστες χίμαιρας καὶ με ὄνειρα, οὔτε νὰ πέφτῃ, σὰν κουρέλι, θῦμα τῆς πιδ μαύρης ἀπαισιοδοξίας. Γι' αὐτό, ὅσο καὶ νὰ μᾶς φανῇ παράξενο, ἄς μὴ σπεύσωμε νὰ προεξοφλήσωμε ὡς γεγονότος, ὅτι ὅλες ἐκεῖνες οἱ ἐλπίδες ἔχουν διαψευσθῆ, καὶ ἄς μὴ συμφωνήσωμε ἀνεξέταστα με ἐκεῖνους, πὺν ὡς μόνο δικαιολογημένο αἶσθημα γιὰ τὸ μέλλον θεωροῦν ὅτι εἶναι ὁ φόβος.

ΜΙΑ ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΑΤΙΑ

Ἐκεῖνο πού φαίνεται ἀναμφισβήτητο εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, εἶναι ὅτι οἱ ἐλπίδες ἐκείνες δὲν ἐπαλήθευσαν, μὲ τὸν τρόπο πού οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀρνήσεως τὸ περίμεναν. Ἐπαλήθευσαν, δηλαδή, ὅσον ἀφορᾷ τὶς ἐπισημονικὲς κατακτήσεις καὶ εἰδικώτερα τὶς τεχνικὲς.

Παρ' ὅλες ὁμως αὐτὲς τὶς κατακτήσεις του, ὁ ἄνθρωπος δὲν προχώρησε στὴν τελειοποίησί του, χάρις σ' αὐτὲς καὶ μόνον (νὰ ἐξηγουέμεθα), οὔτε ἓνα βῆμα. Τοῦ ἔδωσαν, δηλαδή, ἀνέσεις πολλές, ἄνεσι ὁμως ἐσωτερικὴ δὲν τοῦ ἔδωσαν οὔτε δράμι. Οἱ ἀνακαλύψεις αὐτὲς, γιὰ μιὰ στιγμή, ὅπως συμβαίνει στὸ μικρὸ παιδί ὅταν τοῦ δώσουν ἓνα καινούργιο παιχνίδι, ἔδωσαν στὸν ἄνθρωπο κάποια χαρὰ, κάποια ἱκανοποίησι, γιὰ νὰ αἰσθανθῆ ὁμως κατόπιν μέσα του ἓνα κενόν, τὴν ἔλλειψι κάθε χαρᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως.

Ἐκεῖνο πού ἔγινε μὲ τὶς νεώτερες ἀνακαλύψεις, εἶναι ὅτι ὁ κόσμος ἔγινε μιὰ «επαρχιακὴ γειτονιά». Ἐνῶ μᾶς ἔκαναν νὰ μὴ ξέρωμε ποιὸς εἶναι καὶ τί κάνει ὁ γείτονας μας, πού κάθεται στὸ διπλάνο διαμέρισμα, μέσα στὴν ἴδια πολυκατοικία, αἰσθανόμαστε ἀμέσως τὸν ἀντίκτυπο ἀπὸ γεγονότα πού συμβαίνουν στὸ ἐντελῶς ἄλλο ἄκρο τοῦ κόσμου. Τὰ γεγονότα π. χ. τῆς Κορέας, τὸ ἴδιο πρῶτ' ἔγινε ἡ εἰσβολή, μᾶς συγκλόνισαν ὅλους, ὅπως ἄλλοτε θὰ συγκινοῦσε τὴ γειτονιά ἐνὸς χωριοῦ ἓνα συναρακτικὸ γεγονός, πού συνέβη σὲ μιὰ ἀπ' τὶς οἰκογένειες, πού ζοῦσαν δυὸ πόρτες παρακάτω.

Ἐν τούτοις, ὁμως, ὁ καινούργιος καὶ πλατὺς σύνδεσμος πού δημιουργήθηκε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὶς νεώτερες ἀνακαλύψεις, δὲν εἶναι ὅπως τὸν φαντάσθηκαν οἱ ἀρνηταὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος μας. Περίμεναν πὼς οἱ τεχνικὲς ἀνακαλύψεις, ἀπὸ μόνες τους, ἀναγκαστικά, μὲ μηχανοκρατικὴ ἀναγκαιότητα, θὰ ἔφερναν τὴ συναδέλφωσι καὶ τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν λαῶν. Ἀλλὰ ἔγινε σχεδὸν τὸ ἀντίθετο. Ἐνῶ, δηλαδή, ἔχει μόνον κάποια μικρὴ πρόοδος σημειωθῆ στὸ νὰ αἰσθανώμαστε ἀλληλεγγύη πρὸς τοὺς ἄλλους λαοὺς, τώρα

νοιώθουμε πολὺ πῶς ἔντονα τὶς διαφορὲς πού μᾶς χωρίζουν ἀπὸ κατοίκους τοῦ πλανήτου μας, πού ἄλλοτε καὶ ἡ ὑπαρξίς των θὰ περνοῦσε γιὰ μᾶς ἀπαράτηρητη, σὲ ὅλη μας τὴ ζωὴ. Μὲ τὶς νεώτερες ἀνακαλύψεις, πετύχαμε νὰ αὐξήσωμε τοὺς φόβους μας καὶ τοὺς κινδύνους μας καὶ νὰ ἀποτελῆ σήμερα ἀπειλή καὶ γιὰ μᾶς ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Κορέας, ἐνῶ δὲν αὐξήσαμε σὲ ἐνότητα ἐσωτερικὴ, πού ἀποτελεῖ τὴν ἀληθινή, τὴν πραγματικὴ ἐνότητα.

Μερικοί, μάλιστα, ἀπὸ ἐκείνους πού ἄλλοτε τὰ περίμεναν ὅλα ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη, ἔχουν φθάσει στὸ ἐντελῶς ἀντίθετο ἄκρο. ἔχουν κατανηθῆ νὰ φοβοῦνται σήμερα τὴν ἐπιστήμη καὶ νὰ τὴ θεωροῦν ὡς ἐχθρὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καταστροφέα τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἐδῶ ὁμως, ὅπως καὶ τότε, κάνουν τὸ ἴδιο λάθος. Μηχανοκρατικῶς καὶ πάλιν, νομίζουν πὼς θὰ διορθωθοῦν τὰ πράγματα, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἐγκαταλείψῃ τὶς σημερινὲς του ἐπισημονικὲς κατακτήσεις καὶ δὲν ἐπιδιώξῃ πᾶ ἀλλες.

ΑΝΑΝΗΨΙΣ

Ἡ ἀπογοήτεσις, σχετικῶς μὲ τὴν παντοδυναμία τῆς ἐπιστήμης, εἶχε καὶ ἓνα ἄλλο καλὸ. Βοήθησε νὰ ἀντιμετωπίζεται ἡ πραγματικότης ρεαλιστικώτερα καὶ νὰ καταλάβωμε ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἔχει ὠρισμένα ὄρια, μέσα στὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ κινηθῆ. Οἱ ἐπιστήμονες ἰδιαίτερος, ἀλλὰ καὶ μαζῆ τους καὶ πολλοὶ ἄλλοι διανοούμενοι, ἔχουν καταλάβει ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πεδίο, πού εἶναι δυνατόν νὰ ἐρευνηθῆ μὲ τὸ μικροσκόπιο καὶ μὲ τὸ νυστέρι, μὲ ἄλλα λόγια ἐκτὸς ἀπ' τὴν ὕλη, ὑπάρχει καὶ ἓνας ἄλλος κόσμος, ὁ πνευματικὸς. Εἶδαν, δηλαδή, ὅτι γιὰ νὰ συλλάβωμε τὸ νόημα τοῦ κόσμου, τὸ νόημα τῆς ζωῆς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀρκεσθοῦμε μόνον σὲ κείνα, πού οἱ λεγόμενες θετικὲς ἐπιστῆμες μᾶς διδάσκουν. Περιορισμὸς μόνον σ' αὐτὲς μᾶς δίδει μιὰ τόσο ἀτελῆ καὶ μιὰ τόσο ἀλλόκοτη εἰκόνα, πού ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Ἔτσι σήμερα, στὸ 1951, οἱ μεγαλύτεροι ἐπιστήμονες τοῦ κόσμου, αὐτοὶ πού ἔχουν προσφέρει τὰ περισσότερα ὡς ἄνθρωποι τῆς ἐρεύνης καὶ τοῦ ἐργαστηρίου,

καὶ γενικὰ οἱ μεγαλύτεροι σύγχρονοι διανοούμενοι εἶναι ἄνθρωποι, πού ὄχι μόνον πιστεύουν ἀλλὰ καὶ θεωροῦν ὑποχρεωσί τους νὰ διακηρύξουν καὶ δημοσίᾳ τὴν πίστι τους πρὸς τὸ Θεὸ καὶ πρὸς τὶς ἀξίες τοῦ πνεύματος. Ἐπὶ τὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, ἔδω καὶ δεκατρία χρόνια τώρα, δὲν γίνεται τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ τέτοια συνεχῆ παρέλασι κορυφαίων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς διανοήσεως, πού εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ψυχρῶς ἀφιερωμένες στὸ Θεό.

Στὴ στροφή τῶν ἐπιστημόνων πρὸς τὴν πίστι, βοήθησε καὶ ἓνα ἄλλο γεγονός. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ τεράστια ἐργασία μεγάλων φιλοσόφων, ἀρχαιολόγων καὶ ιστορικῶν, ἀποδείχθηκε, ὄχι μὲ θεωρίες καὶ μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀκαταμάχητη γλῶσσα τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ τῶν ιστορικῶν μνημείων, ὅτι ὅσα ἔλεγαν οἱ ἄρνηται γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Κυρίου καὶ γιὰ τὰ ἄλλα ιστορικά γεγονότα τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο ἀπὸ δημιουργήματα τῆς φαντασίας των. Αὐτοί, μὲ τὴ φαντασία τους εἶχαν χαρακτηρίσει τὴν ἱστορία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὡς μῦθο, καὶ τώρα τὰ γεγονότα ἀπεδείκνυαν ὅτι μῦθος καθαρὸς ἦσαν οἱ ἰσχυρισμοὶ τους. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ χαρακτηρίσῃ τὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια, σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορικὴ πλευρὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς τὸν θρίαμβο τῆς ἀλήθειας.

Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ, σχετικὸ μὲ τὴν μεγάλη στροφή, πού ἔγινε στὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων, εἶναι ὅτι κατάλαβαν ὅτι πραγματικὴ ἐλευθερία στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα εἶναι δυνατὴ μόνον ἐφ' ὅσον ὑπάρχει σεβασμὸς πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου, σεβασμὸς πού μόνον ἀπ' τὴ χριστιανικὴ πίστι εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ.

ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ

Ὅσα ἔχουν ἀναφερθῆ μέχρι τώρα δὲν ἀφοροῦν μόνο τῇ χώρᾳ μας. Δὲν θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ κλείσωμε τὴν ἔρευνά μας αὐτῇ, πρὶν νὰ ἐξετάσωμε τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων πενήντα ἐτῶν καὶ εἰδικώτερα μέσα στὴν ἑλληνικὴ προοπτικὴ.

Στὰ πενήντα αὐτὰ χρόνια πού πέρασαν, ἡ Ἑλλάς εἶδε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ πραγμα-

τοποιῆται καὶ ἀμέσως κατόπιν νὰ σβύνη ἓνα μεγάλο τῆς ὄνειρο: «Ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα». Μετὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς Ἡπείρου, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, μὲ τὴν ἐκστράτειά τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὴν κάποια ἐγκατάστασι τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολι, ὁ Ἑλληνισμὸς ἔβλεπε πὼς «πάλι μὲ χρόνους καὶ καιροὺς» ξαναγύριζε στὰ ἱστορικά καὶ σχεδὸν φυσικὰ του ὄρια. Σὲ μιὰ πάλῃ μὲ τὴν τουρκικὴ αὐτοκρατορία, πού εἶχε διαρκέσει ὀλόκληρους αἰῶνες, φαινόταν, γιὰ μιὰ στιγμή, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς, ξανάπαιρνε στὰ χέρια του τὴν πρωτοβουλία. Αὐτὸ ὅμως δὲν κράτησε γιὰ πολὺ. Τὸ τραγικὸ τράνταγμα πού ἔφερε ἡ κατάρρευσις στὴ Μ. Ἀσία μᾶς ξύπνησε σὰν ἐφιάλτης, γιὰ νὰ ἰδοῦμε τὸ ὄνειρό μας νὰ γίνεται συντρίμμα.

Τώρα, ὕστερα ἀπὸ τριάντα σχεδὸν χρόνια μετὰ τὴν καταστροφή, θὰ πρέπη νὰ ἰδοῦμε τὰ πράγματα ἡρεμώτερα, διαυγέστερα. Μακρὰ ἀπὸ κάθε σκέψι πολιτικῆς, ἂς ἐξετάσωμε τὰ γεγονότα ἐκεῖνα μέσα στὰ πνευματικὰ πλαίσια.

Ἄς θυμηθοῦμε πάλι τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες. Ἡ Ἑλλάς, εἶχε κάμει δυὸ νικηφόρους πολέμους, μεγάλην, συνεχῶς προχωροῦσε στὴν ἐκπλήρωσι τῶν ἐθνικῶν τῆς ἰδανικῶν. Τῇ στιγμῇ ὅμως ἀκριβῶς τοῦ θριάμβου τῆς, πνευματικὰ ἦταν ἀφωπλισμένη. Ἡ «εἰκονοκλαστικὴ κίνησις» βρισκόταν στὴν ἀκμὴ τῆς. Τὰ ἐθνικὰ αὐτὰ ἰδανικά, πού θριάμβευαν τότε, ἢ πνευματικὴ ἡγεσία, γαλουχημένη ἀντιπνευματικὰ ἀπ' τὴν ἄρνησι, τὰ ἀπέρριπτε ὡς ξεπερασμένα, «ὡς σάπια καὶ κούφια» ἰδανικά. Πιθηκίζοντας, καὶ ἀντιγράφοντας δουλικά κάθε τι, πού εἶχε τὴν ἐτικέτα τῆς Εὐρώπης, ὑπονομεύαμε τὰ θεμέλια τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς καὶ καταστρέφαμε μὲ τὰ ἴδια μας τὰ χέρια ἐκεῖνες τὶς ἀξίες, πού κράτησαν τὸ Ἔθνος μας ζωντανὸ μέσα σὲς πρωτοφανεῖς περιπέτειές του καὶ πού τὸ βοήθησαν νὰ ξαναρχίσῃ προχωρῶντας πρὸς τὴν ἱστορικὴ του ἀποστολή. Πὼς ὅμως ἦταν δυνατόν νὰ προχωρήσωμε πρὸς τὴν ἐκπλήρωσί τῆς, τῇ στιγμῇ πού ἡ ἡγεσία μας τὴ χλεύαζε; Πὼς μπορούσαμε νὰ νικήσωμε στὴν πνευματικὴ, τὴν πολιτιστικὴ μάχη, μὲ ἓναν τέτοιο προδομένον πνευ-

ματικό ὀπλιισμό;

Ἡ Ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι ἐδαφικὲς ἐπεκτάσεις, χωρὶς πνευματικὸν δυναμισμό, εἶναι ἐντελῶς προσωρινές καὶ δὲν ἀφίνουν κανένα ἀξιοσημείωτο ἴχνος πάνω στὸν πολιτισμό. Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ εἶναι μέχρι σήμερα, ὄχι γιὰ τὶς ἐδαφικές, ἀλλὰ γιὰ τὶς πνευματικὲς του κατακτήσεις. Ἄν δὲν ὑπῆρχε ἡ πνευματικὴ θεμελίωσις, ποὺ εἶχε προηγηθῆ αἰῶνες πρὶν καὶ ποὺ ἐξακολουθοῦσε ἀκόμη καὶ τότε νὰ εἶναι στερεά, οἱ ἐκστρατεῖες τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του θὰ ἔμοιαζαν μὲ τὸ πέρασμα τοῦ Τσέγκις-Χάν καὶ τοῦ Ταμερλάνου, ποὺ ἡ ἀνάμνησις τοὺς μόνο φρίκη προκαλεῖ.

Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ἡ κατάρρευσις στὴ Μ. Ἀσία προκάλεσε ἕνα βαθὺ πόνου καὶ μιὰ πικρὴ ἀπογοήτευσίς σὲ κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ. Ὅσοι ἀπ' αὐτῆ, πολλοὶ ὑπεστήριζαν, πὼς κάθε σκέψις, ποὺ ἀναφέρεται στὴ «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ», θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῆ. Ἐφθασε, μάλιστα, μερικοὶ τὸν χαρακτηρισμὸ «μεγαλοιδεάτης» νὰ τὸν θεωροῦν σὰν κάποια βρισιὰ, ἐνῶ ἀντιθέτως θεωρήθηκαν ὡς ρεαλισταὶ ὅλοι ἐκεῖνοι, ποὺ ἔσπευσαν νὰ ξεγράψουν, μιὰ γιὰ πάντα, ἀπ' τὴ σκέψιν τοὺς κάθε τι ποὺ εἶχε σχέση μὲ τὴ «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ».

Δὲν θέλομε νὰ ὑποστηρίξωμε, πὼς πρέπει νὰ ξαναγυρῶμε καὶ πάλι στὴν «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ», ὅπως τὴν εἶχαν διαμορφώσει οἱ περασμένες γενεές. Νομίζω ὅμως ὅτι τὴν κατάρρευσις τοῦ 1922 θὰ ἔπρεπε, τώρα, ὑστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, νὰ τὴν ἀντιμετωπίσωμε πρὸ ψυχραῖμα, πρὸ μαχητικὰ καὶ πρὸ ρεαλιστικά. Ἄν στὴν πραγματοποίησιν τῆς «Μεγάλῃς Ἰδέας» ἀπετύχαμε, θὰ πῆ ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμε κάθε ἔθνικὸ ἰδανικό, ἢ θὰ πρέπει νὰ περιορίσωμε τὰ ἔθνικὰ μας ἰδανικά στὴν παραγωγή μερικῶν χιλιάδων τόννων καπνοῦ καὶ ἄλλων τόσων χιλιάδων τόννων σταφίδας; Ἄν αὐτὰ τὰ ἰδανικά θὰ ἦταν κατάλληλα, γιὰ νὰ τὰ ἔχη ἕνα οἰοδήποτε κρατίδιον τῆς Ἀφρικῆς ἢ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, γιὰ τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν χιλιάδων χρόνων καὶ μὲ τὴν τόση πνευματικὴ κληρονομιά, θὰ ἦταν ἕνας ἐπαισχυντὸς ἔσπεσμός.

Ἡ ἀποτυχία μας στὴν πραγματοποίησιν τῆς «Μεγάλῃς Ἰδέας» θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς βοηθήσῃ, ὥστε νὰ τὴν προσαρμόσωμε σύμφωνα μὲ τὴν ἱστορίαν μας καὶ μὲ τὶς δυνατότητές μας. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἀνάγκη νὰ τὴν καθορίσωμε ἀκριβέστερα, γιὰ τὴν ἡδὴ, στὸ τεῦχος τοῦ «Ἑλληνικοῦ φωτός» «Γιὰ μιὰ Καινούργια Ἑλλάδα», ποὺ κυκλοφόρησε σὲ μυριάδες ἀντίτυπα σ' ὀλόκληρῃ τῇ χώρᾳ καὶ στὸν ἔξω ἀκόμη Ἑλληνισμό, ἔχουν δοθῆ οἱ γενικὲς γραμμὲς τοῦ περιοριζομένου, ποὺ πρέπει νὰ πάρῃ στὸ μέλλον τοῦ Ἔθνους μας ἡ «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ».

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

Ὅπως ἀναφέραμε καὶ παραπάνω, στὶς δυὸ πρῶτες δεκαετίες τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, ἡ ὕλιστικὴ νοοτροπία στὴ χώρα μας βρισκόταν στὴν ἀκμὴ τῆς. Ἐθριάμβευε. Ὅ,τι ἔλεγαν οἱ ὕλισται ἐθεωροεῖτο ὡς ἐπιστημονικὸ δεδομένο· κάτι περισσότερο· τὸ θεωροῦσαν ἀλάθητο δόγμα. Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ Ἔθνους μας εἶχε σιγά-σιγά διαποτισθῆ ἀπ' τὴ μηχανοκρατικὴ νοοτροπία σὲ τέτοιο βαθμό, ποὺ νὰ ἐπηρέαζῃ καὶ τὶς πρὸ ἀπίθανες ἐκδηλώσεις τῆς. Ἀφοῦ κυριαρχοῦσε καὶ μεταξὺ ἐκείνων ἀκόμη, ποὺ ὡς ἀποστολή τοὺς θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν τὸ πῶς νὰ κτυπήσουν τὸν ὕλισμό.

Εὐτυχῶς, ὅμως, παράλληλα μὲ τὴ θριαμβευτικὴ πορεία τοῦ ὕλισμοῦ στὴ χώρα μας, ξεκινοῦσε μιὰ ἀναδημιουργικὴ πνευματικὴ κίνησις. Οἱ ἀναγνώσται τῶν «Ἀκτίνων» ἔχουν ὑπ' ὄψιν τοὺς τὶς μελέτες ποὺ ἔχουν δημοσιευθῆ στὶς σελίδες τοὺς, γιὰ τοὺς πρωτεργάτες τοῦ νεοελληνικοῦ χριστιανικοῦ κινήματος καὶ ἔχουν γνωρίσει κάπως κοντήτερα τὴ μορφή τοῦ Εὐσεβίου Ματθοποῦλου, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κυρία φυσιογνωμία στὸ πνευματικὸ ἔκαινούργιωμα τῆς Ἑλλάδος. Δίπλα σ' αὐτὸν ἔρχεται μιὰ ἄλλη μορφή, μᾶς κορυφῆς μέσα στὸν νομικὸ κόσμον τῆς ἐποχῆς του, ἡ μορφή τοῦ Ἰωάννη Σκαλτσούνη, ποὺ τὸ ἔργο του ὡς Χριστιανοῦ μαχητοῦ εἶχε μιὰ ξεχωριστὴ ἐπίδρασις μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν μορφωμένων γενικῶς.

Οἱ προσπάθειες αὐτές, καὶ ἄλλες παρόμοιες, μικρὲς στὴν ἀρχή, χρόνον μὲ τὸ χρόνο ἀρχισαν νὰ φουντώνουν, μέχρι ποὺ ἔ-

φθασαν στην σημερινή τους άκμή, που έχει πλέον κερδίσει όχι μόνον την ελληνική αλλά και τη διεθνή αναγνώρισι. Από όλα τα σημεία του πλανήτου μας, φθάνουν συνεχώς μηνύματα, που φανερώνουν ποιά έκτίμησι και ποιές ελπίδες στηρίζουν οι άλλες χριστιανικές χώρες στην χριστιανική Ελλάδα. Δεν έχουμε, πάλι, παρά να ξεφυλλίσουμε, έστω και πρόχειρα, μόνο τους τόμους των «Ακτίνων», για να ιδούμε σωρεία από τέτοιες σημαντικές και ένθουσιώδεις έκδηλώσεις.

Το αξιοσημείωτο όμως σ' αυτή τη μεταβολή είναι κάτι άλλο: Η αλλαγή που έγινε μέσα στον ίδιο το χριστιανικό κύκλο, καθώς και στην αντίληψι που επικρατούσε γι' αυτόν. Στις αρχές του αιώνας μας, όταν έλεγε κανείς για κάποιον ότι είναι πιστός Χριστιανός ή για να μεταχειρισθούμε την έκφρασι εκείνης της εποχής, ότι «είναι αφιερωμένος στα θεία», ήταν σαν να έλεγε ότι αυτός είναι κάποιος απόκοσμος άνθρωπος, αποστεωμένος απ' τον καλογηρισμό ή τυφλωμένος απ' τον αμαθή φανατισμό. Σήμερα, ύστερ' από πενήντα χρόνια, ο Χριστιανισμός και στη χώρα μας είναι πηγή δυνάμεως μέσα στην κοινωνία, θά μπορούσε κανείς να πη, το πιο δημοοργικό της στοιχείο, και αποτελεί μιá ζωντανή έλπίδα για τον Έλληνα που πονεί τον τόπο του. Η έλπίς δέ αυτή δεν είναι φυγή απ' τὰ εγκόσμια, απ' την τραγική όψι της σημερινής πραγματικότητας, άλλ' έρχεται ως μόνη λύσις, για την έξοδό μας απ' τὰ απύθμενο χάος, όπου μās έχει ρίξει ή άρρησις.

Πολλές φορές εκφράζομε το παράπονο και έκδηλώνομε στενοχώρια, γιατί δεν βλέπομε να κινούνται ανάλογα με τις περιστάσεις οι υπεύθυνοι για την πνευματική τροφοδοσία του λαού μας. Και έχουμε δίκη που πικραινόμαστε. Να όμως που αυτή ή κατάστασις παρουσιάζει και μιάν ευχάριστη διαπίστωσι. Όλη, δηλαδή ή αναδημοοργική αυτή κίνησις, μέσα στον χριστιανικό κύκλο, με την έλλειψι πρωτοβουλιás εκ μέρους των υπευθύνων, παρουσιάζεται όπως πραγματικά είναι: αυθόρμητη και πηγαία, μέσα απ' τὰ σπλάγγνα του λαού. Δεν κάθισαν, με άλλα λόγια, οι υπεύθυνοι

να κάμουν ένα έπιτελικό σχέδιο, για τὸ πὼς θά πετύχουν την πνευματική αναγέννησι τῆς Ελλάδος, για τὸ ποιά μέσα και ποιόν τρόπο θά χρησιμοποιήσουν πρὸς αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Η κίνησις αὐτή ὀφείλεται σὲ ιδιωτικὲς πρωτοβουλίες και σὲν ἔμπνευσι πὸν ἔδωκε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ σὲ πρόσωπα χωρὶς ἐπίσημες ιδιότητες και θέσεις.

Θά ἔπρεπε ἔδῶ νὰ σημειωθῆ ἰδιαίτερος ἡ συμβολή εκ μέρους των μορφωμένων. Ἐγινε πρῶτα ἡ ἐπιστροφή τους πρὸς τὴν πίστι. Ἦλθε κατόπιν, σαν ἐπισφράγισμά της, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ «Διακήρυξις τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων», πὸν τὴν ἀπὸρῆνε πρὸς τὸν ἑλληνικὸ λαὸ ἐξ ὀνόματος των χιλίων και πλέον μελῶν της, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ «Δήλωσις των Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογοτεχνῶν και καλλιτεχνῶν», πὸν ἔχει ὑπογραφή ἀπὸ 220, τοὺς πὸν ἐκλεκτοὺς, ἐκπροσώπους των. Και τώρα, και σὲν πρωτεύουσα και σὲς ἑπαρχίες, παρατηρεῖ κανείς τοὺς ἐπιστήμονας νὰ παίρνουν συνεχῶς και ἑνεργότερο μέρος μέσα στη χριστιανική προσπάθεια.

Τέλος θά ἔπρεπε ἔδῶ νὰ μνημονευθῆ ἑνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ τοῦ αἰῶνος μας, πὸν δὲν παρατηρεῖται μόνο στη δική μας, ἀλλὰ και σὲς ἄλλες χώρες: Ἐνα αἰσθημα ἐνότητος μεταξὺ των πιστῶν ὡς Χριστιανῶν. Εἶναι μιá ἐνότης πὸν δὲν βασίζεται στη συμφωνία ἐπάνω σὲ ὠρισμένα δόγματα, ἀλλὰ προσέρχεται ἀπὸ τὴ συναίσθησι ὅτι ὅλοι ἐπικαλοῦνται τὸν ἴδιο Κύριο και ὅτι αὐτὸ πὸν τοὺς ἐνώνει μεταξὺ τους εἶναι ὁ κοινὸς τους σύνδεσμος με τὸν Σωτῆρα.

Τὰ ἀποτελέσματα ὅλης αὐτῆς τῆς μεταβολῆς, πὸν ἔγινε μέσα στον ἑλληνικὸ πνευματικὸ ὄργανισμὸν δὲν εἶναι ἀκόμα τόσο ἐκδηλα και τόσο εὐκόλα ἀντιληπτά ἀπὸ ὅλους. Ἐν τούτοις, εἶναι φανερό, πὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἔχη ἐπίδρασι ἐπάνω στον ὅλο ἔθνικὸ μας ὄργανισμὸν τὸ γεγονός, ὅτι ἑκατοντάδες, χιλιάδες παιδιά περνοῦν κάθε χρόνο μέσα ἀπὸ τὸ πνευματικὸ ἐργαστήρι, πὸν λέγεται κατηχητικὸ σχολεῖο. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἔχη σημασία για τὸ ἔθνικὸ σύνολο ὅτι χιλιάδες σπουδασταὶ των ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν μας ἰδρυμάτων ἐργάζονται και δημιουργοῦν κάτω ἀπὸ τὴ χριστιανική σημαία και ὅτι ἄλλες

χιλιάδες ἐργαζόμενοι νέοι, ἐπαγγελματίες, κλπ. προσπαθοῦν νὰ ρυθμίσουν τὴν καθημερινή τους ζωὴ, σύμφωνα μὲ τὸν χριστιανικὸ κανόνα.

Ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ ὑποστηρίξει, ὅτι τὰ κατορθώματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μέσα στὴν τελευταία δεκαετία, οἱ ἀγῶνες του καὶ ἡ πνευματικὴ του ἔξαρσις, πού κράτησαν ἐκστατικὸ ὄλοκληρο τὸν πολιτισμένον κόσμον, εἶναι ἐντελῶς ἄσχετα μὲ τὴν πνευματικὴ αὐτὴ ἀναγέννησι, πού ἔχει ξεπηδήσει ἀνάμεσά μας στὰ τελευταία πενήντα χρόνια;

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Καλά, θὰ μᾶς πῆ, ὁ ἀδιόρθωτος ἀπαισιόδοξος. Αὐτὰ ἀναφέρονται στὰ πενήντα χρόνια, πού πέρασαν. Τὸ ζήτημα εἶναι τί θὰ γίνῃ μὲ τὰ ἄλλα πενήντα χρόνια τοῦ αἰῶνος μας, ἢ μᾶλλον μὲ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα χρόνια, γιὰ νὰ μὴ ποῦμε τοὺς ἀμέσως ἐπομένους μῆνες;

Τί θὰ γίνῃ; Μὰ ἂν θὰ ἤθελε κανεὶς νὰ διατυπώσῃ προβλέψεις γιὰ τὸ τί θὰ γίνῃ ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς, αὐτὸ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸ κάνουν ὄχι οἱ στήλες αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ, πού, σύμφωνα μὲ τὴ γραμμὴ τους, εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε ἀνάμειξι μὲ αὐτὰ τὰ ζητήματα, ἀλλὰ οὔτε καὶ οἱ πιὸ ὑπεύθυνοι διαχειρισταὶ τῆς παγκοσμίου πολιτικῆς, γιατί ἀπλούστατα οὔτε αὐτοὶ ξέρουν τί θὰ γίνῃ. Ἄν, ὅμως, θὰ ἤθελε κανεὶς τὶς προβλέψεις του γιὰ τὸ μέλλον νὰ τὶς στρέψῃ πρὸς τὸ πνευματικὸ πεδίο, τότε ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι καὶ τόσο δύσκολη. Θὰ μποροῦσε κανεὶς, χωρὶς διαταγμῶν, νὰ πῆ ὅτι τὸ μέλλον μας ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸν πνευματικὸ δυναμισμό μας. Ἄν ἡ πνευματικὴ μας δυναμικότης ἀρχίσῃ νὰ πέφτῃ, ὅσονδήποτε εὐνοϊκῆ καὶ ἂν θὰ εἶναι ἢ ἐξέλιξις τῶν ἐθνικῶν μας καὶ τῶν διεθνῶν ζητημάτων, δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ προκόψωμε ὡς Ἔθνος, δὲν θὰ μπορέσωμε νὰ ἐργασθοῦμε γιὰ τὸ μέλλον δημιουργικά. Ἀντιστρόφως, ὅσονδήποτε δυσμενῆ γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἂν φαντασθοῦμε τὴν τροπὴ τῶν ἐθνικῶν μας καὶ διεθνῶν ζητημάτων, ἂν ἡ πνευματικὴ μας δυναμικότης

συνεχίσῃ νὰ αὐξάνῃ, τότε τὸ Ἔθνος μας δὲν θὰ πάθῃ τίποτε. Τότε θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐπιβίωσῃ, ὅσες δυσκολίες καὶ ἂν περάσῃ. Καὶ θὰ συνεχίσῃ τὴν ἱστορικὴ του ἀποστολὴ μέσα στὸν κόσμον, μέσα στὸν γεωγραφικὸ χάρτη τοῦ πνεύματος.

Ἐκεῖνο, ἐπομένως, πού πρέπει νὰ προβλέψωμε καὶ πού πρέπει νὰ πεισθοῦμε πὼς ἀποτελεῖ τὸ πιὸ ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιὰ τὴν ἐθνικὴ μας ὑπόστασι καὶ προκοπή, εἶναι ἡ πνευματικὴ μας συγκρότησις. Κρατῶντας σφιχτὰ τὴν ἑλληνικὴ κληρονομιά τῶν τριῶν χιλιῶδων ἐτῶν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ τὴν δυναμικὴ, τὴ ζωντανή, τὴ δημιουργικὴ χριστιανικὴ πίστι ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἄς προχωρήσωμε στὸ δρόμον τοῦ ἐθνικοῦ μας προορισμοῦ. Ἡ χώρα μας, φτωχὴ καὶ ἄγονη ὑλικῶς, ἦταν πάντα πλουσία σὲ Πνεῦμα. Ἄς χαράξῃ, λοιπόν, σταθερὰ τὴν πορεία της πρὸς τὴν πνευματικὴ δημιουργία. Μὴ ἔχοντας ὑλικὰς δυνατότητες νὰ ἀναδειχθῇ ὡς παράγων ὑλικῆς δυνάμεως, ἄς χρησιμοποιήσῃ τὶς τεράστιες δυνατότητες πού εἶναι στὴ διάθεσί της στὸν στίβον τοῦ πνευματικοῦ. Ἐκεῖ δικαιοῦται, ἢ ἀκριβέστερα ὑποχρεοῦται, νὰ ἔχῃ τὴν πρωτοπορεία. Ὡς πρωτοπόρον τὴν περιμένουν οἱ ἄλλοι, ζητῶντας της νὰ τοὺς δείξῃ τὸν δρόμον.

Ἄς μὴ διστάσωμε, λοιπόν, νὰ ἀναλάβωμε τὴ θέσι μας καὶ ἄς κάμωμε συνειδητῆ τὴν εὐθύνη μας. Ἡ χώρα μας πρέπει νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοπορεία στὴ δημιουργία ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ πού δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν πραγματικὰ χριστιανικόν. Γιατί ἐκεῖνο πού λείπει σήμερα ἀπ' τὸν κόσμον δὲν εἶναι οὔτε οἱ ὑλικὰς οὔτε οἱ τεχνικὰς δυνατότητες. Ὁ πολιτισμὸς λείπει ἀπ' τὴν ἀνθρωπότητα, ὑπόδειγμα τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἡ Ἑλλάς, μὲ τὸ πλοῦσιον παρελθόν της, ἔχει ἀποδείξει, ὅτι κατέχει τὴν δύναμι νὰ δημιουργῇ πολιτισμούς. Τώρα, καλεῖται καὶ πάλιν νὰ τὸ ἀποδείξῃ. Καὶ θὰ τὸ κάμῃ, ἐφ' ὅσον συνεχίσῃ τὴν πορεία της πρὸς τὴν ἴδια πνευματικὴ κατεύθυνσι, πού προχώρησε στὰ πρῶτα πενήντα χρόνια τοῦ αἰῶνος μας.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΣΚΕΨΙΣ

Ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀριθμῶν, τῶν μεγεθῶν καὶ τῶν σχημάτων ἔχει εἰσχωρήσει τὰς τελευταίας δεκαετίαις εἰς τόσους κλάδους καὶ παρακλάδια τοῦ ἐπιστητοῦ, ὥστε νὰ μὴ δημιουργῇ πλέον τὸ αἶσθημα κάποιαις ἀντιπαθείαις πού ἐπροκαλοῦσεν ἄλλοτε ἡ λέξις μαθηματικά. Διότι δὲν εἶναι μόνον αἱ θετικαὶ ἐπιστήμαι πού ἐπῆραν τὰ φῶτα τῶν μαθηματικῶν. Ἦδη, αἱ κοινωνικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ ἐπιστήμαι, ἡ βιολογία καὶ ἡ ψυχολογία ἀκόμη καὶ ἴσως, πολὺ περισσότερο, ἢ φιλοσοφία, χρειαζόνται σήμερον καὶ χρησιμοποιοῦν πράγματι πολλὰς ἀπὸ τὰς μεθόδους ἢ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς σκέψεως τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης.

Καὶ δὲν εἶναι παράδοξον, ὅτι μέσα εἰς τὸν γενικὸν ἐνθουσιασμὸν διὰ τὰς τεραστίας προόδους τῶν ἐπιστημῶν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, ἐπῆρε καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν σχημάτων ἕνα μεγάλο μερίδιον ἀπὸ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Καὶ ἴσως ἐνομισθῆ ἀπὸ πολλοὺς ὅτι ἡ ἐπιστήμη αὐτή, ἡ ἀπολύτως ἀκριβής, δὲν ὑπόκειται εἰς καμμίαν κρίσιν ἢ μεταβολήν, ὅτι ἀποτελεῖ τὸ σταθερὸν θεμέλιον τῆς λογικῆς καὶ τῆς γνώσεως. Μὲ ἄλλους λόγους ὅτι εἶναι τὸ ἀπόλυτον μέτρον, μὲ τὸ ὁποῖον, ὁ ἐπιστημονικῶς μορφωμένος ἄνθρωπος, ἡμπορεῖ τώρα πλέον νὰ ἀξιολογῇ καὶ νὰ μετρᾷ κάθε ἀντικείμενον ἢ γεγονός, πού γίνεται εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον.

Ἄλλὰ τὸ εὐτύχημα ἢ δυστύχημα—εὐτύχημα, ὅπως τονίζουν οἱ σοβαροὶ ἐρευνηταί—εἶναι ἡ ἀποκάλυψις ὅτι αἱ ἀντιλήψεις αὐταὶ δὲν ἦσαν καθ' ὅλα ὀρθαὶ καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην πράγματα ἀδύνατα. Ἰδιαιτέρως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην, αὕτη, ὡς γνωστόν, ὑφίσταται σήμερον ριζικὴν ἀναθεμελίωσιν τῶν βασικῶν τῆς ἀρχῶν, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θὰ τὴν ὀδηγήσῃ

εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον ἐξελίξεως. «Τὰ μαθηματικά εἶναι καθαρῶς θεωρητικὴ ἐπιστήμη ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν σημασίαν τῆς λέξεως», γράφει ὁ Dr M. Steck. Εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε πνευματικῆς κατασκευῆς εὐρίσκεται «ἡ μαθηματικὴ ἰδέα». Καὶ προσθέτει ἀκόμη ὅτι «ἡμποροῦμεν νὰ σχεδιάζωμεν, νὰ χαράσωμεν, νὰ κατασκευάζωμεν καὶ νὰ συλλαμβάνωμεν νοητὰς εἰκόνας καὶ πρότυπα ἐκείνου τὸ ὁποῖον, ἐκ προτέρου καὶ κάπως ξεχωριστά, εἶδομεν νοητικῶς, ὡς θεωρίαν ἢ ὡς ἰδέαν»⁽¹⁾. Δὲν ἔχουν λοιπὸν σχέσιν μὲ τὴν ἐποπτείαν αἱ μαθηματικαὶ προτάσεις καὶ δὲν εἶναι θεμελιωμένοι ἐπάνω εἰς αὐτήν;

Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐγκεῖται τὸ πρόβλημα τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν μαθηματικῶν βάσεων καὶ τῆς θεμελιώσεως τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἐπὶ βάσεων σταθερωτέρων καὶ μονιμωτέρων. Καὶ μὲ τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀκριβῶς, ὅπως ἀνεπτύχθη καὶ διεμορφώθη κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας, θὰ ἀσχοληθῇ τὸ παρὸν ἄρθρον.

*

Τὰ μαθηματικά ἐνεφανίσθησαν τὸ πρῶτον ὡς ἐπιστήμη καὶ ἐκαλλιεργήθησαν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς θεωρίας τῆς ἀποδείξεως εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ κυρίως ἀπὸ τοῦ βου π. Χ. αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, μέχρι καὶ τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτήν, λέγει ὁ καθηγητὴς W. Blaschke, παρουσιάζονται οἱ μεγαλύτεροι ἐρευνηταὶ καὶ ἡ ἰδέα τῆς μαθηματικῆς ἀποδείξεως—τοῦτο δὲ ἀκριβῶς εἶναι ὅ,τι σήμερον ἐννοοῦμεν ὡς μαθηματικά—εὐρίσκει τὴν ὠραιοτάτην τῆς ἔκφρασιν εἰς τὴν γεωμετρικῶν τῆς διάρθρωσιν εἰς τὰ Στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου. Καὶ προσθέτει ἀκόμη ὅτι διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐμφανίζεται ἡ δημιουργία τῶν μαθη-

(1) M. Steck: Das Hauptproblem der Mathematik, Berlin 1942, σελ. 213.

ματικῶν ὡς ἀξιοματικῆς ἐπιστήμης⁽²⁾. Αἱ τελευταῖαι ὁμως αὐταὶ λέξεις ἔχουν πολὺ βαθυτέραν σημασίαν, παρ' ὅ,τι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται.

Μᾶς ὑπενθυμίζουν τὰ «ἀξιώματα» καὶ τὰ «αἰτήματα», τὰ ὁποῖα προτάσσονται εἰς τὰ Στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου καὶ προηγούντα κάθε μαθηματικοῦ οἰκοδομήματος—ἢ καὶ παρεντίθενται κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ οἰκοδομήματος, ὡσάκις χρειάζονται συνδυετικοὶ κριτικοί—εἴτε ἀνήκει τοῦτο εἰς τὴν καθαρὰν μαθηματικὴν ἐπιστήμην, τὴν ἀνάλυσιν, εἴτε εἰς τὴν κάπως συγκεκριμένην καὶ ἐποπτικὴν, τὴν γεωμετρίαν. Τί εἶναι ὁμως τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ αἰτήματα ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα θεμελιούνται τὰ μαθηματικά; «Τὰ γεωμετρικὰ ἀξιώματα», γράγει ὁ Henri Poincaré, «δὲν εἶναι οὔτε κρίσεις συνδυετικά (a priori), οὔτε ἐξαγόμενα πειραματικά. Εἶναι λοιπὸν συμφωνία... Μὲ ἄλλας λέξεις τὰ ἀξιώματα δὲν εἶναι, παρὰ ὀρισμοὶ μετημφισμένοιοι⁽³⁾. Ἄλλὰ τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ αἰτήματα ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν πρῶτα θεωροῦνται «ἀφ' ἑαυτῶν φανερώ», ἐνῶ τὰ δεύτερα ἀναγκαζόμενα νὰ τὰ δεχθῶμεν ὡς προφανῆ, διότι δὲν ἠμπορούσαμεν νὰ τὰ ἀποδείξωμεν, ἐπὶ ἀρκετοῦς αἰῶνας ἐνομιζοντο ὡς ἀμετάβλητα καὶ ὡς «θεμέλια στερεά», εἰς τὰ ὁποῖα οἰκοδομεῖται ἀσφαλῶς τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἀκριβοῦς ἐπιστήμης τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν σχημάτων. Οὐχ ἦττον, ἢ βαθυτέρα σπουδὴ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ τῆς Γεωμετρίας, μάλιστα δὲ ἐργασίαι τῶν Gauss (1777-1855), Lobatschewskij (1793-1856), Bolyai (1802-1860), Riemann (1826-1866) καὶ ἄλλων νεωτέρων καὶ σύγχρονων μαθηματικῶν, ἐκλόνισαν τὴν πίστιν τῶν ἐπιστημόνων εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης.

Ἄφορμὴν εἰς τοῦτο ἔδωκε, κυρίως τὸ

(2) W. Blaschke: Περί τῆς συμβολῆς τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Ἑλλάδος εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς Μαθηματικῆς Ἐπιστήμης, Δελτίον Ἑλλην. Μαθημ. Ἐταιρείας, Τόμ. ΙΘ' (1938), σελ. 170.

(3) H. Poincaré: Ἐπιστήμη καὶ ὑπόθεσις, μετὰφράσις καθηγητοῦ Π. Ζερβού, σελ. 45.

πέμπτον ἀξίωμα τοῦ Εὐκλείδου, τὸ τῶν παραλλήλων, κατὰ τὸ ὁποῖον «ἀπὸ σημείου πού εὐρίσκεται ἐκτὸς εὐθείας, ἠμπορεῖ νὰ ἀχθῆ μία καὶ μόνον εὐθεῖα παράλληλος πρὸς τὴν δοθεῖσαν». Ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους χιλιετίαι καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐστήριξε τὸ οἰκοδόμημα τῆς εὐκλείδειου γεωμετρίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ δύο χιλιετίαι ἦτο σημεῖον ἀντιλεγόμενον μεταξὺ τῶν ἐιδικῶν ἐρευνητῶν.

Περισσότερα ἀπὸ 250 σοβαραὶ ἐπιστημονικαὶ μονογραφαίαι ἐπιφανῶν σοφῶν, ἑλληνικαί, ἀραβικαί, ἰταλικαί, γερμανικαί, ἀγγλικαί, γαλλικαί καὶ οὐγγρικαί⁽⁴⁾ εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀποδείξουν τὸ θεμελιῶδες τοῦτο ἀξίωμα, χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ καταλήξουν εἰς θετικὸν ἀποτέλεσμα. Ὁ Gauss εἶχε διατυπώσει τὴν γνώμην ὅτι εἶναι νοητὴ μία γεωμετρία, ἡ ὁποία νὰ διατηρῆ ὅλα τὰ ἄλλα ἀξιώματα τοῦ Εὐκλείδου, ἐκτὸς τοῦ τῶν παραλλήλων, εἰς τὴν θέσιν δὲ αὐτοῦ νὰ τεθῆ ἓνα ἄλλο ἀξίωμα. Ἄλλ' ὀλίγον βραδυτέρον, καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ Gauss, δύο ἄλλοι ἐρευνηταὶ ἔλυσαν σχεδὸν συγχρόνως τὸ ζήτημα. Περί τὸ ἔτος 1824 ὁ Lobatschewskij—καὶ ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ ὁ μόλις συμπληρώσας τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ Bolyai—προσπαθῶν νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἀξιώματος τούτου, ἀπέδειξεν ὅτι, ἢ ἀποδείξεις αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατος. Ἐπὶ πλέον τροποποιήσας τὸ ἐν λόγῳ ἀξίωμα καὶ διατηρήσας ὅλα τὰ ἄλλα κατέληξεν εἰς τὸ νὰ δημιουργήσῃ μίαν νέαν γεωμετρίαν. Ἡ γεωμετρία τοῦ Lobatschewskij ἀποτελεῖ οἰκοδόμημα μαθηματικῶς διηρθρωμένον, τόσον αὐθερῶς, ὅσον εἶναι τοῦλάχιστον καὶ ἡ γεωμετρία τοῦ Εὐκλείδου. Βραδυτέρον ὁ Riemann, τροποποιήσας κατ' ἄλλον τρόπον τὸ ἴδιον ἀξίωμα—ἐδέχθη ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀχθῆ καμμία εὐθεῖα παράλληλος πρὸς δοθεῖσαν—καὶ διατηρήσας τὰ περισσότερα τῶν ὑπολοίπων, παρουσίασεν ἄλλην γεωμετρίαν, τὴν σφαιρικὴν γεωμετρίαν, ἡ ὁποία φαίνεται περισσότερον προσηρμοσμένη πρὸς τὴν φυσικὴν πραγματικότητα.

(4) Πρὸς. R. Baldus: Nichteuklidische Geometrie, Saml. Göschen, Berlin 1927, σελ. 15.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν καὶ ἄλλας γεωμετρίας πού ἐδημιουργήθησαν καὶ αἱ ὁποῖαι, ἐνῶ μεταξὺ τῶν συγκρινόμεναι εἶναι πλήρεις ἀντιφάσεων, αὐταὶ κρινόμεναι καθ' ἑαυτάς, ἀποτελοῦν οἰκοδομήματα μὴ ἐπιδεχόμενα καμμίαν λογικὴν ἀντίρρησην⁽⁵⁾. Τὸ αἴτημα τῶν παραλλήλων, λέγουν οἱ σύγχρονοι μαθηματικοί, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὑποστηρίξωμεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι εἶναι προφανές, καὶ τοῦτο διότι ἐκφράζει μίαν ιδιότητα τῆς εὐθείας, ἢ ὁποία σχετίζεται μὲ τὴν ἐπ' ἄπειρον προέκτασιν αὐτῆς. Ἡ πρώτη αὐτῆ ἀδυναμία τῶν ἐρευνητῶν προκειμένου νὰ θεμελιώσουν καὶ νὰ κατοχυρώσουν τὰς βασικὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης τῶν, ὠδήγησαν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἀνωτέρας ἀξιοματικῆς ἐπιστήμης.

★

Καὶ διὰ νὰ φέρωμεν ἓνα παράδειγμα ἀπὸ τὴν Ἑλβεταν, λέγομεν ὅτι ἡ θεώρησις τῶν θετικῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν, 1, 2, 3, 4..., ὡς ὄντοτήτων πού ὑπάρχουν αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, ἐδημιούργησε τὴν παράστασιν αὐτῶν διὰ τῶν σημείων 1, 2, 3, 4.... Εἰς τὴν ἄπειρον αὐτὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν ἔθεσαν ὁ ἄνθρωπος ὀρισμένους ἀριθμητικὸς νόμους ἢ ὀρισμούς, τοὺς ὁποίους ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς καλέσωμεν ἀξιώματα. Ἐκ τῶν νόμων (ἀξιομάτων) τῶν ἀκεραίων προκύπτουν οἱ κλασματικοὶ ἀριθμοί, οἱ ἀρνητικοί, οἱ ἀσύμμετροι, οἱ φανταστικοί, οἱ μιγαδικοί, οἱ ὑπεριμιγαδικοί (Quaternions) τοῦ Hamilton⁽⁶⁾. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ πού περιλαμβάνονται εἰς τὴν ἄλγεβραν, τὴν θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν καὶ γενικώτερον εἰς τὴν ἀνάλυσιν, δημιουργοῦνται κατὰ τρόπον αὐθαίρετον καὶ ἐν πολλοῖς ἄσχετον πρὸς τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν. Δεχόμεθα δηλαδὴ ἀξιοματικῶς⁽⁷⁾ ὅτι αἱ ιδιότητες, καὶ γενικῶς

αἱ πράξεις πού ἰσχύουν π.χ. διὰ τοὺς ρητούς, ἐπεκτείνονται καὶ εἰς τοὺς ἀσυνμέτρους καὶ ἐν συνεχείᾳ καὶ εἰς τὰ ἄλλα δημιουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, τὰ ὁποῖα ἐν πολλοῖς εἶναι ἀπομακρυσμένα καὶ ἄσχετα πρὸς τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὴν ἄμεσον ἐμπειρίαν. Ὁ John Stuart Mill εἶχεν ὑποστηρίξει ὅτι κάθε ὀρισμὸς περιέχει καὶ ἓνα ἀξίωμα, διότι, ὅταν ὀρίζωμεν κάτι, λανθάνοντως βεβαιώνομεν ὅτι ὑπάρχει τὸ ὀριζόμενον ἀντικείμενον. Ἔτσι ἐμφανίζεται καὶ μία νέα τάξις ἀξιομάτων, τὰ ὁποῖα ἐκλήθησαν λανθάνοντα ἀξιώματα. Καὶ ὁ πολὺς Dedekind εἶχε τὴν γνώμην ὅτι οἱ ἀριθμοὶ εἶναι «ἐλεύθερα δημιουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος» καὶ χρησιμεύουν ὡς μέσα διὰ νὰ ἀντιλαμβάνωμεθα μὲ εὐκολίαν τὰ διάφορα πράγματα.

Ἴσως εἶναι περιττὸν καὶ νὰ λεχθῆ ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ διαπιστώσεις ἔφεραν τοὺς μαθηματικοὺς εἰς βαθυτέραν μελέτην τῶν βασικῶν προβλημάτων τῆς ἐπιστήμης τῶν καὶ τοὺς ὠδήγησαν εἰς συμπεράσματα τὰ ὁποῖα θίγουν γενικώτερον αὐτὴν ταύτην τὴν οὐσίαν τῆς γνώσεως. «Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν μαθηματικῶν, γράφει ὁ Steck, εὐρίσκειται ἡ φιλοσοφία καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς φιλοσοφίας, τὰ μαθηματικά». Προσθέτει δὲ ὅτι εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ μαθηματικοῦ ἀντικειμένου διακρίνεται ἡ ἔννοια καὶ ἡ μορφή. «Ἐννοια καὶ μορφή εἶναι οἱ δύο φορεῖς τῆς μαθηματικῆς γνώσεως, εἶναι τὰ δύο βάρη, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα στηρίζεται ἡ μορφολογικὴ καὶ ἡ ὕλική πλευρὰ τῆς οὐσίας τῆς γνώσεως... Ὅταν αἱ δύο αὐταὶ ἀπόψεις συνδέονται κανονικῶς εἰς μίαν ἀνωτέραν ἀδιάσπαστον ἐνότητα, ἀποτελοῦν μίαν γνώσιν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν «μαθηματικὴν γνώσιν» ἢ «μαθηματικὴν ἰδέαν»⁽⁸⁾. Ὅταν ὁμως κανεὶς προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς βαθυτέρας οὐσίας τῆς ἐπιστήμης τῶν ἀριθμῶν, ὅταν πλησιάσῃ διὰ νὰ μελετήσῃ τὰς ἀπλὰς καὶ πρωταρχικὰς ἐννοίας, ὅπως εἶναι ἡ ἔννοια τῆς μονάδος, τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦ σημείου, τῆς εὐθείας κλπ., πρᾶγμα πού κάμνουν κατὰ τὰς

(5) Πρὸβλ. καὶ ἄρθρον: «Ἀξιώματα καὶ Γεωμετρία», «Ἀκτίνας» 1939, σ. 140-144.

(6) F. D. Murnaghan: The Evolution of the Concept of Number, The Scientific Monthly, April 1949, σελ. 262.

(7) Ν. Σακελλαρίου: Περὶ τὰ σύγχρονα θεμέλια τῆς Μαθηματικῆς Ἐπιστήμης, Ἐπιστῆμ. Τριακοναπενταετηρὶς καθηγ. Ν. Κρητικῶ, Ἀθήναι 1944, σελ. 7-18, καὶ τοῦ

ἰδίου: Δελτίον Ἑλλην. Μαθημ. Ἐταιρίας, Τόμ. ΚΓ' (1948), σελ. 152 ἔξ.

(8) M. Steck: Mathematik als Begriff und Gestalt, Berlin 1943, σελ. 11.

τελευταίας δεκαετίας ὀνομαστοὶ ἐρευνῆται, τότε εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ κάμῃ μερικὰς διαπιστώσεις. Αὐτὰ προκαλοῦν μελαγχολικὰς σκέψεις, εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐνόμισαν ὅτι τάχα ἡ ἐπιστήμη συνέλαβε τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν καὶ πλήρη τὴν πραγματικότητα. Ἴδου μία τοιαύτη διαπίστωσις: «Ὅλαι αἱ ἔρευναι ποὺ ἔγιναν διὰ νὰ ὀρισθῇ ἡ ἔννοια «εὐθεία» εὐρίσκονται προσωρινῶς εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκονται καὶ αἱ ἔρευναι διὰ νὰ ὀρισθῇ τὸ κυανοῦν ἢ ἐρυθρὸν χρῶμα... Τὸ ἀπολύτως ἀπλοῦν δὲν ἐπιδέχεται κανένα ὀρισμὸν καὶ μέγα τώρα ἡ «εὐθεία» φαίνεται νὰ εἶναι ἕνα τοιοῦτον ἀπλοῦν πρωταρχικὸν στοιχεῖον. Δὲν εἶναι καμμία ἔννοια καὶ πιθανῶς δὲν θὰ γίνῃ μία τοιαύτη ἔννοια» (M. Steck).

Ἄλλὰ διεπίστωσαν καὶ κάτι ἄλλο κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας, οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἀναθεμελίωσιν τῶν μαθηματικῶν, ἐρευνῆται. Διείδον ὅτι ὁ ὀρισμὸς τῶν ἀξιομάτων, ὡς προτάσεων «ἀφ' ἑαυτῶν φανερῶν», δὲν ἦτο ἀνεπίδεκτος ἀντιρρήσεων, λογικῶς δυνατῶν. Ἐπειτα εἶδον ὅτι δὲν ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ ὀρισμῶν, αἰτημάτων καὶ ἀξιομάτων καὶ δι' αὐτὸ σήμερον κατήγγησαν ὅλους αὐτοὺς τοὺς ὁρους καὶ χρησιμοποιοῦν κατὰ κανόνα τὸν ὅρον αἴτημα (Postulat). Καὶ τοῦτο, διότι ἡ λέξις αὕτη εἶναι μᾶλλον πληρεστέρα, ἀνεξάρτητος καὶ ἐν ταυτῷ περιεκτικὴ ἔννοια⁽⁹⁾. Ἐπὶ πλέον, ὁμολογοῦν οἱ σύγχρονοι μαθηματικοὶ ὅτι τὰ αἰτήματα δὲν εἶναι προτάσεις «ἀφ' ἑαυτῶν φανεραῖ», ἀλλὰ «προτάσεις τὰς ὁποίας δεχόμεθα ὡς φανεράς ἢ ἀληθινάς». Καὶ τὸ σπουδαῖον εἶναι ὅτι ἡ τροποποίησις τῆς διατυπώσεως τῆς ἔννοιαις αὐτῆς, ἀντὶ νὰ δεσμεύσῃ, ἠλευθέρωσεν περισσότερο τοὺς ἐρευνῆται εἰς τὴν διαπραγματεύσειν τῶν διαφόρων προβλημάτων. Ἡ ἔννοια τῶν ἀξιομάτων ἠλλαξεν ἐντελῶς περιεχόμενον, τοῦτο δὲ ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀποθανόντα μαθηματικὸν D. Hilbert, καθηγητὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Göttingen.

★

(9) C. W. Watkeys: An Orietation in Science, N. York and London 1938, σ. 489.

Ὁ καθηγητὴς Hilbert ἴδρυσεν τὴν νέαν «ἀξιοματικὴν Σχολήν», μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τροποποίησιν καὶ εἰ δυνατόν, νὰ συμπύξη καὶ συστηματοποίηση τὸς ὀρισμούς, τὰ αἰτήματα καὶ τὰ ἀξιώματα τοῦ Εὐκλείδου. Ὁ Εὐκλείδης, ὡς γνωστὸν, ἐθεμελίωσε τὴν παλαιάν ἀξιοματικὴν σχολὴν εἰς τὴν ὁποίαν τὰ ἀντικείμενα θεωροῦνται ἐκ προτέρου καὶ ἀποδίδονται εἰς αὐτὰ ιδιότητες τὰς ὁποίας ἀδυνατοῦμεν ἐξ ὑστέρου νὰ ἀποδείξωμεν. Κατὰ τὴν νέαν ὁμῶς ἀξιοματικὴν μέθοδον τὰ ἀξιώματα θεωροῦνται ὡς προτάσεις αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ θεθοῦν ὡς ἀφετηρία μιᾶς ἐπαγωγικῆς συλλογιστικῆς μεθόδου. Τὴν μέθοδον δὲ αὐτὴν ὁ Hilbert τὴν ὠνόμασε μεταμαθηματικὰ ἢ θεωρίαν τῶν ἀποδείξεων (Beweisetheorie). Κατ' αὐτὴν, ἐνῶ τὰ μαθηματικὰ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὰ αἰτήματα ποὺ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδειχθοῦν καὶ προσπαθοῦν νὰ ἰδρῶσιν ἕνα λογικὸν οἰκοδόμημα περιέχον πλῆθος «ἀληθειῶν», τὰ μεταμαθηματικὰ ἀντιθέτως, ἔχουν ἀντικείμενον σπουδῆς αὐτοὺς τούτους τοὺς συλλογισμοὺς ἐπὶ τῶν ἀξιομάτων, τῶν προτάσεων καὶ τῶν ἄλλων ἀποδείξεων τὰς ὁποίας περιλαμβάνουν τὰ συνήθη μαθηματικά. Προσπαθοῦν, μὲ ἄλλους λόγους, νὰ ἀποδείξουν ἕαν καὶ κατὰ πόσον εἰς τὰ συνήθη μαθηματικὰ ὑπάρχουν ἢ ὄχι ἀντιφάσεις.

Καὶ διὰ νὰ ἐξηγηθῇ καλύτερον τὸ ζήτημα, ἀρκεῖ νὰ ἀναφερθῇ ὅτι μεταξὺ τῶν διαφόρων συμφωνιῶν (ἀξιομάτων) ποὺ ἐπροτάσσοντο εἰς τὰ μαθηματικὰ συγγράμματα, εἶδαν ὅτι ὑπάρχουν ἀντιφάσεις τοιαῦται, ὥστε ἔπρεπε μερικαὶ ἐξ αὐτῶν νὰ παραληφθοῦν ἢ νὰ διορθωθοῦν. Τὸ πρῶτον ζήτημα παρουσιάσθη εἰς τὴν Ἀριθμητικὴν καὶ ἐσχέτισθαι ἀμέσως μὲ τὴν θεωρίαν τῶν συνόλων, ἡ ὁποία περιεῖχε πλῆθος ἀντιφάσεων ποὺ διέλυσεν ἡ ἀξιοματικὴ Σχολή, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μεθόδων τῶν μεταμαθηματικῶν. Ἡ μέθοδος αὕτη ἀποτελεῖ μιάν σοβαρὰν αὐτοκριτικὴν τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης. Παρουσιάσθησαν ὁμῶς καὶ οἱ ἀμφιβάλλοντες εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀκρίβειαν τῆς μεθόδου ταύτης. Διότι, ἐν τῇ προσπαθειᾷ ὅπως κατοχυρώσων τὰς συνήθεις μα-

θηματικὰς ἀποδείξεις διὰ τῶν μεταμαθηματικῶν, συνέβαιναν ὥστε ἡ ἀπόδειξις πολλὰκις τοῦ μὴ ἀντιφατικοῦ τῶν προτάσεων πού ἀφεώρων τὴν θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν, νὰ γίνεται μὲ τρόπους καὶ μέσα πού προήρχοντο ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν, ἐνῶ ἔπρεπε τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα νὰ ζητοῦνται εἰς πεδία τὰ ὅποια κείναι ἐκτὸς τοῦ περιεχομένου τοῦ ὑπὸ ἔρευναν θέματος. Ἐν τούτοις, πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ, ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη προσέφερε, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρει, πολλὰ εἰς τὴν καθόλου ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀναγνωρίζεται ἡ μεγάλη αὐτῆς συμβολὴ εἰς τὴν αὐτοκάθαρσιν τῶν μαθηματικῶν ἀρχῶν καὶ τὴν στενωτέραν συνεργασίαν ἐπιστημῶν αἱ ὅποια ἄλλοτε ἐθεωροῦντο, ἂν μὴ ἐχθραί, πάντως ξένα πρὸς ἀλλήλας.

«Ἡ ἀξιοματικὴ μέθοδος», λέγει ὁ Hilbert⁽¹⁰⁾, «εἶναι καὶ παραμένει τὸ εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀρόμοζον, ἀπαραίτητον ὄργανον οἰασθήποτε θετικῆς ἐρεύνης. Λογικῶς εἶναι ἀπρόσβλητος, συγχρόνως δὲ γόνιμος, παρέχουσα εἰς τὴν ἔρευναν πλήρη ἐλευθερίαν κινήσεων. Τὸ νὰ ἐργάζεται τῆς, σύμφωνα μὲ αὐτὴν σημαίνει τὸ ἐνσυνειδήτως σκέπτεσθαι. Ἐνῶ προηγουμένως, ἄνευ τῆς ἀξιοματικῆς μεθόδου, ἐπίστευον ἀπλοϊκῶς εἰς σχέσεις τινάς, ὡς εἰς δόγματα, ἡ θεωρία αὕτη ἤρε τὴν ἀπλοϊκότητα ταύτην». Ἐν τούτοις, ἂν καὶ διὰ τῆς ἀξιοματικῆς μεθόδου ἔπαισεν ἴσως ἡ «ἀπλοϊκὴ πίστις», ἐξακολουθεῖ ὅμως κατὰ βάσιν νὰ κυριαρχῇ παντοῦ εἰς τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην, ἡ πνευματικὴ πίστις, ἡ ὅποια μαζί μὲ τὴν διαισθησιν, ἀποτελοῦν ἴσως τὰ δύο χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς συγχρόνου ἐρεύνης. «Ἐπάρχουν πολλὰ ἔννοιαι (μαθηματικαί) τὰς ὁποίας ὀφείλομεν εἰς τὴν διαισθησιν», γράφει ὁ καθηγητὴς Π. Ζερβός. «Ἡ διαισθησις διατηρεῖ τὴν ἐπαφήν μεταξὺ τῆς προόδου τῆς σκέψεως καὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμά-

των»⁽¹¹⁾. Ἐξ ἄλλου ὁ μέγας Ἀμερικανὸς μαθηματικὸς, καθηγητὴς G. Birkhoff, τονίζων τὴν ἀξίαν τῆς πίστεως διὰ τὴν εὔρεσιν τῆς ἀληθείας, λέγει ὅτι «πιστὶν ἐννοῶ τὰς ὑπὲρ λόγον γενικωτέρας ἐκείνας ἀπόψεις, αἱ ὁποιαὶ εὐρίσκονται συχνὰ εἰς φαινομενικὴν ἀντίφασιν, ἀλλ' ἔχουν μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὸν ἐνδιαφερόμενον πού προσπαθεῖ νὰ ἐξαγάγῃ εὐρύτερα συμπεράσματα»⁽¹²⁾.

★

Ὁ καθένας ἡμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ τώρα πού εὐρίσκεται ἀκόμη ἡ ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς γνώσεως τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης. Μέσα εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων παραστάσεων καὶ ἀντιλήψεων ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν οὐσίαν τῆς μαθηματικῆς γνώσεως οἱ σύγχρονοι ἐρευνῆται κἀμουν διάκρισιν ἐκείνου τὸ ὅποιον δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ αὐτὸ τὸ τοποθετοῦν εἰς μίαν ἐνδιάμεσον βαθμίδα. Ἡ ἐνδιάμεσος αὕτη βαθμὶς, καθαρὰ διανοητικὴ, εἶναι τὸ κράτος ὁλοκληροῦ τοῦ πλοῦτου τῶν βιωμάτων τῆς θελήσεώς μας καὶ τῆς συνειδήσεώς μας, ἐνῶ πέραν αὐτῆς εὐρίσκεται ἡ περιοχὴ τῶν σημείων, τῶν συμβόλων καὶ τῶν σχημάτων. «Ἀπὸ τὴν σκοπιὰν αὐτὴν, λέγει ὁ Steck (σελ. 33), βλέπομεν ἐμπρὸς τὸ αἰσθητὸν καὶ τὴν γνῶσιν τῆς πραγματικότητος, ἐνῶ πρὸς τὰ ὀπίσω ὀδηγοῦμεθα, εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν καὶ εἰκόνα, πού διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἐκφρασίαν πλατωνικὴν ἢ τοῦ Kepler, τὸ πραγματοποιησόμενον ἔχει συμμετοχὴν τόσον εἰς τὴν ἰδέαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ τοῦτο διότι ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέρος εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν κόσμον».

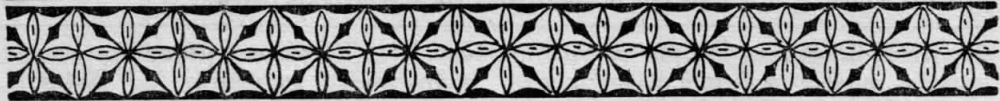
Δ. ΚΩΤΣΑΚΗΣ

Υφηγητὴς τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πολυτεχνείου.

(10) Πρὸς. Φ. Βασιλείου: Περὶ τῆς συγχρόνου ἀξιοματικῆς μεθόδου, Δελτίον Ἑλλην. Μαθημ. Ἐταιρείας, Τόμ. ΙΖ' (1937), σελ. 135.

(11) Π. Ζερβός: Λογικὴ τῶν Ἀνισοτήτων, Ἀθῆναι 1939, σελ. 3.

(12) G. Birkhoff: Διαισθησις, Λογικὴ καὶ Πίστις εἰς τὴν Ἐπιστήμην, «Ἀκτίνες» 1939, σελ. 205.

Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ (*)

Κατ' ἔξοχὴν θετικὴ ἐπιστήμη, ἡ ἱατρικὴ, ζητεῖ νὰ εὐρίσκειται πάντοτε μέσα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «πραγματικοῦ» ὅσον ἀφορᾷ τὴν μελέτην καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀνθρώπινου ὄργανισμοῦ. Ἦδη παρ' οὐδενὸς πλέον ἀμφισβητεῖται ὅτι ἡ παλαιὰ ἐκείνη ἀντίληψις τοῦ Virchow περὶ ὀργανικῶν βλαβῶν τῶν κυττάρων, τῶν ἰσθῶν καὶ τῶν ὀργάνων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν ὀργανικὴν, οὕτως εἰπεῖν, αἰτιολογίαν τῆς νόσου, εἶναι κάτι, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται πλέον νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν ἔρευναν τῆς νόσου. Ἡ νόσος δὲν εἶναι ἀπλῶς πάθησις τοῦ νοσοῦντος ὀργάνου (ἐνὸς ἀθροίσματος κυττάρων κατὰ τὴν παλαιὰν ἀντίληψιν), ἀλλ' εἶναι κάτι πολὺ πέραν τούτου, ἡ δὲ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου, μὲ ὅλας τὰς συγχρόνους ἐπιστημονικὰς προόδους καὶ ὅλα τὰ ἰδρύματα, δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐξασφαλισθῇ, ἐφ' ὅσον δὲν κατορθώνομεν νὰ ἔχωμεν τὴν πλήρη ἔννοιαν τῆς νόσου.

Οὐδεὶς ἄλλος κλάδος τῆς ἐπιστήμης ἐπηρεάζεται τόσο πολὺ—καὶ δικαίως—εἰς τὰς συγχρόνους ἀναζητήσεις του ἀπὸ τὰς νεωτέρας ἀντιλήψεις τῆς φυσικῆς, τῆς βιολογίας καὶ τῆς ψυχολογίας, ὅσον ἡ ἱατρικὴ εἰς τὰς περὶ ὑγείας καὶ θεραπευτικῆς ἀντιλήψεις τῆς. Αἱ νέαι ἀντιλήψεις τῆς ἐπιστήμης περὶ τῆς φύσεως τοῦ φυσικοῦ κόσμου, δηλαδὴ ἡ νέα εἰκὼν τοῦ κόσμου ἢ ὅπως ἄλλως λέγεται, τὸ νέον φυσικὸν κοσμοεἶδωλον, εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ὁποῖου τόσον πολὺ συνέβαλον αἱ ἔρευμαι τῶν Planck, Heisenberg, Bohr, Rutherford, Millikan, Compton, Sommerfeld, Mie, Jordan, κ. ἄ., παρουσίασαν ταύτην τὴν οὐσιώδη μεταβολήν: Ἀπεμάκρυναν οὐσιωδῶς τὴν θετικὴν ἐπιστήμην ἀπὸ μίαν τυφλὰ μηχανιστικὴν καὶ ντετερμινιστικὴν ἐρημη-

ναίαν⁽¹⁾ τῶν φαινομένων τῆς φύσεως.

Ἔτι μᾶλλον ἡ βιολογία μᾶς ἤνοιξε νέους δρόμους εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην μετὰ τὰς ἐργασίας διασήμων βιολόγων τῆς σειρᾶς⁽²⁾ τῶν Driesch, Carrel, Hartmann, Spemann, Lecomte Du Nouÿ, Morgan, Rouvière, Caullery, Vernet, Portmann, κ. ἄ.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἰδιαιτέρας «ποιότητος» τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς, καὶ δὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὸ τῆς συγχρόνου βιολογίας, ἦλθε νὰ προσεθῇ νέον ἐπιστημονικὸν ὕλικόν διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἀληθοῦς ἀνθρωπολογίας εἰς τοὺς καιροὺς μας. Τὸ ὕλικόν τοῦτο προσεκόμισεν ἡ νεωτέρα ψυχολογία, καὶ μάλιστα ἡ ψυχολογία τοῦ βάθους (Psychologie de la profondeur). Μετὰ τὰς πρώτας ἐρεῦνας καὶ τὰς εἰσηγήσεις τῶν γνωστῶν ψυχιάτρων Freud, Jung, Adler⁽³⁾, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰς νοσηρὰς καταστάσεις εἰς τὸν ἀνθρώπον, ἐδίδαξαν τὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης καὶ τῆς διαφωτίσεως ἐπὶ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου, ὠδηγήθημεν, οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ, εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς «ψυχῆς» τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως μᾶς λέγει ὁ καθηγη-

(1) Βλ. Δ. Κωτσάκη: «Τὸ κοσμοεἶδωλον τῆς νεωτέρας Φυσικῆς», «Ἀκτίνες» τ. 1948, σελ. 29 καὶ: «Ἀπὸ τὴν σύγχρονον Φιλοσοφίαν τῆς Φυσικῆς», «Ἀκτίνες» 1948, σελ. 424.

(2) Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου βλ. Ἰω. Οἰκονομίδη: «Ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς», «Ἀκτίνες» 1944, σελ. 157-162, 202-206, 270-274. «Ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως σήμερον», «Ἀκτίνες» 1948, σελ. 65-73 καὶ «Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ καταγωγὴ του», «Ἀκτίνες» 1949, σ. 499-507. Ὡσαύτως βλ. «Διακλήρυξιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων», Ἀθήναι 1946.

(3) Βλ. Σπ. Καλλιᾶφα, καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν: «Ἡ ψυχολογία τοῦ βάθους», Ἀθήναι 1950.

(*) Αἱ ἀπόψεις τοῦ ἀρθροῦ τούτου ἐκτίθενται εὐρύτερον, ὡς εἰσαγωγή, εἰς τὸ βιβλίον «Ἡ Ἀρρώστεια καὶ ἡ Ψυχὴ», ἔκδ. «Δαμασκοῦ», Ἀθήναι 1951.

τῆς τῆς ψυχιατρικῆς, C. G. Jung⁽⁴⁾. Εἶναι μία ἀνακάλυψις, ἡ ὁποία διὰ τὴν ψυχολογίαν ἔχει τὴν ἴδιαν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν φυσικὴν, ἡ διάσπασις τοῦ ἀτόμου: Ὁ σημερινὸς ἐπιστήμων τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν εὐρίσκεται ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς ἀνακάλυψεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Τοῦτο εἶναι τὸ μήνυμα τῆς συγχρόνου θετικῆς ἐπιστήμης, ἀρχομένου τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, τὸ ὁποῖον προορίζεται νὰ παίξῃ τεράστιον ρόλον εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐπιστημονικὴν σκέψιν τοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, καὶ μάλιστα εἰς τὸν εὐγενέστερον κλάδον τῆς, τὴν θεραπευτικὴν.

★

Ἡ θεραπευτικὴ ἀνάγκη μὲ τὰς συγχρόνους προόδους τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ὠδήγησεν εἰς τὴν ἴδρυσιν Ὁργανισμῶν καὶ Ἰδρυμάτων Ὑγείας, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε ἄλλοτε ἐγνώρισεν ὁ κόσμος. Ἄφθονα τεχνικὰ μέσα, πολυπληθὲς προσωπικόν, ἔρρευναί, πειράματα. Ὅλα αὐτὰ προσεπόρισαν εἰς τὴν ἐπιστήμην ἕνα σπουδαιότατον ὕλικόν βοηθείας διὰ τὸν πάσχοντα ἄνθρωπον⁽⁵⁾. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν μόνον τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν καταπολέμησιν τοῦ πόνου εἰς τὸν πάσχοντα ὄργανισμὸν διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν ποῖα πρόοδος ἐπετελέσθη. Ἀλλά, παρ' ὅλα ταῦτα, εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ ἐπιστήμη σήμερον αἰσθάνεται τὴν κρίσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς, διότι δὲν κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ τὸ πολῦτιμον αὐτὸ ὕλικόν καὶ νὰ τὸ θέσῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρρώστου ἀνθρώπου⁽⁶⁾.

(4) C. G. Jung: «L' homme à la découverte de son âme», Trad. R. Cahen Salabelle, édit. du Mont Blanc, Genève 1943.

(5) Βλ. Καθηγ. Richard Siebeck: «Medizin in Bewegung», ἔκδοσ. Georg Thieme, Stuttgart 1949, σελ. 1 ἔπ.

(6) Βλ. Μ. Γερουλάνου: α) Ἡ νόσος ὡς γενικὴ τοῦ ὄργανισμοῦ λειτουργικὴ παρεκτροπή, «Ἀκτίνας» 1947, σελ. 337-343, β) Ἀπὸ τῆς ὀλισθητικῆς εἰς τὴν ψυχοσωματικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀνθρώπου, «Ἀκτίνας» 1948, σελ. 161-167, γ) Ψυχικαὶ ἐπιδράσεις ὡς νοσογόνος παράγων, «Ἀκτίνας» 1948, σελ. 197-200, δ) Τὸ θρησκευτικὸν συναί-

Ἄσθημα ὡς βιολογικὸν γεγονός, «Ἀκτίνας» 1949, σελ. 158-165. — R. Siebeck: Τὰ ὅρια τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν ἰατρικὴν, «Ἀκτίνας» 1950, σελ. 58-69. — Δ. Ε. Χαροκόπου: α) Ὁ ἀγῶνας γιὰ τὸν φυματικὸν ἄνθρωπον, «Ἀκτίνας» 1945, σελ. 123-128, β) Αἱ νεώτεραι ἀντιλήψεις διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ φυματικοῦ ἀρρώστου, «Ἀκτίνας» 1948, σελ. 407-416, γ) Πρὸς νέους ἰατρικοὺς ὀρίζοντας, «Ἀκτίνας» 1948, σ. 503-511. — Ἄθ. Π. Καραντώνη: α) Γιατροὶ καὶ κοινὸς στὴ σύγχρονον ἰατρικὴν, «Ἀκτίνας» 1945, σελ. 218-222, β) Ἡ ὑπερνίκησις τοῦ ὀλισθημοῦ εἰς τὴν ἰατρικὴν, «Ἀκτίνας» 1947, σελ. 200-205, γ) Ἀπὸ τὴν σύγχρονον ψυχοθεραπευτικὴν, «Ἀκτίνας» 1950, σελ. 111-119. — Γ. Κ. Δαΐκου: Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος στὸν ὄργανισμόν, «Ἀκτίνας» 1946, σελ. 364-371, β) Ἡ ἀσθένεια καὶ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, «Ἀκτίνας» 1947, σελ. 485-493.

Καὶ εἰσερχόμεθα οὕτως εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς μεγίστης θεραπευτικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν μᾶς φέρει ἡ μελέτη τῆς βιογραφίας τοῦ ἀρρώστου. Ἡ μελέτη τῆς ἀτομικῆς ἱστορίας ἐνὸς ἐκάστου ἀρρώστου, ὄχι ἀπλῶς μὲ τὸ ἀναμνηστικὸν τῶν νόσων τὰς ὁποίας ἔχει περάσει εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλ' ὅπως πολὺ χαρακτηριστικὰ λέγει ὁ καθηγητὴς Siebeck, μὲ τὰς τάσεις του, τὰς κλίσεις του, τὰ ἐνδιαφέροντά του, τὰς συγχρούσεις του, τὰ ὄνειρά του, τὸν τρόπον ζωῆς του γενικώτερον. Ἡ συνάντησις αὐτῆ τοῦ ἱατροῦ μὲ τὸν πάσχοντα, ὁ ὁποῖος ἐκθέτει τὴν βιογραφίαν του, εἶναι ἀπὸ τὰ εὐγενέστερα ἔργα τοῦ ἱατρικοῦ

(7) Prof. Paul Pagès: «Therapeutique et l' individu», Lyon 1948.

ἐπαγγέλματος. Εἶναι μία λεπτή καὶ συγκινητική στιγμή συναντήσεως δύο ψυχῶν, ἡ ὁποία ἀναδιβάσει τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα εἰς ὑψηλὸν λειτούργημα. Ὁ καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς εἰς τὸ Παρίσι Joseph Ocinczyc ὀνομάζει τὴν ἐργασίαν ταύτην «Le colloque singulier», δανειζόμενος τὸν ὄρον ἀπὸ τὸν Georges Duhamel, διὰ νὰ δεῖξη μίαν παλαιὰν πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἀντεμετώπιζεν ἡ ἱατρικὴ ἀπέναντι τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου: νὰ κερδηθῆ εἰς τὴν συνάντησιν αὐτὴν μεταξὺ δύο ψυχῶν ἡ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου. Μοναδικὴ μάχη, ἡ ὁποία ἔχει ὡς βῆθρον τὴν ἀγάπην, ὅπως λέγει ὁ Ocinczyc. Ἄλλὰ πόσον συχνὰ χάνεται ἡ μάχη αὕτη!

Ἡ συνάντησις αὕτη διὰ νὰ ἐπιτύχη, τονίζει ὁ καθηγητὴς Siebeck⁽⁸⁾, ἀπαιτεῖ καταρτισμὸν τόσον ἐκ μέρους τοῦ ἱατροῦ, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ ἀρρώστου. Δὲν ἀρκεῖ μία ρομαντικὴ «ἀνθρωπιστικὴ» διάθεσις, ἡ ὁποία μεταβάλλει τὰ ὄνειρα εἰς χιμαίρας, ἀλλὰ χρειάζεται μελέτη, ἔργον, ἔργον σκληρὸν, ἐπίπονον πολλάκις διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν θεραπείαν. Διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἀνάδυσιν (émergence) ἀπὸ τὴν νόσον, ἐνὸς ἀνθρώπου ἀνανεωμένου, μὲ νέας σωματικὰς καὶ ψυχικὰς δυνάμεις καὶ ἕνα προσανατολισμὸν γενικώτερον, ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ ἐγγυᾶται μεγαλυτέραν ἢ ἕως τώρα ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ζωὴν.

Εἶναι ἕνα ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπουν σήμερον μὲ πολλὰς προσδοκίας οἱ μεγάλοι σύγχρονοι ἱατροί, ἀλλὰ καὶ οἱ μεγάλοι κοινωνικοὶ ἡγέται, διότι ἡ ὑγεία καὶ ἡ ἀσθένεια δὲν εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνον βιολογικὰ φαινόμενα. Καὶ δὲν πρόκειται ἀπλῶς περὶ ζημίας, ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς, ἡ ὁποία προσγίγνεται ἐκ τῆς προσβολῆς τῆς νόσου. Ἡ ζημία ἀπὸ τὸ ἀτύχημα τῆς νόσου εἶναι μεγάλη, ἀλλὰ εἰς τὸ ψυχρὸν γραφεῖον μᾶς ἀψύχου στατιστικῆς, ἡ ὁποία ὑπολογίζει τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐργασίμων ὥρων καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἀποδόσεως, δὲν ἐξαντλεῖται βεβαίως ἡ ἐν-

νοια καὶ ἡ μελέτη τῆς νόσου. Πολὺν δὲ περισσότερο εἶναι ἔξω πάσης πραγματικότητος ἡ ἀντίληψις, ὅτι τὸ ἄτομον, τὸ ὁποῖον ἠσθένησε, θὰ σκέπτεται μόνον τὴν οικονομικὴν ζημίαν ἐκ τῆς ἀσθενείας ἢ τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ κλπ.

Ὀλίγη ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀσθενῆ, ὡς ἄλλως τε καὶ μικρὰ αὐτοπαρατηρησία κατὰ τὴν ἀσθένειαν, πείθει ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῆς νόσου συντελεῖται, ἐκτὸς τῶν βιολογικῶν, καὶ ἕνα πλῆθος ψυχικῶν ἐξελίξεων καὶ προσαρμογῶν, ἀπὸ τὴν καλὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ὁποίων, θὰ ἐξαρτηθοῦν πολλὰ πράγματα εἰς τὸ μέλλον διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ ἀτόμου. Ἡ νόσος ἐγγίζει τὴν ὅλην προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ἐμφανίζονται πλέον μόνον ἡ νεύρωσις ἢ ἡ ψύχωσις ὡς τὰ μόνα νοσήματα, τὰ ὁποῖα ἀπτονται τῆς ψυχικῆς σφαίρας τοῦ ἀνθρώπου. Πολὺν πέραν τούτου, μετὰ τὰς πρώτας παρατηρήσεις κατὰ τοὺς νεωτέρους σχετικῶς χρόνους, τῶν Charcot, Janet, Freud, Jung, Adler, Jaspers καὶ λοιπῶν ἄλλων κορυφαίων ἐρευνητῶν ἐπὶ τῶν ψυχογενεσιουργῶν αἰτίων τῶν νευροψυχικῶν νοσημάτων, ἦνοιξε πλέον ὁ δρόμος διὰ τὴν ἐρευναν ὅλων αὐτῶν τῶν καλουμένων ψυχογενεσιουργῶν αἰτίων καὶ τῆς ἐπιδράσεώς των ἐπὶ πάσης παθολογικῆς ἐκδηλώσεως τοῦ σωματικοῦ ὄργανισμοῦ. Ἔτι μᾶλλον, κατεφάνη ἡ ἀνάγκη νὰ ἐρευνηθῆ καὶ ἀναλυθῆ ἡ συγκίνησις, τὸ σύμπλεγμα, τὸ ὑποσυνειδητόν, τὸ συνειδητόν, κάθε φάσις τῆς συγκροτήσεως τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου, προκειμένου νὰ διευκρινισθῆ εἰς ὅλας τὰς πλευρὰς ὁ παθογόνος μηχανισμὸς καὶ ἡ εἰκὼν τῆς νόσου, οἰασδήποτε πλέον νόσου, ἔστω καὶ ἐὰν ἦτο ἀπολύτως σαφὲς τὸ «ὄργανικόν» οὕτως εἰπεῖν αἴτιον.

Ἐντεῦθεν ὁ σημερινὸς κλινικὸς ἱατρὸς μετὰ πολλῆς σπουδῆς παρακολουθεῖ καὶ ἐξετάζει τὸ ἀναμνηστικὸν τοῦ ἀρρώστου, ὄχι ἀπλῶς ἕνα τυπικὸν ἐρωτηματολόγιον περὶ τῶν προηγηθέντων τῆς νόσου, ἀλλὰ μίαν οὐσιαστικὴν καὶ ἀρκούντως διεσδυτικὴν ἐρευναν εἰς τὴν προτέραν ζωὴν τοῦ ἀρρώστου. Οἰκογενειακὴ κατάστασις, οἰκονομικὴ κατάστασις, ἐπαγγελματικαὶ ἐπιδιώξεις, ὁ γάμος, κοινωνικαὶ σχέσεις, ὄνειρα καὶ ἐπιδιώξεις εἰς τὴν ζωὴν, παλαιά

(8) Richard Siebeck: Medizin in Bewegung, σελ. 520, ἔκδ. 1949, Georg Thieme, Stuttgart.

τραύματα, χαρακτήρ, γενικότερα ψυχικὴ συγκρότησις, ἐγωϊκὴ ἢ ὑπέρ-ἐγωϊκὴ (ὑπεράνω τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ ἐγώ) ἀντιμετώπισις τοῦ κόσμου καὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, τρόπος ἀντιδράσεως εἰς τὰ σύγχρονα εἰσώματα, ὅλα αὐτὰ εἶναι σημεῖα καὶ φάσεις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀσθένειαν φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἴδιον τὸ ἐσωτερικόν του. Μία ἐπιμελὴς ἔρευνα ὄλων αὐτῶν τῶν σημείων θὰ διαφωτίσῃ καὶ θὰ βοηθήσῃ ἀφαντάστως τὸ ἔργον τῆς θεραπείας καὶ τῆς μετὰ ταῦτα, δικαίως ἀναμενομένης, νέας προσαρμογῆς καὶ ἀναπεψέσεως τῆς ζωῆς. Βεβαίως τὸ ἔργον εἶναι λεπτόν καὶ ἀπαιτεῖ πολλὴν τέχνην καὶ προσοχὴν ἐκ μέρους τοῦ θεραπευτοῦ, θὰ προσέθετε κανεὶς ἀκόμη καὶ πολλὴν μόρφωσιν καὶ πείραν κοινωνικὴν, ἄλλως εἶναι ἐνδεχόμενον μὲ μίαν ἄστοχον λέξιν ἢ παρατήρησιν ἢ καὶ ἓνα μορφασμὸν ἀκόμη, ὡς παρατηροῦν οἱ μεγάλοι κλινικοὶ, νὰ ἐπέλθῃ βλάβη. Διότι ὁ λόγος ἐνεργεῖ ἐν προκειμένῳ ὡς χειρουργικὸς α ἢ β χειρισμὸς εἰς μίαν ἐγγύθησιν.

Ἔνεκα τούτου ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων σήμερον ἡ ἀνάγκη τῆς μελέτης τῶν προβλημάτων τούτων, ὅχι μόνον ἐκ μέρους τῶν ψυχιάτρων, οἱ ὅποιοι κατ' ἀρχὴν ἀσκοῦν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ψυχοθεραπευτοῦ, ἀλλ' ἐκ μέρους πάντων τῶν ἰατρῶν, ὄλων τῶν εἰδικότητων, ἰδίως δὲ καὶ ἐκ μέρους τοῦ παθολόγου ἱατροῦ. Ἡ γνῶσις τῶν βασικῶν θεμάτων τῆς ἱατρικῆς ψυχολογίας καὶ ψυχικῆς ὑγιεινῆς, εἰς τὴν σημερινὴν μάλιστα ἐποχὴν, ἐκ μέρους τοῦ ἱατροῦ θὰ διευκόλυνε τὰ μέγιστα τὸ διαγνωστικὸν καὶ θεραπευτικὸν τοῦ ἔργου⁽⁹⁾. Τοιαύτη

(9) Εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν περιοδικὸν «Mental Hygiene» (Ἰούλιος 1949), ὁ Ε. Jiskind ἀσχολούμενος εἰδικώτερον μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Reorientations in the Mental Hygiene Program», ἐκθέτει τὴν πείραν τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κλάδου τῆς ψυχικῆς ὑγιεινῆς μετὰ τῶν παθολόγων, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Minnesota, ὅπου γίνεται εἰδικὴ διδασκαλία τοῦ ἐν λόγω κλάδου τῆς ἐπιστήμης. Ἰδιαίτερα φροντίς καταβάλλεται εἰς τὴν εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν σπουδαστῶν καὶ τῶν νέων ἱατρῶν εἰς τὰ τοῦ ἀναμνηστικοῦ τοῦ ἀσθενοῦς, ὅπου ἐκτίθεται ἡ ἱστο-

γνῶσις καὶ σπουδὴ θὰ ἐβοηθῆται ἐξ ἄλλου εἰς τὴν πρόληψιν ταλαιπωρίας καὶ ἀπολείας χρόνου διὰ τὸν ἀρρωστον, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῆς συγχύσεως ἀρμοδιότητων, ἀλλὰ καὶ τὴν συνεργασίαν, ὅπου ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει ταύτην, μετὰ πλειόνων ἱατρῶν χάριν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ὑγείας τοῦ ἀσθενοῦς.

★

Ἄλλ' ἐὰν καλῆται ὁ ἱατρὸς νὰ βοηθήσῃ ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τῶν κατευθύνσεων τούτων διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ ἀρρώστου, δὲν ἔχει ὀλιγωτέραν μερίδα καὶ φροντίδα νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὁ ἴδιος ὁ ἄρρωστος. Βεβαίως ἡ ἀσθένεια εἶναι ἓνα ἀτύχημα, μία καταστροφή, μία συμφορὰ πολλάκις. Ἀπώλεια τῆς ἰσχύος τῆς ζωτικότητος, μείωσις καὶ ἐξαφάνισις τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας, ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν συνήθη κοινωνικὴν ζωὴν, πόνοι καὶ ἀντιμετώπισις, οὐχὶ σπανίως, τοῦ φάσματος τῆς διακοπῆς εἰς τὸ νῆμα τῆς ζωῆς. Ἀτομικὴ ζημία ψυχοσωματικὴ, οικονομικὴ ζημία, ἀκόμη καὶ ταλαιπωρία μὲ ὅλα τὰ γνωστὰ ἐπακόλουθα.

Ἄλλὰ βεβαίως αὐτὴ εἶναι ἡ μία πλευρὰ, ἡ ἀρνητικὴ ἢ πλευρὰ τῆς ἀσθενείας. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἄλλη πλευρὰ, ἡ θετικὴ, θὰ ἔλεγε κανεὶς, πλευρὰ, ἡ ὁποία κάμνει νὰ ἐμφανισθῇ ἐπὶ σκηνῆς πολλάκις, ὁ ψυχικὸς κόσμος, αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις τοῦ πάσχοντος. Νεαὶ ἀτομικαὶ προσαρμογαί, νέος ψυχικὸς προσανατολισμὸς ἀργὰ ἢ γρηγόρα ἐκ μέρους τοῦ ἀσθενοῦς, ἀναγέννησις ἀπεσβεσμένων δυνάμεων, κάθαρσις ἔνεκα τῆς ἀρρώστειας. Μὲ αὐτὴν τὴν στάσιν ἡ ἀρρώστεια, ἐνῶ ἦτο ἀρνητικὸν στοιχεῖον διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, μεταβάλλεται εἰς θετικὸν στοιχεῖον, τὸ ὅποιον καλεῖται νὰ βοηθήσῃ, ἐκ μέρους πλέον τοῦ ἴδιου τοῦ πάσχοντος εἰς μίαν νέαν κατάστασιν, ἡ ὁποία θὰ ἐκδιώξῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχέως, τὸ ἀρρωστον, τὸ βλαπτικὸν στοιχεῖον.

Εἰς αὐτὸν τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν καὶ ἡ ἀρρώστεια ἀποκτᾷ πλέον μίαν ἐννοίαν, ἐνῶ προηγουμένως δὲν εἶχεν ἔν-

ρῖα, ἡ προσωπικὴ ἱστορία, κάθε ἀρρώσ-
στον.

νοϊαν. Μὲ αὐτὴν καὶ μόνον τὴν ἔννοϊαν ἀντιμετωπίζεται ὅλη ἡ πραγματικότητα, ἡ ὁποία περιβάλλει τὴν ἀρρώστειαν. Μὲ τὴν πνευματικὴν ἔννοϊαν περὶ τῆς νόσου, καὶ ἡ νόσος μελετᾶται καλύτερον καὶ ὁ ἀρρωστος ἀπαλλάσσεται ταχύτερον τῶν νοσογόνων στοιχείων⁽¹⁰⁾.

Εἶναι εὐτύχημα διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον ὅτι αἱ μελέται περὶ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, καὶ συνεπῶς περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τῶν συναφῶν μὲ τὴν ἀσθένειαν προβλημάτων, διαρκῶς καὶ περισσότερον πλουτίζονται⁽¹¹⁾. Ἄλλ' ἰδιαιτέρως χρεωστοῦμεν χάριτας εἰς τὸν Ἑλβετὸν ἱατρὸν καὶ συγγραφέα Paul Tournier, ὁ ὁποῖος, κατὰ τρόπον συστηματικὸν καὶ γόνιμον εἰς ἀποτελέσματα, μᾶς εἰσήγαγε, κατὰ τοὺς καιροὺς μας, εἰς τὰ προβλήματα τῆς προσωπικότητος ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀρρώστειαν. Τὸ βιβλίον του «Médecine de la personne», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1940 εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ἐγνώρισε μίαν ἀπίστευτον κυκλοφορίαν εἰς ὅλοκληρον τὴν Εὐρώπην, νῦν δὲ καὶ ἔξω αὐτῆς. Ἡ σχετικὴ κίνησις ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη κατόπιν μὲ τὰς ἄλλας ἐκδόσεις, καὶ μὲ τὰς διεθνεῖς ἱατρικὰς ἐβδομάδας εἰς τὸ Bossey ἀπὸ τοῦ 1947, ἔδωκε μεγάλην ὠθησιν εἰς τὴν μελέτην ὅλων τῶν σχετικῶν προβλημάτων⁽¹²⁾.

Ἄλλὰ ἡ ἔρευνα ἐκτείνεται καὶ πέραν τῶν προβλημάτων τῆς νόσου. Ἀπὸ ἓνα ἀτύχημα, ὅπως ἡ ἀρρώστεια, ὁ ἄνθρωπος διδάσκεται τὴν ἀληθινὴν ἔννοϊαν τῆς υγείας. Ἡ υγεία ἔχει τοὺς νόμους τῆς καὶ τοὺς κανόνας τῆς, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι ἀπλῶς οἱ

φυσικοχημικοὶ ὄροι τῆς ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ ζήσει, νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμον, νὰ ἐργασθῇ, νὰ παίξῃ ἓνα ρόλον, νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἐν τέλει, ὅπως λέγει ὁ καθηγητὴς Siebeck, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἤθελε νὰ εἶναι «καλῶς» ἄνθρωπος. Ἡ ὀρχήστρα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ψυχῆς πρέπει νὰ ἀναδίδῃ ἀρμονικοὺς ἤχους, οἱ ὁποῖοι νὰ ἀποτελοῦν μίαν συμφωνίαν. Τότε ὑπάρχει υγεία καὶ τότε ἡ υγεία αὐτὴ εἶναι ἓνα χρήσιμον ὄργανον διὰ τὴν ζωὴν⁽¹³⁾, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εὕρῃ τὴν θέσιν τῆς μέσα εἰς τὸν κόσμον.

Ἄλλ' ἀπὸ τὴν στιγμήν⁽¹⁴⁾, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ ἀτομικὸν ἀναμνηστικὸν τοῦ ἀρρώστου μὲ τὰς ἐσωτερικὰς του συγκρούσεις, τὴν ἔννοϊαν τῆς νόσου, τὴν ἔννοϊαν τῆς υγείας καὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς τὴν ζωὴν, θὰ ἀντιμετωπίσωμεν πλέον καὶ τὸ πρόβλημα τῶν ἀξιών καὶ τοῦ ἀληθοῦς περιεχομένου τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὁ Von Monakov ἐθεώρει, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν παθολογίαν τῶν νευρώσεων, ἐὰν ἀφίσωμεν κατὰ μέρος τὴν ἔννοϊαν τῆς ἀξίας. Πῶς λοιπὸν ἄνευ ταύτης, θὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν μιᾶς υγιοῦς προσωπικότητος; Ἐλεγαν ἄλλοτε, γράφει ὁ René Biot, «ὅτι ὁ ἀρρωστος πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προηγουμένην φυσικὴν του κατάστασιν (Restitutio in integrum). Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γνώσις δὲν εἶναι ἀρκετὴ. Ἡ ζωὴ ἀνανεοῦται συνεχῶς. Ἡμπορεῖ νὰ φέρῃ τὰ ἴχνη τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ τὰ ἐνσωματώνει εἰς μίαν νέαν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ λειτουργικὴ ἰσορροπία καθίσταται δυνατὴ. Αὐτὴ ἡ νέα κατάστασις τῆς υγείας ἀποκτᾶται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐπιτύχῃ μίαν δραστηριότητα ἀξίαν τῆς φύσεώς του. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἡμπορῇ νὰ τρώγῃ καὶ πάλιν ἄνευ πόνων, νὰ βαδίξῃ ἄνευ ἐνοχλημάτων. Θὰ χρειασθῇ νὰ ζήσει ἓνα νέον τρόπον ζωῆς, δημοσυργικόν, μὲ τὴν νευρικὴν καὶ ἡ-

(10) Βλ. καὶ R. Siebeck, Paul Tournier, Th. Bovet, A. v. Orelli καὶ P. Plattner: «Die Neue Sendung des Arztes», Tyrolia-Verlag, Innsbruck-Wien 1950.

(11) Βλ. Fred Mckinney: «The Psychology of Personal Adjustment», New York 1949. H. J. Eysenck: «Dimensions of Personality», London 1948. Ludwig Binswanger: «Grundformen und Erkenntnis Menschlichen Daseins», Zürich 1942.

(12) Περίληψιν τῶν ἐργασιῶν τούτων ἔχει δημοσιεῦσαι κατὰ καιροὺς εἰς τὰς «Ἀκτίνας» ὁ κ. Δ. Ε. Χαροκόπος, ὁ ὁποῖος καὶ προσωπικῶς παρακολούθει ὅλην τὴν σχετικὴν κίνησιν καὶ εἶναι μέλος τῆς Διεθνούς Ἱατρικῆς Ἐπιτροπῆς.

(13) Βλ. Maz. Scheler: «Die Stellung des Menschen im Kosmos», Darmstadt 1928.

(14) Βλ. Richard Siebeck: «Medizin in Bewegung», G. Thieme, Verlag Stuttgart, 1949, σελ. 4, 12, 13.

δικὴν κυριαρχίαν, καὶ μὲ τὴν καλὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ ἔργον του». Ὁ δὲ καθηγητὴς R. Leriche σημειώνει ὅτι ἡ «ιατρικὴ, μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὰς νέας κατακτήσεις, περιμένει ἔστω καὶ ἓνα λεπτόν συνθέσεως. Θὰ ἤθελε νὰ πάρῃ νέαν πνοὴν κάτω ἀπὸ τὸν πλάτανον τῆς Κῶ». «Μὲ τὴν ἀνάλυσιν μόνον, γράφει ὁ Martiny, ὠδηγήθημεν εἰς μίαν στεριότητα. Ἡ ἀνάλυσις, μόνη, δημιουργεῖ δευτέρας τάξεως ἀνθρώπους».

Ὁ καθηγητὴς Siebeck, εἰς τὸ βιβλίον του «Medizin in Bewegung», παραθέτει ἓνα πλῆθος παραδειγμάτων ἀπὸ τὴν μακρὰν πείραν του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν σύγχρονον βιβλιογραφίαν, ὡς καὶ ἀπὸ τὴν πανεπιστημιακὴν κλινικὴν τῆς Ἀϊδελβέργης, τὴν ὁποίαν διευθύνει, ἓνα πλῆθος περιπτώσεων, ὅπου φαίνεται καθαρὰ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀξιών, ἡ ἐπίδρασις τοῦ πνεύματος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀρρώστου καὶ φυσικὰ καὶ τοῦ ὕγιους.

Τί θὰ εἶπτε, ἔρωτᾷ, εἰς τὸν ἀσθενῆ περὶ τῶν συγκρούσεών του, περὶ τῶν προβλημάτων του, περὶ τῶν κοινωνικῶν του σχέσεων, περὶ τῆς ἐργασίας του, ὅταν θὰ προσπαθήσετε μὲ τὴν थेραπειαν νὰ κτίσετε μίαν νέαν προσωπικότητα, περισσότερον ἀνθεκτικὴν, περισσότερον ἰσορροπημένην; Μία νέα εἰκὼν τῆς προσωπικότητος ἔρχεται ἐπὶ σκηνῆς, ἡ ὁποία, ὅπως λέγει ὁ Pierre Delore, «θὰ παρουσιάζῃ κατὰ κύριον λόγον μίαν ψυχικὴν ἁρμονίαν, μίαν εἰλικρινῆ ἔσωτερικὴν ζωὴν, καὶ ὄχι θεατρικὴν, μίαν ὑψηλὴν πνευματικότητα. Αὐτὰ εἶναι πρῶτης τάξεως στοιχεῖα μιᾶς ὕγιους προσωπικότητος». Φυσικῶς, λοιπόν, ὀδηγούμεθα διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν ὑψηλὸν αὐτὸν σκοπόν, ὁ ὁποῖος κάμνει τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην ἓνα ἱερὸν λειτουργημα, εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς κοσμοθεωρίας. Τῆς κοσμοθεωρίας ἐκ μέρους τοῦ ἱατροῦ, τῆς κοσμοθεωρίας ἐκ μέρους τοῦ ἀρρώστου. Ἄλλ' ἡ κοσμοθεωρία εἶναι πέραν τῆς ἐπιστήμης, διότι θέλει νὰ δώσῃ τὴν λύσιν τοῦ δράματος εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ζητεῖ τὴν λύτρωσιν. Ἡ δὲ λύτρωσις εἶναι νοητὴ μόνον sub specie aeterni, καὶ αὐτὴ ἡ θεώρησις ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πλήρους, τῆς ὀλοκληρωμέ-

νης, τῆς χριστιανικῆς προσωπικότητος, ἡ ὁποία ἐξαντλεῖ ὅλην τὴν πραγματικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα φωτίζονται αἱ διάφοροι ὄψεις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πρόοδος τῆς ἡλικίας, ἡ τελειώσις τοῦ φύλου, ἡ κληρονομικότης, τὸ περιβάλλον, αἱ ἀναλογίαι τοῦ χαρακτήρος κλπ. Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ ὁ πόνος τῆς ἀρρώστειας γίνεται πλήρης ἐννοίας καὶ βοηθεῖ εἰς τὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ ἐντός μας ἀληθοῦς κόσμου ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἀξίας τοῦ συνανθρώπου μας, τὸν ὁποῖον βλέπομεν καθαρώτερα, ταπεινότερα, οὐσιαστικώτερα⁽¹⁵⁾.

Εἰς τὴν συνεργασίαν μεταξὺ ἱατροῦ καὶ ἀρρώστου ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς τόσοσιν καθαρᾶς γραμῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συνεργασίαν μεταξὺ ὄλων τῶν κοινωνικῶν παραγόντων τοῦ πολιτισμοῦ, βλέπει ὁ καθηγητὴς C. G. Jung τὴν λύσιν πολλῶν προβλημάτων τοῦ ἀρρώστου ἀνθρώπου⁽¹⁶⁾. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας ὁ ἱατρὸς ἀναγνωρίζει τὴν ἐννοίαν τῶν στιγμῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι καὶ τοῦ θανάτου. Ὁ δὲ ἀρρώστος ἀνακαλύπτει—εἶναι ἡ πολυτιμότερα ἐμπειρία τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου—τὴν ἐννοίαν τῆς ὑγείας, τὴν ἐννοίαν τῆς νόσου, τὴν ἐννοίαν τῆς ζωῆς. Δὲν ὑπάρχει ἐπιστήμων, ὁ ὁποῖος σοβαρῶς σήμερον νὰ ἀμφισβητῇ τὴν ἀξίαν τοῦ ψυχικοῦ κόσμου διὰ τὴν ἀσθενείαν, καὶ τὴν καλὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀσθενείας, ἔνεκεν ἐνὸς ὀρθοῦ προσανατολισμοῦ εἰς τὴν ζωὴν. Αὐτὴν τὴν ἐννοίαν ἔχει καὶ τὸ περίφημον «Orandum est ut sit mens sana in corpore sano», τὸ ὁποῖον μόνον εἰς τὴν πληρότητά του ἀποδίδει τὴν πρᾶ-

(15) Θαυμασίας ψυχολογικὰς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ προβλήματος τοῦ πόνου ὡς καὶ τῆς θέσεως τῶν ἀξιών εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀρρώστου ἔχουν γράψῃ οἱ Henz Fleckenstein: «Persönlichkeit und Organ—Minderwertigkeiten», Herder, Würzburg, καὶ ὁ Georg Siegmund: «Schmerzverarbeitung», «Stimmen der Zeit», Sept. 1949, σελ. 518-528.

(16) C. G. Jung: «Seelenprobleme» und «Die Beziehungen der Psychotherapie zur Seelsorge», (Leipzig—Stuttgart 1932), ὅπου γίνεται ἐιδικῶς λόγος περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ ἐξομολόγου εἰς τὴν λύσιν τῶν νοσογόνων αἰτίων.

γματικότητα. Naί, εἶναι ἀλήθεια, ἡ ψυχικὴ ὑγεία σώζει καὶ τὴν σωματικὴν ὑγείαν!

Εἰς τὴν παγκόσμιον στροφήν τῶν ἐπιστημῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας τὰς ὁποίας περικλείει τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα, ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη, ὑπευθύνως ἐπιλαμβανομένη τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι πρωτοπόρος. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ στροφή τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης θὰ χρειασθῆ πολλὴν ἐργασίαν διὰ νὰ γίνῃ σαφὴς εἰς τὰς ἐπιδιώξεις της καὶ τὸ ἀληθὲς πνεῦμα της. Στροφή πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας δὲν σημαίνει ἀπλῶς ἓνα νεφελώδη «ἰδεαλισμὸν» ὅπως ὁ γερμανικὸς ἰδεαλισμὸς τύπου Hegel, Fichte κλπ., ὁ ὁποῖος ὠδήγησεν ἐν τέλει εἰς τὴν θεμελίωσιν συστημάτων τὰ ὁποῖα κατετυράνησαν τὸν ἄνθρωπον. Μία τοιαύτη νοησαρχικὴ ἀντίληψις μὲ τὰ «ἰδεατὰ» σχήματα, τὰ ὁποῖα ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν πραγματικὴν ζωὴν καὶ μεταθέτουν τὴν ἰδέαν τῆς πραγματώσεως μιᾶς ἀνωτέρας ζωῆς διαρκῶς εἰς τὸ μέλλον, θὰ ὠδῆ γαί εἰς ἓνα ἄρρωστον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ θὰ προσέθετε νέας συγκρούσεις εἰς τὸν κουρασμένον ἄνθρωπον τῆς σήμερον. Ἄλλ' ἡ στροφή πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας σημαίνει νὰ βοηθήσωμεν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐπιτυχημένης, τῆς χριστιανικῆς προσωπικότητος, ἡ ὁποία θὰ νικήσῃ τὰς δυσκολίας τοῦ αἰῶνος⁽¹⁷⁾. Σημαίνει ἡ στροφή αὐτὴ μίαν σοβαράν, καὶ ἀξίαν σοβαρῶν ἀνθρώπων, φροντίδα νὰ ζήσουν τὴν χρι-

(17) Βλ. "Ἐκδοσὶν τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» τῆς Ἑλλάδος: «Towards a Christian Civilization», Damskus Publications, Athens 1950.

στιανικὴν ζωὴν μὲ συναίσθησιν τῆς εὐθύνης διὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ σημερινοῦ κόσμου καὶ νὰ χαροῦν τὸ μήνυμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδος, ποῦ φέρει τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν σημερινὸν ἄρρωστον, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ γνωρίσωμεν διὰ νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν. Ἐὰν τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα, μὲ ὅλην τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν καὶ τὸν χριστιανικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, δὲν διαποτίσῃ καὶ τὴν σημερινὴν ἱατρικὴν σκέψιν καὶ ἐνέργειαν, τότε θὰ συμβῆ ἓνα ἀκόμη ἀτύχημα, παρὰ τὴν στροφήν τῆς ἐπιστήμης ἢ μᾶλλον ἐξ ἀφορηῆς μιᾶς φοβερᾶς παρανόησεως ἐκ τῆς στροφῆς αὐτῆς. Ἐὰν δηλαδὴ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα δὲν ἀποτελέσῃ περιεχόμενον ζωῆς, τότε ἡ ἱατρικὴ περιπίπτει εἰς τὰ χέρια τῆς μαύρης μαγείας.

Τότε ἡ μαγεία θὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν χριστιανικὸν τρόπον ζωῆς, διὰ νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὸν ἄρρωστον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ὑγιῆ, ἓνα παιδαριῶδες καὶ ἀφελὲς περιεχόμενον τῆς ζωῆς του, ὅπως ἔκαμε μὲ ἄλλας ἀναλογίας καὶ ὁ ὕλισμὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Ἄλλὰ ἡ σημερινὴ πραγματικότης εἶναι ὅτι ἡ ἱατρικὴ μετὰ τοὺς τόσους θριάμβους της μεσοῦντος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, παραδίδει εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεάν τὴν θριαμβευτικωτέραν της ἀνακάλυψιν, ἡ ὁποία θὰ συντελέσῃ, ὅσον οὐδεμία ἄλλη, εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τοῦ ὑψηλοτέρου δυνατοῦ ἐπέδου τῆς ὑγείας εἰς τὸν ἄνθρωπον: παραδίδει τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς!

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

Ψυχίατρος.

ΑΦΑΝΕΙΣ ΗΡΩΙΔΕΣ

Πολλά πράγματα που γίνονται στην Ελλάδα τα άγνοούμε οι άνθρωποι των πόλεων. Πάμπολλα έργα άφανη, προσπάθειες επίπονες και σπουδαίες, κόποι και μόχθοι για μιὰ καινούργια Ελλάδα, γίνονται κάθε μέρα που δέν τους συλλαμβάνει ο φακός του φωτορεπόρτερ ή τὸ δελτίον τῶν εἰδήσεων, και ἰδίως ὅταν ὅλα αὐτὰ γίνονται στήν ὑπαιθρο, στό μακρυνό χωριό, στήν ἄγνωστη γῆ τῆς παραμεθορίου.

Ποιὸς λ.χ. ξέρει ὅτι ἀπὸ τῆ στιγμῆ που σταμάτησε ὁ πόλεμος τῆς Ἑλλάδος, στά βόρεια ἔχειαι χωριά—Εὐζωνοι, Φλάμπουρο, Λέχοβο, Κρατερό κλπ. που και στ' ἄκουσμα τους μόνο νοιώθει καθέννας ἱερὸ ρίγος—φυλάνε σάν ἄλλοι ἀκρίτες οἱ ἠρωϊκοὶ δάσκαλοι και ἰδιαίτερα οἱ δασκάλες; Δυστυχῶς, τὴν τεράστια και ἐκπολιτιστικὴ ἐργασία που κάνουν ἔχει ἐπάνω τὰ ἄξια αὐτὰ παιδιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν ἄγνοοῦν οἱ πολλοὶ και ἡ ἄγνοια αὐτὴ δέν εἶναι και τόσο ἐπαινετὴ. Μιλᾶμε συχνὰ για ἄνοιχοδόμησι και ὁ νοῦς μας τρέχει σὲ σχέδια, προῦπολογισμοὺς και ἐμπειρογνώμονες. Καὶ ξεχνᾶμε τὴν μεγάλη συμβολὴ μερικῶν ἀφανῶν παραγόντων, ὅπως εἶναι οἱ νεαρὲς αὐτὲς Ἑλληνοπούλες. Γι' αὐτὸ ἐθεωρήσαμε καθήκον νὰ θέσωμεν ὑπ' ὄψει τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τῶν «Ἀχτινῶν» μερικὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ στοιχεῖα που ὑπάρχουν στά γραφεῖα τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν».

★

Και ἐν πρώτοις πρέπει νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στά μέρη που ἔχει νὰ δράση ἡ δασκάλα. Τὶς περισσότερες φορὲς δέν πρόκειται για πόλεις ἢ κομποπόλεις, ἀλλὰ για χωριοδάκια, ἐν προκειμένῳ τῆς Μακεδονίας και πολὺ συχνὰ τῆς παραμεθορίου. Εἶναι τὰ μέρη που περισσότερο ἔταλαιπωρήθησαν ἀπὸ τοὺς συμμορῆτες. Ἀλλὰ και ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἦσαν ἐπὶ χρόνια ἐγκαταλειμμένα. Σὲ πολλὰ χωριά ἔχει χρο-

νια νὰ φανῆ δάσκαλος. Βασιλεύει ἡ ἄγνοια. Τὰ παιδιὰ μέχρι και ἡλικίας 17 ἐτῶν δέν ξέρουν γράμματα. Τὸ ἀκόμη χειρότερο εἶναι ἡ ἄγνοια τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτῆς εἶναι ἡ ἄγνοια τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἔτσι θὰ βροῖτε χωριά που μιλάνε ἀρβανίτικα, ἀλλοῦ βουλγάρικα, ἀλλοῦ βλάχικα ἢ τούρκικα. Ἀλλ' ἄς δοῦμε πὼς περιγράφουν οἱ ἴδιες οἱ δασκάλες τὸ γλωσσικὸ δράμα:

«Οἱ περισσότεροι μιλοῦν τὴν βουλγαρικὴ, ζοῦν βουτηγμένοι στήν ἄγνοια. Τὸ χωριὸ ἔχει περίπου 60 σπίτια ἀρκετὰ κατεστραμμένα. Ἰερεὺς δέν ὑπάρχει ἐδῶ, ἀλλὰ στό γειτονικὸ χωριό, και λειτουργεῖ ἐναλλάξ στά χωριά τῆς περιοχῆς. Τὴν Κυριακὴ πήγαμε στήν ἐκκλησία τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ με τὰ παιδιὰ τοῦ Δημ. Σχολείου τῆς Κρανιώνας, γιατί θὰ λειτουργοῦσε ἐκεῖ ὁ ἱερεὺς. Ἦτο πολὺ συγκινητικὸ νὰ βλέπτε κανεὶς νὰ λειτουργῇ ὁ ἱερεὺς στήν ἑλληνικὴ. Οἱ ἐκκλησιαζόμενοι δέν καταλάβαιναν τίποτε, γιατί δέν ἤξευραν τὴν ἑλληνικὴ, ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες κοπέλλες».

Ἀκόμη χειρότερο ὁμως ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης εἶναι σὲ μερικὰ μέρη τὸ ζήτημα τῆς διαστροφῆς τῶν συνειδήσεων.

Γενικώτερα για τὴν κατάστασι που ἐπικρατεῖ σὲ πολλὰ χωριά σημειώνει μιὰ ἔκθεσις ἀπὸ τὸ Κωσταράζι:

«Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ βρίσκονται σὲ μεγάλη ἄγνοια ὡς πρὸς τὰ χριστιανικὰ τους καθήκοντα και τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν. Στὴν ἐκκλησία δέν πηγαίνουν παρὰ ἐλάχιστοι. Ἐχουν δὲ τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ μὴ πηγαίνουν καθόλου οἱ νέοι και οἱ νέες. Τοὺς τὴν χαλάσαμε ὁμως λίγο, τὴν συνήθεια αὐτὴ, και με τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ θὰ τοὺς τὴν χαλάσουμε ἐντελῶς.»

»Οἱ ἄνδρες και οἱ νέοι, ἀκόμη και τὰ μικρὰ ἀγόρια βρίζουν πολὺ. Τὰ κορίτσια κουτσομπλέυαν πολὺ. Τώρα ἔκοψαν ἀρκετὰ τὰ κουτσομπόλια. Εἶναι δὲ πρόθυμα νὰ ἀκούσουν ὅ,τι τοὺς λέμε. Καὶ τὸ θεωροῦν τιμὴ τους νὰ πάη ἡ δασκάλα στό σπίτι τους. Χαίρονται δὲ ὅταν δειχνομε ἀγάπη και ἐνδιαφέρον για τίς οικογενεῖς τους. Καὶ οἱ μητέρες τους τὸ ἴδιο.

»Στὰ παιδιὰ οἱ μητέρες δέν διδοῦν καθόλου προσοχὴ. Ἀπεριποίητα γυρίζουν ἔ-

ξω. Μὲ τὴν Ἄννα πλύνουμε μερικὰ καὶ τὰ χτενίσουμε. Ἄλλα καὶ γιὰ τὴν ἀνατροφή τους, τὸν χαρακτήρα τους δὲν παίρνουν καμμία φροντίδα».

Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι ἡ ἄγνοια συμβαδίζει πολὺ συχνὰ μὲ τὸν ψευτοπολιτισμὸ. Ὅ,τι σάπιο φυτρώνει στὶς πόλεις εἶναι πρόθυμο νὰ τὸ πάρῃ καὶ τὸ χωριὸ Ἔτσι βλέπει κανεὶς τοὺς ἄνδρες νὰ συχνάζουν ὀλοένα στὸ καφενεῖο, ἐνῶ οἱ νέες προσπαθοῦν μὲ τὸ δικό τους τρόπο νὰ φανοῦν «συγχρονισμένες».

Τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, ἡ ἄγνοια καὶ ὁ ψευτοπολιτισμὸς δὲν εἶναι οἱ μόνες δυσκολίες πού ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ δασκαλίτσα τοῦ μακρικοῦ χωριοῦ. Εἶναι καὶ τόσα ἄλλα προβλήματα πού γίνονται ὀξύτερα γιὰ ἓνα εἰκοσάχρονο κορίτσι πού δὲν ξέρει πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς ὑπαίθρου. Εἶναι τὸ ζήτημα τῆς τροφῆς καὶ τῆς κατοικίας, οἱ φυσικοὶ καὶ ἠθικοὶ κίνδυνοι, οἱ κόποι τοῦ σχολείου, τῆς σχολικῆς γραφειοκρατείας καὶ τῶν μαθητικῶν συσσιτίων, οἱ ὁδοιπορίες ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχει συγκοινωνία, ὁ ἀποκλεισμὸς ἀπὸ τὰ χιόνια ἐπὶ μῆνες, τὰ ἄγρια μανδρόσφυλα... Ὅλα αὐτὰ ἔχει νὰ τὰ ἀντιμετωπίσῃ μία νεαρὴ καὶ ἄμαθη πολλὲς φορὲς κοπέλλα. Γι' αὐτὸ θὰ τὴν δῆτε πρόωρα ὠριμασμένη, μὲ μιὰ πρώιμη σοβαρὴ ἀντιμετώπισι τῆς ζωῆς.

«Ἡ ζωὴ ἐδῶ, γράφει μιὰ δασκάλα ἀπὸ τὸ Φλάμπουρο, εἶναι ἀρκετὰ δύσκολη τὸν χειμῶνα, ἰδίως στὸ ζήτημα τῆς τροφῆς καὶ τῆς συντροφιάς τὸ βράδυ. Μόλις σκοτεινιάσῃ, ἀπλώνεται παντοῦ τέτοια ἡσυχία καὶ ἔρημιὰ πού νομίζει κανεὶς πὼς ζῆ μόνος του μέσα σ' ὀλόκληρο τὸ χωριό. Τὸ μόνο πού ἀκούγεται π.χ. τὶς ἡμέρες αὐτὲς εἶναι ὁ ἄγριος ἀέρας καὶ ἡ δυνατὴ βροχή. Ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι τίποτε μπρὸς στὴ χαρὰ πού νοιώθω βλέποντας τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ νὰ προοδεύῃ καὶ διαρκῶς νὰ κερδίζει ψυχές. Εἶναι ἀλήθεια πὼς μοῦ φαίνεται μερικὲς φορὲς πολὺ δύσκολο πού βρίσκομαι μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μου καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἀγαπητὰ μου πρόσωπα, ἀλλὰ πάλι σκέπτομαι, πὼς ἂν δὲν κάναυμε ὅλες μας μιὰ τόση μικρὴ θυσία, πὼς μπορούμε νὰ λεγώμαστε Χριστιανὲς καὶ Ἑλληνίδες;»

★

Σὲ τέτοια δύσκολα μέρη ἔρχεται τὶς περισσότερὲς φορὲς ἡ νεαρὴ δασκάλα. Ἐκεῖ

θὰ στήσῃ τὸ βασίλειό της. Θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα δουλειὰ ἐσωσχολικὴ καὶ ἐξωσχολικὴ. Ἐχει τόσα πράγματα νὰ κάμῃ. Πολλὲς φορὲς δὲν ξέρει ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσῃ.

Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικὰ ζητήματα εἶναι φυσικὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης. Θέλει ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ γιὰ νὰ μάθῃς σὲ μερικοὺς κατοίκους τὰ ἑλληνικά. Ἔτσι σ' ἓνα χωριὸ ἡ δασκάλα ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πραγματογνωσία. Ἄλλη παίρνει ἓνα μικρὸν γιὰ διερμηνέα. Ἄλλη ἀποφασίζει νὰ κἀνῃ μαθήματα καὶ σὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀναλφαβήτους.

Μεγάλες δυνατότητες ἐκπολιτιστικῆς δράσεως ἔχουν οἱ δασκάλες πού ὑπηρετοῦν στὰ «Σπίτια τοῦ Χωριοῦ». Αὐτὰ τὰ σπίτια, σὰν συνέχεια τοῦ ἔργου τῶν «Παιδοπύλων», εἶναι κάτι σωτήριο γιὰ πολλὰ χωριά. Ἐκεῖ μαθαίνουν τὰ κορίτσια ὅλες τὶς πρακτικὲς τέχνες πού χρειάζονται σὲ μιὰ γυναῖκα: κοπτικὴ, ραπτικὴ, πλέξιμο, κέντημα, ὑφαντικὴ, μαγειρικὴ. Ἐκεῖ μαθαίνουν καὶ τ' ἀγόρια στοιχεῖα ἑυλογητικῆς, σιδηρουργικῆς καὶ γεωργοτεχνίας ἀπὸ τὸν εἰδικὸ τεχνίτη. Ἐκεῖ θὰ μαθευθοῦν τὸ βραδάκι οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ γιὰ ν' ἀκούσουν μαθήματα οἰκιακῆς οἰκονομίας. Ἀληθινὴ κυψέλη γίνεται τότε τὸ «Σπίτι τοῦ Παιδιοῦ». Γίνεται τὸ ἐκπολιτιστικὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ. Σὲ ἀλλεπάλληλα κύματα ἔρχονται τὰ κορίτσια κάθε ἡλικίας—ἄλλο μὲ τὸ πλεχτό του κ' ἄλλο μὲ τὸ κέντημά του στὸ χέρι—νὰ πάρουν τὰ τόσα ἐφόδια ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη τους δασκάλα.

Πάνω ἀπ' ὅλα ἔρχονται νὰ πάρουν ζωὴ, νὰ πάρουν πνοή. Γιατὶ τὸ «Σπίτι» πρέπει νὰ εἶναι πρὸ πάντων ἠθοπλαστικὸ καὶ ἐθνικὸ κέντρο.

«Ἄν καὶ εἶναι ἡ πλέον κοπιαστικὴ ἐποχὴ γιὰ τὴν Ἑλληνίδα χωριατοπούλα—γράφει μιὰ ἑκθεσις ἀπὸ τὴν Ἁγία Κυριακὴ τὸ περασμένο καλοκαίρι—θὰ τὴν δῆτε—καὶ εἶναι πολὺ συγκινητικὸ—μὲ τὰ ρούχα τῆς δουλειᾶς, μὲ κατακόκκινα τὰ μάτια ἀπ' τὸ λιοπύρι, νὰ ἔρχεται γιὰ ν' ἀκούσῃ κάτι πού ποτέ της δὲν τ' ἀκούσε. Μὲ ξεχωριστὴ παιδικὴ ἀπλότητα ἢ κοπέλλα τῶν 20-23 ἐτῶν ἀκούει γιὰ πρώτη ἱσως φορὰ κάτι γιὰ καλωσύνη καὶ εὐχαρίστως δέχεται νὰ τὴν δείξῃ καὶ στοὺς ἄλλους βοηθῶντας τους. Πολὺ χαρακτηριστικὰ ἔλεγε προχθὲς κάποιος: Μέχρι σήμερα δὲν ἔκα-

να τίποτε γιὰ τὴ γρη῏α πού κάθεται δίπλα μου, καὶ πού ἔχει τόση ἀνάγκη βοήθειας. Ἀπὸ σήμερὰ ἀρχίζω νὰ τὴ βοηθῶ μὲ χαρὰ. Εἶναι ὄντως ἡ δίψα τοῦ λαοῦ μας μεγάλῃ».

Καὶ πόσα μπορεῖ νὰ κάνῃ ἡ πρόθυμη καὶ χαρούμενη δασκάλα! Ἄς παρακολουθήσωμε μερικὰ ἀπ' ὅσα ἔγιναν στὸ Φλάμπουρο:

«Σὲ μιά συγκέντρωσί μας πήραμε ὡς σύνθημα νὰ δουλέψωμε ὄλες γιὰ νὰ κάνουμε τὸ χωριό μας πιὸ ὁμορφο. Τὸ ἀπόγευμα αὐτῆς τῆς ἡμέρας παρετηρήθη μιά ἰδιαίτερη κίνησις στὸ χωριό. Ἀπὸ ὄλους τοὺς δρόμους ξεπρόβαλαν οἱ ἀπλές κοπέλλες μὲ ὄψι χαρούμενη, κρατώντας στὰ χέρια κομμάτια καθαροῦ ὕψισματος, δοχεῖα νεροῦ κλπ., γιὰ νὰ καθαρίσουν καὶ ὁμορφύνουν τὴν ἐκκλησίαν τους. Ἦταν πολὺ συγκινητικὸ νὰ τὶς βλέπῃ κανεῖς νὰ δουλεύουν μὲ τόση χαρὰ καὶ προθυμία ὕστερα ἀπὸ τὴν σκληρῇ δουλειᾷ πού ἔκαναν ὀλόκληρη τὴν ἡμέραν στὸ χωράφι. Ὅταν βράδυασε, ἔφυγαν ὄλες εὐχαριστημένες μὲ τὴ σκέψι ὅτι ἔκαναν μιά ἀρκετὰ καλὴ προσπάθεια γιὰ τὸ χωριό τους.

»Οἱ κυρίες ἔρχονται ὄλο καὶ πιὸ πολλές. Γίνεται μιά ἀπλῇ ὁμιλία γύρω ἀπὸ θέματα πολὺ ἐνδιαφέροντα. Μιλῆσαμε γιὰ τὸν ἐκκλησιασμό, γιὰ τὴν εὐθύνῃ τῆς μητέρας, γιὰ τὰ μίση πού ἔχουν μεταξύ τους, γιὰ τὶς προλήψεις κλπ., Στὴν τρίτῃ ἀπὸ αὐτὲς τὶς συγκεντρώσεις πήραμε ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Κυριακῆς. Παρηκολούθησαν καὶ δυὸ γυναῖκες δύο ἀδελφῶν, πού ζοῦν σ' ἓνα σπίτι καὶ εἶχαν νὰ μιλήσουν οἱ οἰκογενεῖς τους 10 ὀλόκληρα χρόνια. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ μιλήσουν τὴν ἐπομένη ἡμέραν καὶ νὰ ἔλθῃ ἡ ἀγάπη μεταξύ των».

Πολλὰ πράγματα ἐφευρίσκει ὁ ζῆλος τῆς Χριστιανῆς δασκάλας. Σὰν αὐτὸ πού ἔγινε στὸ Κωσταράζι:

«Ἐρχονται μὲ λαχτάρα καὶ ἀκοῦν μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα. Ὁργανώσαμε μιά ἐκδρομὴ στὸ πρῶν χωριό τους, ἀφοῦ προηγουμένως συμφωνήσαμε νὰ πάμε στὴν ἐκκλησίαν. Δὲν ἦλθαν ὄλες, ἀλλὰ εἶμαι εὐχαριστημένη ἔστω καὶ οἱ 10 πού ἦλθαν. Στὸ τέλος ἔλεγαν ὅτι εἶχαν νὰ μποῦν τρία χρόνια στὴν ἐκκλησίαν. Χαρούμενες καὶ εὐχαριστημένες ξεκινήσαμε γιὰ τὸ χωριό. Σύνολον 60 κοριτσιῶν, ἀπόστασις 1.30' ὄρα.

»Συνέβῃ κάτι τὸ πολὺ συγκινητικὸ. Τὰ μικρὰ ἀγόρια εἶχαν μάθει ὅτι θὰ πηγαίναμε στὸ χωριό τους καὶ πῆγαν πρὸ ἐνωρίς ἀπὸ μᾶς. Μόλις πλησιάσαμε στὸ χωριό τους, ἀνέβηκαν στὸ κατεστραμμένο καμπαναριό καὶ ἀρχισαν νὰ κτυποῦν τὴν καμπάνα. Τὰ δὲ κορίτσια μὲ περιεκύκλω-

σαν καὶ ἔλεγαν: Δεσποινίς, ἔλατε νὰ δῆτε τὸ σπίτι μας. Αὐτό, δεσποινίς, εἶναι τὸ δικό μας κ. π. ἄ.

»Εὐχαριστήθηκαν πολὺ. Εἶχαμε ἐτοιμάσει καὶ ἓνα μικρὸ πρόγραμμα ψυχαγωγίας. Ἔγινε ὑπαίθριο κατηχητικὸ, χορὸς, παιγνίδια καὶ χαρὰ. Γυρίσαμε χαρούμενες γιὰ τὴν εὐλογημένη αὐτὴ μέραν πού μᾶς χάρισε ὁ Θεός. Μόλις φθάσαμε στὸ καινούργιο χωριό, μῆκαμε στὴ γραμμὴ καὶ παρελάσαμε μὲ τραγούδια χριστιανικά καὶ πατριωτικά.

Ἄρχισαμε καὶ μιά χορωδία, ἡ ὁποία δόξα τῷ Θεῷ, πάει καλά».

Παρόμοιες ἐκπολιτιστικὲς προσπάθειες μαθαίνουμε κ' ἀπὸ ἄλλα χωριά. Ἄλλοῦ κάνουν δενδροφύτευσι ἢ μοσλιάζουν ἀγριόδενδρα. Ἄλλοῦ μαθαίνουν τὰ κάλαντα γιὰ νὰ δώσουν σὲ ὄλο τὸ χωριό ζωὴ καὶ ὄψι χαρούμενη τὶς ἅγιες μέρες τῶν Χριστουγέννων. Ἄλλοῦ ὁργανώνουν σχολικὲς γιορτοῦλες μὲ ἐκπλήξεις, μὲ χριστουγεννιάτικα δένδρα καὶ πρωτοχρονιάτικες πῆτες.

Συγκινητικὲς εἰκόνας. Ἡ δασκάλα στὰ κάλαντα, στὸ σχολικὸ κῆπο ἢ στὴ σχολικὴ βιβλιοθήκη, ἡ δασκάλα στὴν ἐκδρομὴ καὶ στὴ μικρὴ παρέλασι, στὸ νοικοκύρεμμα τῆς ἐκκλησίας, κ' ἔπειτα στὸ σπίτι τοῦ ἀρρώστου καὶ «εἰς τὸν οἶκον τοῦ πένθους»..... Δὲν ξέρει κανεῖς σὲ ποιά εἰκόνα νὰ δώσῃ τὰ πρωτεῖα: ἐδῶ ἡ δασκάλα-κατηχήτρια ἀνάμεσα στὰ τιτιβίσματα τῶν μικρῶν, παρέκει ἡ ἴδια νεαρὴ κοπέλλα συμβουλευόνητας μὲ σέβας μὲ γερόντισσα στὶς πρακτικὲς τέχνες ἢ στὸ δρόμο τῆς ζωῆς!

Ἀλήθεια, δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα μέσα στὸ ἔρημο πρὶν χωριό, πού τὸ εἶχαν ἐγκαταλείψει οἱ πάντες, νὰ βρεθῇ μιά ψυχὴ, μιά ψυχὴ πονετικὴ. «Ἐχουν γίνει ἀρκετὰ πράγματα μπροστὰ στὸ τίποτε πού ὑπῆρχε—ἀκοῦμε ἀπὸ τὸ χωριό Μελά.—Πρῶτα-πρῶτα ἀκούστηκε ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὸ ἑλληνικὸ τραγούδι».

Κι' ἡ δουλειὰ αὐτὴ δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ καὶ ν᾿ἀχῃ τοὺς καρπούς της στὸ χωριό καὶ στὰ γύρω χωριά ἀπὸ τὸ «Σπίτι τοῦ Παιδιοῦ».

Καὶ εἶναι μεγάλη ἡ ἠθικὴ ἀνταμοιβὴ τῆς ἀκούραστης δασκάλας, δταν βλέπῃ ὅτι οἱ κόποι της δὲν πᾶνε χαμένοι δταν βλέπῃ τὴν κοινὴν προσπάθειαν τῶν χωρικῶν γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι δταν βλέπῃ τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀγαποῦν τὴ θρησκείαν καὶ τὴν πα-

τροίδα, τὴν ἐργασία καὶ τὸ νοικοκυριό, καὶ νὰ ζοῦν μιὰ καινούργια ζωή.

★

Καλὰ βέβαια καὶ σπουδαῖα εἶναι ὅλα αὐτά. Ἀλλὰ πῶς πραγματοποιοῦνται; Ποιὸ «σχέδιο Μάρσαλ» τὰ ὑποκινεῖ; Τί εἶν' ἐκεῖνο πού κάνει τὸ κορίτσι τῆς πόλεως νὰ φύγῃ στὴ μακρὴν ἐρημιά, νὰ ἐξοριστεῖ σ' ἓνα μικρὸ χωριό καὶ νὰ κἀν ἓνα σωστὸ ἀγῶνα μετ' ἐμποδίων; Σὲ ὅλους εἶναι φανερὸ ὅτι μόνο ἀνώτερα, πνευματικὰ κίνητρα μποροῦν νὰ ἐμπνεύσουν τέτοιους ἡρωϊσμούς. Καὶ αὐτὴ ἡ πνευματικὴ θεμελίωσις ἔχει τὴ μεγαλύτερη σημασία.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ παραθέσουμε καὶ πάλι μερικὰ κείμενα. Κείμενα πού ἔχουν ἀναμφισβήτητὴ ἀξία γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ ἔθνους μας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Σὲ μιὰ κοπέλα πού ὑπηρετοῦσε κάπου στὴ Μακεδονία, ἦρθε πρόσκλησις πού τὴν καλοῦσε σὲ μιὰ πολὺ καλὴ θέσι στὴ Θεσσαλονίκη. Κι' ἡ γνήσια Ἑλληνίδα ἀπαντᾷ:

«Ὁ Θεὸς θέλει μᾶλλον νὰ βρισκώμαστε ἔξω τώρα, παρά μέσα στὶς πόλεις, καὶ μάλιστα τώρα μετ' ὁν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀξιοποίησι τῶν νικῶν τοῦ στρατοῦ. Δὲν θὰ μοῦ ζητήσῃ ὁ Θεὸς λόγο, ἀν' ἀφήσω τὴν ἐργασία πού ζητᾷε νὰ γίνῃ σὲ αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ ἀμπελώνος Του, στὶς ψυχὰς αὐτῶν τῶν παιδιῶν Του, πού τόση ἀνάγκη ἔχουν ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος; Βέβαια, ξέρω, ὅτι ἐδῶ θὰ χρειασθῇ νὰ κουρασθῶ ἀρκετὰ καὶ ἀν' μάλιστα μείνω μόνη τοῦ χρόνου καὶ ἴσως δὲν θὰ ἔχω τὴν ὕλικὴ εὐχέρεια, ὅπως στὴ Θεσσαλονίκη. Δὲν θὰ βοηθήσῃ ὁμοίως ὁ Κύριος νὰ καλυφθοῦν ὅλα αὐτά;»

Δὲν ξέρω ἀν' ὑπάρχει πὺ σαφῆς ἀντίληψις τοῦ χρέους. Κατὰ τί διαφέρει ὁ δροκὸς τοῦ στρατιώτη ἢ τὸ τάξιμο τοῦ ἱεροποστολόου ἀπὸ τὴν ἱερὴ αὐτὴ ὑπόσχεσι; Ἴσως εἶναι ἀνώτερη τούτῃ διότι ἔχει μέσα τῆς ὅλην τὴν ἐθελοντικότητα καὶ τὴν ἐκούσια ἐκλογή. Ἡ Ἑλλάς μπορεῖ νὰ καυχᾶται, γιὰ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων τῆς ἡρωϊδῶν κατοικεῖ στὰ στήθια καὶ τῶν σημερινῶν τῆν παιδιῶν.

Καὶ ἂς μὴ νομίση κανεὶς ὅτι εἶναι μοναδικὸ τὸ περιστατικὸ αὐτό. Οὔτε ὅτι τέτοιαι ἀποφάσεις εἶναι ξεσπάσματα στιγμιαίου ἐνθουσιασμοῦ. Ὅχι, εἶναι σκέψεις νηφάλιαι ἐμμονῆς στὸ καθῆκον. Μέσα στὶς καθημερινῆς δυσκολίας χαλκεύεται ἡ θέλη-

σις τῆς νεαρῆς δασκάλας νὰ μείνῃ πιστὴ στὸ καθῆκον πού τὴν κάλεσε ὁ Θεὸς καὶ ἡ Πατρίς. Οἱ δυσκολίες τὴν κάνουν ν' ἀγαπήσῃ πὺ πολὺ τὸ χωριό τῆς, ὅπως τὸ ὀνομάζει, νὰ τὸ πονέσῃ, ὅπως ὁμολογεῖ ἄλλη. Κι' αὐτὴ ἡ ὑπερνίκησις τῶν ἐμποδίων εἶναι τὸ κατακόρυφο τῆς ὅλης πνευματικῆς ἐργασίας.

«Μοῦ φαίνεται ἀρκετὰ δύσκολη ἡ δουλειά, γράφει κάποια ἀπὸ τὸ Λέχοβο, χρειάζεται ἀρκετὴ ὑπομονὴ καὶ ἀνοχή. Αὐτὰ τὰ παιδιὰ ἀγωνίζονται νὰ τὰ ἀγαπήσω. Εἶναι ἄγρια καὶ ἀτίθασα, δὲν ξέρω πῶς νὰ τοὺς φερθῶ. Μοῦ βγάζουν τὴ ψυχὴ κάθε ἀπόγευμα πού ἔρχονται στὸ σπίτι.

»Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἀκόμη δὲν ἔχω ἀγαπήσει, ὅσο πρέπει, τὸ χωριὸ καὶ δὲν ἔχω δώσει τὴν ψυχὴ μου στὴ δουλειά. Γι' αὐτὸ καὶ μερικὲς φορὲς νοσταλγῶ τὴν πόλι, χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Νοιώθω ὅμως ὅτι εἶναι ἀγάπη τοῦ Κυρίου νὰ ῥθῶ ἐδῶ. Μ' ἔστειλε ἐδῶ ὁ Κύριος γιὰ νὰ γνωρίσω τὸν ἑαυτὸ μου καὶ νὰ μοῦ φύγῃ ἐκείνη ἡ φανταστικὴ ἰδέα πού εἶχα, πῶς κάτι εἶμαι, καὶ πού τόσο μετ' τυραννοῦσε τόσον καιρὸ. Πόσο καλὸς εἶναι ὁ Κύριος!»

Κι' ὅταν λέμε ὑπερνίκησι ἐμποδίων ἐννοοῦμε πρὸ πάντων τὴν ὑπερνίκησι τῶν ἐσωτερικῶν ἐμποδίων: ἀμφιβολιῶν, δισταγμῶν, μελαγχολίας. Δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ τὰ νικήσῃ ὅλα αὐτὰ ἓνα κορίτσι 20 χρονῶν. Σὲ ἐξομολογητικὸ ὕφος διηγεῖται μιὰ τέτοια κοπέλλα τὴν ψυχικὴ αὐτὴ πάλῃ.

«Τὶς πρώτες ἡμέρες ἤμουν πολὺ ἀπαισιόδοξη. Ὅλα τὰ ἔβλεπα ἀκατόρθωτα καὶ τὸν ἑαυτὸ μου ἀνίκανο γιὰ τὸ κάθε τι. Γι' αὐτὸ ζήτησα μ' ὄλη τὴ δύναμι τῆς ψυχῆς μου τὴ βοήθεια ἀπὸ τὸ Θεό. Καὶ μετ' ἄκουσε. Προσευχῆθηκα θερμὰ τὸ βράδυ καὶ τὸ πρωὶ σηκώθηκα πολὺ διαφορετικὴ. Χαρούμενη καὶ μετ' πολὺ θάρρος. Καὶ εἶναι ἀλήθεια πῶς κάθε μέρα στὸ χωριὸ βλέπω τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ πολὺ κοντὰ μου. Μοῦρχονται στὸ νοῦ πράγματα, πού κάτω ποτέ μου δὲν σκέφθηκα. Ἐδῶ κατάλαβα, γιὰ τὸ Θεὸς θέλησε νὰ ῥθῶ σὲ μονοτάξιο σχολεῖο. Ἔτσι δελεῖ πού ἤμουν καὶ μετ' ὅσο ἀνεπτυγμένη τὴν μειονεκτικότητα, τίποτα δὲν θὰ μπορούσα νὰ κάνω σὲ πολυτάξιο. Πάντα θὰ νόμιζα ὅτι κάθε τι πού κάνω ἐγὼ εἶναι κατώτερο τῶν ἄλλων καὶ δὲν θὰ τολμοῦσα ὅτε τὴ γνώμη μου νὰ δώσω. Πρωτοβουλία ἦταν ἀδύνατο νὰ ἀναπτύξω. Ἐδῶ ὅμως μόνο μετ' ἡν σκέψι ὅτι ὅλα περιμένουν ἀπὸ μένα, ἐπιχειρῶ, καὶ βέβαια ὅταν κατάλαβῶ πῶς δὲν ἔγινε ὅπως ἔπρεπε κάτι, εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ διορθώσω. Σὲ

πολυτάξιο ὅμως δὲν θά ἦταν τὸ ἴδιο. Πιστέψτε με πὼς δοξάζω τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ἡλικίαν σὲ μονοτάξιο».

Σὰν χρέος καὶ σὰν θυσία βλέπει ἡ δασκάλα τὸν προορισμὸ τῆς στὸ χωριό:

«Ὅταν ἔφυγα ἀπ' τὴν πόλι, πήρα τὴν γενναία ἀπόφασιν νὰ ἀφίσω αὐτοῦ κάτω τις γκρινιές, τις στενοχώριες, τις ἀδυναμίες μου καὶ νὰ ξεκινήσω μ' ἕνα καινούργιο ἄνθρωπο ἀποφασισμένο γιὰ ὅλα. Μὲ μιὰ ψυχὴ πού νὰ ἀγκαλιάσῃ πέρα γιὰ πέρα τὸ χωριό καὶ νὰ δοθῇ ὀλοκληρωτικὰ σ' αὐτό.

»Τὸ κάθε πρόβλημα, ὁ κάθε πόνος καὶ ἡ δοκιμασία τοῦ καθενὸς χωρικοῦ νὰ μὴν εἶναι ξένο γιὰ μένα. Βέβαια βλέπω πὼς αὐτὴ ἡ ἀπάρνησις κι' αὐτὸ τὸ δόσιμο δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο. Πιστεύω ὅμως πὼς Ἐκεῖνος πού μᾶς δίνει πλοῦσια τὴν χάρι Του πάντα θά μᾶς ἐνισχύῃ».

Κι' ὅπως φάνηκε πολλές φορὲς παραπάνω, ἡ αὐταπάρνησις αὐτῆ, τὸ ψυχικὸ αὐτὸ δόσιμο δὲν ἦταν δυνατόν νὰ εἶναι πουθενὰ ἄλλοῦ θεμελιωμένον παρὰ στὴν πίστι. Τὸ ἔργο τῆς, ἡ ἀληθινὴ δασκάλα, τὸ βλέπει σὰν ἔργο Θεοῦ, σὰν «ἔργο ὀλότελα δικό Του», σὰν «θεῖο δῶρο πού δίνει νόημα καὶ σκοπὸ στὴ ζωὴ» τῆς. Βλέπει «κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ νὰ τὴν προστατεύῃ καὶ νὰ τὴν εὐλογῇ. Ἡ σκέψις, ὅτι προπορεύεται ὁ Κύριος, τὴν καθησυχάζει». Στὴν τελευταία ἀνάλυσιν ἕνα τέτοιο ἔργο εἶναι ἔργο προσευχῆς. Ἄς ἀκούσαμε ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ τέτοια μηνύματα πού ἔρχονται σὰν «αὔρα λεπτή» ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἑλλάδα:

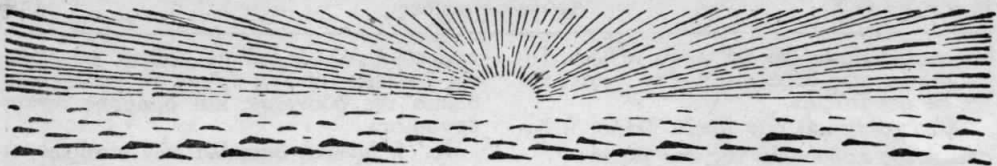
«Ἐλπίζω καὶ προσεύχομαι νὰ ἔχω μετὰ τὴν ἁγία χάρι Του, νὰ εὐλογηθῇ τὸ ἔργο μου καὶ ἐδῶ στὰ συντρίμμια, πού μὲ τόση συγκατάβασις ἡ ἄπειρη στοργὴ Του ἀνέθεσε στὰ χέρια ἐνὸς ἀδύναμου παιδιοῦ Του, τὸ ὁποῖο μὲ πλήρη πίστι, ἀγάπη καὶ

προσευχῇ, ἀλλὰ καὶ μὲ βαθεῖα ἐπίγνωσι τῆς βαρείας εὐθύνης ἀρχισε νὰ βαδίζῃ τὸν δρόμο τῆς δύσκολης καὶ ὁμορφῆς αὐτῆς ἐργασίας».

Κι' ἡ ἡρωϊκὴ δασκάλα τῶν συνόρων, ὁ ἀκοίμητος φρουρὸς τῶν παιδικῶν καρδιῶν, δὲν ζηταίε μόνο τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Τὸν εὐχαριστεῖ γιὰ τὴ μεγάλη αὐτῆ χάρι καὶ τὴ μεγάλη τιμὴ. Νοιώθει ὅτι «ἄνοιξαν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τῆς ἐκεῖ ἐπάνω». Ὁμολογεῖ ὅτι τὸ μακρυνὸ ἐκεῖνο χωριὸ «θὰ μείνῃ σὰν ὁ μεγαλύτερος σταθμὸς στὴ ζωὴ τῆς». Νὰ ἕνα ἀπὸ τὰ δοξαστικὰ πού ἀναπέμπουν οἱ πνευματικοὶ αὐτοὶ ἀκριτεῖς στὸν Ἀρχηγὸ τῆς πίστεως: «Δοξάζω καὶ εὐχαριστῶ μ' ὅλη μου τὴν ψυχὴ τὸν Πανάγαθο Κύριο, πού μὲ τὴ χάρι Του καὶ μὲ τὴ σὺν συγκατάβασι μ' ἀξιώσει νὰ ζῶ τις εὐλογίας πού χαρίζει ἡ ἄπειρη στοργὴ Του στὴν ὁμορφὴ αὐτῆ γωνιά τῆς Πατρίδος μας».

Μὲ τέτοια ἐπίγνωσι καὶ μὲ τέτοια αὐταπάρνησι ἀγωνίζονται ἐκεῖ ἐπάνω οἱ ἄξιες αὐτὲς Ἑλληνοπούλες. Τὸ ἱερὸ ἀκριτικό τους ἔργο εἶναι μιὰ ἀληθινὴ ὄρασις μέσα στὴ συμφεροντολογικὴ κοινωνία μας. Εἶναι μιὰ παρηγορία γιὰ τὸ σήμερον καὶ μιὰ ἐλπίδα γιὰ τὸ αὔριον. Εἶναι ἀληθινὸ καμάρι γιὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ ξέρῃ ὅτι ἔχει τέτοια κορίτσια. Ἀναπτερόνεται τὸ φρόνημα κάθε Ἑλληνοπούλης, ὅταν συλλογίζεται ὅτι στὴν παραμεθόριον φυσάει ἄγνους ἀέρας: ὅτι ὑπάρχουν ψυχὲς πού πονοῦν κι' ἀγωνίζονται. Αὐτὲς εἶναι Ἑλληνίδες, αὐτὲς εἶναι πρωτοπόροι στὸ σημερινὸ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι. Ἡ Ἑλλὰς τις εὐγνωμονεῖ.

Β. ΠΡΑΣΤΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟ

ΠΗΓΗ ΔΥΝΑΜΕΩΣ

Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἐτήσιος ἀπολογισμὸς ἑνὸς διεθνoῦς ὀργανισμοῦ, ποὺ ἀπασχολεῖται μὲ τὴν τροφοδοσία τῶν λαῶν. Τὰ ἐφόδια ποὺ μοιράζει, εἶναι βασικά γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ κόσμου, τόσο βασικά, ὥστε... περιορίζεται σ' ἓνα καὶ μόνο εἶδος, σ' ἓνα βιβλίο, στὸ Αἰῶνιο Βιβλίο, τὴν Ἁγία Γραφή.

Πρόκειται γιὰ τὴν Βρεττανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρεία. Τὸ βιβλιαράκι, μὲ τὸν ἀπολογισμὸ αὐτόν, τὸ διαβάζει κανεὶς μονορούφι. Εἶναι μόνον 94 σελίδες. Καὶ τὸ διαβάζει κανεὶς μὲ περιέργεια καὶ ἐνδιαφέρον, γιατί, στὰ σύντομα κεφάλαιά του, ποὺ τὸ καθένα τους ἔχει ὡς τίτλο τὸ ὄνομα ἑνὸς κράτους, βλέπει κανεὶς νὰ περιγράφεται μὲ λίγα λόγια, ἀπλᾶ καὶ οὐσιαστικά, ὁ πόνος κάθε λαοῦ: σὰν σὲ κινηματογραφικὴ ταινία.

Λίγο-πολύ, ὅλοι μας, τοὺς τελευταίους καιροὺς, ἔχομε γίνει περισσότερο σοφοὶ καὶ σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴ γεωγραφία καὶ σὲ ὅ,τι ἀναφέρεται στὶς δυσκολίες τῶν ἐθνῶν. Τὸ δρᾶμα τῆς Κορέας καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ Θιβέτ, ἡ ἔλλειψις δολλαρίων καὶ οἱ δυσχέρειες ἀπὸ τὴν ὑποτίμησι τῆς στερλίνας ἀλλοῦ, ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα σὲ ἄλλα μέρη, τὸ ἐργατικὸ ζήτημα καὶ ἡ ἔλλειψις εἰδικευμένου τεχνικοῦ προσωπικοῦ πρὸς πέρα, ὅλα αὐτά, ἔχουν γίνει μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας. Κάθε ἔθνος μὲ τὶς δυσκολίες του, τὰ προβλήματά του, τὰ βάσανά του, τοὺς φόβους του.

Καὶ τὰ κεφάλαια τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, τὸν πόνον κάθε ἔθνους ἀντιμετωπίζουν, μέσα στὴν ἀγωνία κάθε λαοῦ ζοῦν καὶ κινοῦνται. Ἄλλὰ νὰ ἡ διαφορά: βλέπουν ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ ὄχι στατικῶς, μοιρολατρικῶς, ἀλλὰ κινητικῶς. Διαβλέπουν τὴν νο-

σογόνον ἀφορμὴ (ἅς μοῦ συγχωρηθῆ ἡ ἔκφρασις), ποὺ πάντοτε εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή, ὅσο καὶ νὰ βάζη τὰ ρούχα τῆς ἀλλοιῶς, καὶ βοηθοῦν ὅσο μποροῦν στὴν θεραπεία, ποὺ πάντοτε, εἴτε ἀπὸ τὸ ἓνα ἢ τὸν δεύτερο, ἢ τὸν ἑκατοστὸ δρόμο, ὁδηγεῖ στὴν Πίστι, στὴν Ἁγάπη, στὸν Χριστό.

Μαζὶ μὲ τοὺς κατὰ τόπους ἐκπροσώπους καὶ συνεργάτες τῆς, ἀνεβαίνουμε μὲ τὴν Βιβλικὴ Ἑταιρεία σὲ ἀπόκρημα βουνά, διασχίζομε παγωμένες ἐκτάσεις, περνᾶμε ἐρήμους τόπους, μπαίνουμε σὲ ζουγκλες, πλησιάζομε ἰθαγενεῖς, ἐπισκεπτόμεθα πόλεις, βλέπομε τοὺς βασιανισμένους πλουσίους καὶ τοὺς «μηδὲν ἔχοντας καὶ τὰ πάντα κατέχοντας» καὶ μένομε ἔκθαμβοὶ ἐμπρὸς στὸ γεγονός, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ ἀναπτύξη ἡ Ἁγία Γραφή ὅλη τὴν θεραπευτικὴ καὶ ἀγιαστικὴ τῆς δρᾶσι, μέσα σὲ κάθε εἶδος δυσκολία.

Κι' ἐκεῖ ὅπου τῆς ἔχουν κηρύξει τὸν διωγμὸ, ὁ πολὺς κόσμος διαισθάνεται τὴν ἰαματικὴ τῆς δύναμι καὶ τὴν ἀποζητᾷ.

Ἔτσι, σιγά-σιγά, τὸ μεγάλο δένδρον μεγαλώνει. Ἡ τεραστία ζήτησις γιὰ τὸ Βιβλίον τῶν βιβλίων, ποὺ ὀγκοῦται καὶ καταλήγει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου στὰ κεντρικὰ Γραφεῖα τοῦ Λονδίνου, προκαλεῖ ἔντασι στὴν προσπάθεια καὶ ἄνοδο στὴν παραγωγή. Ἔτσι, τὸ 1949 ἡ παραγωγή Γραφῶν στὴν Βρεττανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρεία τοῦ Λονδίνου, ἔσπασε ρεκόρ. Ὁλόκληρη ἡ Γραφή, τυπώθηκε σὲ 906. 833 ἀντίτυπα καὶ σὲ πολλὰς ξένες γλώσσας καὶ 392.274 ἀγγλιστί. Ἐκτὸς αὐτῶν, τυπώθηκαν 1.566.931 τεύχη διαφόρων Βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, δηλαδὴ τὸ ὅλον 2.857.938 ἀντίτυπα. Ἐν τῷ μεταξύ, ἓνας συνοπτικὸς ἀπολογισμὸς τοῦ 1950, ποὺ δη-

μοσιεύεται στο «Service oecumenique de presse et d' information», δείχνει ότι ξεπασε κι' αυτό το ρεκόρ: η 'Αγία Γραφή μόνο από την Βρεττ. Βιβλ. 'Εταιρεία κυκλοφόρησε σε 3.239.400 αντίτυπα, δηλαδή 500.000 περισσότερα από το 1949. Σε ξέ άλλες ξένες γλώσσες μεταφράσθηκε από τη Βρεττ. Βιβλ. 'Εταιρεία ή Γραφή κατά το 1949 και έτσι ο συνολικός αριθμός των γλωσσών, στις οποίες η 'Εταιρεία αυτή εκδίδει την 'Αγία Γραφή, έφθασε τις 790. "Ας σημειωθί, ότι οι διάφορες Βιβλικές 'Εταιρείες την 'Αγία Γραφή έχουν ήδη μεταφράσει σε περισσότερες από 1.100 γλώσσες.

'Εν τῷ μεταξύ, αν κανείς ανατρέξει στους άπολογισμούς και των άλλων Βιβλικών 'Εταιρειών του κόσμου, όπως επίσης και στον άπολογισμό της κυκλοφορίας της 'Αγίας Γραφής από διάφορους άλλους έκδοτικούς οίκους, ο συνολικός αριθμός των αντιτύπων της 'Αγίας Γραφής, που κυκλοφόρησαν το 1949, φθάνει τά 25.000.000 αντίτυπα!

'Αξιοσημείωτο είναι επίσης το έργο που κάνουν οι Βιβλικές 'Εταιρείες με τά ειδικά κινηματογραφικά φίλμς. Μερικά απ' αυτά, είναι και έγχρωμα. Χαρακτηριστικοί είναι και οι τίτλοι τους. 'Αναφέρουμε μερικούς απ' αυτούς: «Πώς έφθασε ή 'Αγία Γραφή μέχρι σε μάς». «'Η Βίβλος που δημιουργεί 'Ιστορία». «'Η γυναίκα της Βούρμας». «Σπορά και θερισμός», κλπ.

Τί να πη όμως κανείς για τό έργο των Βιβλικών 'Εταιρειών προς χάριν των τυφλών! 'Η άγαπη τους προς την ανθρώπινη ψυχή, που διψά τό φῶς, έφθασε και μέχρις εκείνων που έχουν για πάντα στερηθί τό φῶς των ματιών τους. Στο τελευταίο π. χ. δελτίο της 'Αμερικανικής Βιβλικής 'Εταιρείας, διαβάζομε ότι μιá καινούργια έκδοσις σε σύστημα Μπράιγ έτοιμάστηκε σε Ισπανική γλώσσα για την Λατινική 'Αμερική.

'Αλλά δεν θά έπρεπε να κλείση τό σημείωμα αυτό για την δράσι της Βρεττανικής Βιβλικής 'Εταιρείας ανά τον κόσμο, χωρίς να σημειωθούν δυο λόγια για όσα

γράφει ο άπολογισμός της στο κεφάλαιο «'Ελλάς». 'Ομιλεί για τό τέλος του συμμοριτικού πολέμου, θίγει τά μεγάλα ζητήματα της ανοικοδομήσεως, των 300.000 συμμοριοπλήκτων και των πολλαπλών προβλημάτων που παρουσιάζει ή όμαλή επαναλειτουργία της εθνικής μας ζωής. Λέγει ότι στην 'Ελλάδα, μοιράσθηκαν συνολικῶς 221.540 τόμοι 'Αγίων Γραφών. Δηλαδή τό ένα δέκατον σχεδόν από την παγκόσμια κυκλοφορία. 'Απ' τους τόμους αυτούς, αναφέρει ή έκθεσις, 173.000 Καινές Διαθήκες δόθηκαν δωρεάν στάς ένόπλους δυνάμεις, και ότι παρετηρήθη στην 'Ελλάδα μεγαλυτέρα ώθησις στην θρησκευτική εκπαίδευσι και στην μελέτη της 'Αγίας Γραφής, με την καθοδήγησι και συμπάρτασι της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος. 'Αναφέρει επίσης ότι ο αριθμός των Κατηχητικών Σχολείων τό 1949 έφθασε τά 1127 με σύνολον μαθητών 134.193, εκτός από τά έκτακτα κατηχητικά μαθήματα που έγιναν σε 1.000 περίπου ακόμα. "Ας σημειωθί, ότι στους παραπάνω αριθμούς κυκλοφορίας της 'Αγίας Γραφής στην 'Ελλάδα, δεν περιλαμβάνονται τά αντίτυπα που κυκλοφόρησαν από της έκδόσεως της 'Αδελφότητος Θεολόγων ή «Ζωή». Οι εκδόσεις της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης της «Ζωής» έχουν τροφοδοτήσι τον λαό με 270.000 τόμους, και ή διαρκής ζήτησις που ύπάρχει, έγγυάται, ότι θά άνεβάση κατά πολύ τον αριθμό αυτό στο άμεσο μέλλον.

Τούτο δείχνει, πῶς ο 'Ελληνικός λαός έχει κατανοήσει ήδη, ότι ή λύσις του δράματός του, βρίσκεται στην μεγαλύτερη προσέγγισί του προς τις αιώνιες χριστιανικές αξίες, και ότι φιλότιμα και άθόρυβα εργάζεται για την επάρκειά του και στον τομέα αυτόν του άνεφοδιασμού του.

Τό συμπέρασμα: Χαράς και άγαλλιάσεως αισθήματα από την τόση επέκτασι, που στις ήμέρες μας, με πρωτοφανή γοργό ρυθμό, λαμβάνει ο Λόγος του Θεού σ' όλον τον κόσμο, από την τόση δίψα, από τον τόσο πόθο, για να διαβασθί τό Βιβλίο της Ζωής!

25η ΜΑΡΤΙΟΥ

Νιάτα, ἀγριόκικνε τῶν Σέλλεϋ,
χρυσᾶ κι' ἐξαίσια νιάτα
στο Φῶς ἐδῶ
ἀπὸ τῆ γῆ στὸν οὐρανὸ περπάτα.
'Ἡ λευτεριά μ' ὀλοκαντώματα κερδίζεται:
μὲ μάρτυρες,
μὲ Ζάλογγα κι' Ἀρκάδια.
Λοιπὸν τί λές; Ψυχὴ στο Φῶς
ἢ σάρκα ρίγους στὰ σκοτάδια;

'Ολοκαντώματα
καὶ μάρτυρες....
Τῆ λευτεριά ἔτσι μονάχα τὴν κερδᾶνε.
Δάφνες 'Ἰλύσιες, δὲς ἐδῶ
Μοῦσες καὶ Χάριτες, στεφάνια πλέκουν
καὶ παιᾶνες τραγουδᾶνε.
—Μάτια—ψυχὴ—αἷμα—καρδιὰ 'Ελλάδα.
'Ελλάδα ὅλη ἡ Γῆ
κι' ὅ,τι στο πέραςμα ἀπ' τῆ γῆ 'Ελλάδα!

Γλυκειὰ μ' ἀγάπη κι' Ἔρωτα.
Μάνα μου, σὺ Χρυσαδελφῆ μου, Φῶς μου:
στὰ σούρπα, στὰ χαράματα,
σ' ἥλιους, σ' ἀστροφεγγιές,
σ' ἓνα διαμάντι στάλας δρόσου τοῦ Ἔαρος,
σ' ἓνα φυλλάκι δυόσμου.
Παντοῦ 'Ελλάδα!
Φῶς παντοῦ:
ποὺ ξεκινᾶ ἀπὸ δῶ... βαθεῖα
στοὺς οὐρανοὺς πηγαίνει.

'Ελλάδα μου,
Πατρίδα μου!
Μὰ γιὰ νὰ ζῆ ἐδῶ κανεὶς
πρέπει νὰ ξέρει
νὰ πεθαίνει.

ΕΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ «ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ»

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1950, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βοστώνης, ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια νέων πανεπιστημιακῶν κτιρίων. Καὶ εἰς τὴν τελετὴν, ἡ ὁποία διήρκεσε περισσοτέρας τῆς μιᾶς ἡμέρας, ἐκλήθησαν νὰ μετασχουν προσωπικότητες ἀπὸ τὸν Νέον καὶ Παλαιὸν κόσμον. Μὲ κάποιαν ἔκπληξιν ὁμως οἱ προσκεκλημένοι παρετήρησαν, εἰς περίοπτον θέσιν τῆς νέας πτέρυγος, ἕνα νεόκτιστον παρεκκλήσιον. Ὅλιγον ἀργότερα, ὁ Πρύτανις τοῦ ἐορτάζοντος Πανεπιστημίου, εἰς τὸν λόγον του διὰ τὰ ἐγκαίνια, ἐξήγησεν εἰς τοὺς ξένους τὸ τί ἐσημαίνει ἡ παρουσία τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ μέσα εἰς τὰ πανεπιστημιακὰ κτίρια.

«Τὸ παρεκκλήσιον αὐτὸ θὰ συμβολίζῃ», εἶπεν ὁ Πρύτανις, «ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι τὸ κέντρον πάσης παιδείας».

Ἄλλὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ συμβολισμοῦ αὐτοῦ ἐνέπνευσε καὶ τὴν σειράν τῶν ἄλλων ὁμιλιῶν πὺ ἐπηκολούθησαν. Μὲ θέμα τὴν συμβολὴν τῆς θρησκείας εἰς τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα γεννᾷ ἡ παγκόσμιος σύγκρουσις τῶν συγχρόνων ροπῶν καὶ ἰδεῶν, ὠμίλησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐγκαινίων καὶ ἄλλοι ἐκπρόσωποι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων καὶ ἀκόμη τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς.

Αἱ ὁμιλίας καὶ τὰ μηνύματα αὐτά, πὺ ἠκούσθησαν ἐκεῖ εἰς τὴν Βοστώνην, ἔχουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ὅχι μόνον λόγῳ τῆς ἀξίας τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ποικιλίας προελεύσεως τῶν ὁμιλητῶν—ὠμίλησαν 19 ὁμιληταὶ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν—ἀλλὰ καὶ διότι ὅσα ἐλέχθησαν ἀντιπροσωπεύουν τοὺς πόθους τῶν ἀνθρώπων τῆς θεωρίας, ὅσον καὶ τοῦ πρακτικοῦ βίου, καὶ γενικώτερον ἀποτελοῦν ἐκδηλώσιν τῆς ἐπιδοφόρου στροφῆς πὺ χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴν μας.

«Τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν μας λέγουν», ἐτόνισεν ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας καὶ

πρόεδρος τῆς Ἀμερικανικῆς Φιλοσοφικῆς Ἑταιρείας Arthur E. Murphy, «ὅτι καὶ οἱ φιλόσοφοι καλοῦνται σήμερον νὰ προσφέρουν εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς ἀπειλῆς, ὅχι μόνον κατὰ τῆς σωματικῆς ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἀκεραιότητος». «Μόνη ὁμως ἡ φιλοσοφία δὲν ἔμπορεῖ νὰ δώσῃ ἠθικὸν περιεχόμενον εἰς τὰ δόγματά της. Χρειάζεται ἡ πίστις καὶ ἐπ' αὐτῆς θὰ κτισθῇ τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν συγκεκριμένων προβλημάτων. Καὶ αὐτὴν τὴν πίστιν μόνον ἡ θρησκεία ἔμπορεῖ νὰ δώσῃ. Ἄλλὰ τὸ ζήτημα σήμερον εἶναι καὶ πάλιν ἡ σχέσις πίστεως καὶ λόγου. Ὅχι, ὅπως ἐλέγετο κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ἐὰν πρέπη τάχα νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὴν πίστιν νὰ ὑπερβῇ τὰ ὅρια τοῦ λόγου. Τὸ ζήτημα εἶναι ἐὰν ἡ πίστις μας εἶναι ἀρκούντως μεγάλη, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἠθικὸς λόγος. Καὶ ἐὰν εἶναι, τότε θὰ ἔχωμεν κάμει κτήμα μας τὴν «σῶζουσαν πίστιν».

Μὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα ὠμίλησε καὶ ὁ διάσημος Γάλλος καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας Jacques Maritain, ὁ Ρῶσσος, ὀρθόδοξος καθηγητὴς τῆς Θεολογίας εἰς τὸ Σεμινάριον τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου Γεώργιος Φλορόφσκυ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀναγνωρισθῆ ὡς μία ἐπιστημονικὴ κορυφή, ὁ Benjamin E. Mays, πρόεδρος τοῦ Κολλεγίου τοῦ Morehouse καθὼς καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν προσκεκλημένων.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τῶν φιλοσόφων διανοητῶν ἐνηρμονίσθησαν καὶ μὲ τὰς διαπιστώσεις πὺ ἔκαμαν, εἰς τὴν ἴδιαν ἐορτὴν, ἐκπρόσωποι τῆς ζωῆς τῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Ὁ Πρόεδρος τῶν Ἐμπορικῶν Ἐπιμελητηρίων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν Hermann W. Steinkraus, ὠμολόγησε μὲ τὸ πρακτικὸν ὕφος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐμπορίου, ὅτι «τὸ κύριον λάθος εἰς τοὺς τρόπους διεξαγωγῆς τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρή-

σεων, ἕως τώρα, συνίστατο εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ἤμποροῦσε νὰ εἶναι χριστιανὸς μόνον τὴν Κυριακὴν καὶ κατὰ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος νὰ μὴ ἔχη καμμίαν σχέσιν μὲ τὸν Χριστιανισμόν». Καὶ ὁ Walter P. Reuther, πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως ἐργατῶν αὐτοκινήτων, προσέθεσε τὰ ἑξῆς: «Ἡ παγκόσμιος κρίσις εἶναι κατ' οὐσίαν ἐκδήλωσις μιᾶς σοβαρᾶς καὶ βασικῆς ἠθικῆς κρίσεως. Ὁ κομμουνισμὸς ὑπόσχεται οἰκονομικὴν ἀσφάλειαν, ἢ ὅποια πρέπει νὰ πληρωθῇ μὲ τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν δουλείαν. Ὁ καπιταλισμὸς, τῆς νοστορπίας τοῦ *Laissez faire*, τείνει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ὅτι ἡ ἐλευθερία πληρῶνεται μὲ τὸ τίμημα τῆς οἰκονομικῆς ἀσταθείας. Μόνον, ὅμως, μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων ἀποφεύγεται τὸ δίλημμα εἰς τὸ ὅποιον, μὲ τὰς ἀπόψεις αὐτὰς ὀδηγοῦμεθα».

Τὰ παρήγορα αὐτὰ μηνύματα, εὐρίσκουν τὸ ἐπιστέγασμά τους εἰς ὅσα εἶπεν ἡ Georgia Harkness, καθηγήτρια εἰς τὸ Βιβλικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Garrett, εἰς τὴν ὁμιλίαν της, μὲ τὸν τίτλον «Ποῦ ὑπάρχει σήμερον καλωσύνη»;

Μὲ πλήρη ρεαλισμὸν, ὁ ὁποῖος, δὲν ὑποτιμᾷ τὴν θλιβεράν ὄψιν τῆς συγχρόνου ζωῆς ἀλλὰ καὶ δὲν κλείνει τὰ μάτια εἰς ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν ἐλπίδα διὰ μιαν καλυτέραν αὔριον, ἡ ὁμιλήτρια ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀκροατὰς της εἰς τὴν Βοστώνην, ἀλλὰ καὶ δίδει εἰς τὸν καθένα ἀπὸ ἡμᾶς, τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς τόσοσιν ποθητῆς, διὰ νὰ ξεκουράσῃ τὸν βασανισμένον κόσμον μας, καλωσύνης. «Τὰ σύννεφα, εἶναι ἡ κυρία Harkness, πού συγκεντρώνονται εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἢ ἀπειλὴ τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἢ διαίρεσις τῆς κοινωνίας καὶ αἱ πληγαὶ πού ἔχουν ἐπιφέρει ὁ ἀλκοολισμὸς καὶ ἡ σεξουαλικὴ ἀσυδοσία, ἢ διάλυσις τόσοσιν οἰκογενειῶν, ἢ ὑπαρξίς τόσοσιν πλήθους στερουμένων τροφῆς, ἐνδύματος καὶ στέγης, καὶ τὸ ὅτι πολλοὶ σήμερον μαστίζονται ἀπὸ τὴν διάψευσιν τῶν ἐλπίδων τους, τὴν δυστυχίαν καὶ τὰς νευρώσεις, ὅλα αὐτὰ

εἶναι γεγονότα διὰ τὰ ὅποια δὲν ἐπιτρέπεται ἀδικαιολόγητος αἰσιοδοξία. Ὑπάρχουν ἐν τούτοις καὶ ἄλλα γεγονότα διὰ τὰ ὅποια πρέπει νὰ χαίρωμεν. Διότι εἶναι γεγονὸς ἢ προσπάθεια, ἢ ὅποια γίνεται εἰς ὄλον τὸν κόσμον διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν εὐημερίαν καὶ ἀλληλοβοήθειαν μεταξὺ τῶν λαῶν—τί ἄλλο εἶναι καὶ τὸ σχέδιον Μάρσαλ παρὰ ἢ βοήθεια διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀπειλουμένων λαῶν;

Πραγματικότης ἀκόμη εἶναι ὅτι, παραλλήλως πρὸς τὴν κακὴν ὄψιν πού παρουσιάζει ὁ κόσμος, ὑπάρχει καὶ ἡ καλὴ πλευρά, ἐκείνων πού θέλουν νὰ ὀδηγηθοῦν ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. «Ἡ καλωσύνη», κατέληξεν ἡ κυρία Harkness, «ὑπῆρξεν εἰς τοὺς ἁγίους, τοὺς ἀποστόλους, τοὺς προφήτας, τοὺς μάρτυρας, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ τώρα εἰς ἕνα πλήθος ταπεινῶν καὶ ἀνωμόνων, ἀλλὰ πιστῶν χριστιανῶν».

Καὶ ὑπάρχει, ἄς προσθέσωμεν ἡμεῖς, καὶ θὰ ὑπάρξῃ ἀκόμη περισσότερον καὶ εἰς τὴν διεθνή πνευματικὴν ἡγεσίαν, ὅταν παρόμοια ἐγκαίνια παύσουν, κατὰ κάποιον τρόπον, νὰ ἀποτελοῦν ἔκπληξιν, ὅχι δυσάρεστον βέβαια.

Καὶ θὰ ἐνθυμηθῇ ἴσως τώρα ὁ ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων», τὰ ἐγκαίνια ἐνὸς ἄλλου ναοῦ, ἀφιερωμένου εἰς τὴν «θρησκείαν τοῦ ὀρθοῦ λόγου», τῆς «Ethical Church», μὲ βωμόν, τὸν «βωμόν τοῦ ἰδεώδους» καὶ ἁγίους τὸν Ἄνατὸλ Φράνκ καὶ τὸν Σῶ, ναὸν πού ἐθεμελιώμεν ἢ ἄρνησις, εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅταν ὁ κόσμος εἶχε κατακλυσθῆ ἀπὸ ὑποσχέσεις εὐημερίας καὶ εἰρήνης καὶ εὐτυχίας... ἀρκεῖ νὰ ἐπετοῦσαν τὴν Πίστιν(*)!

Εὐτυχῶς ὅμως ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ἔχει περάσει, ἔστω καὶ ἂν τοὺς πικροὺς καρπούς της τοὺς γευόμεθα τώρα. Καὶ τὸ ὅτι ἔχει περάσει τὸ μαρτυροῦν καὶ αὐτὰ τὰ ἐγκαίνια, μὲ τὰ ὅποια ἠσχολήθημεν σήμερον.

Γ. Α. ΠΕΡΗΣ

(*) «Ἀκτίνες», τόμος 1940: «Δύο γευέες, δύο ἀπόψεις», σελ. 157.

Henriette Charasson

ΟΧΙ· ΠΟΤΕ ΕΠΙ ΚΕΦΑΛΗΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ ΔΕ ΘΑ ΓΡΑΦΩ...

Όχι· ποτέ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ζωῆς μου δὲ θὰ γράψω
τις λέξεις: «Μοναχὰ ὁ Θεός».

Γιατί καθόλου, ὦ Ὑψιστε Θεέ, δὲ Σὲ χωρίζω
ἀπὸ τοῦ συνανθρώπου μου τὴν τρυφερὴν ἀγάπη,
κι' ἀπὸ τὴν ὁμορφιά τῆς γῆς.

Σ' αἰσθάνομαι στὸ κάθε τί, στὸ ἄνθος, στὸ μέγα δένδρο,
στὶς πέτρες τῶν ἀρχαίων καιρῶν!

Ἀκόμα καὶ στὸ σάβανο μὲ περιμένεις, Θεέ μου!

Σὲ ὅλον τὸ μέγα κόσμο Σου, τίποτα δὲν ὑπάρχει,
ποῦ νὰ μὴν ἔρχεται ἀπὸ Σέ·
καὶ πού, σὰν γνήσια εἰκόνα Σου, νὰ μὴ μᾶς φέρνει θάμπος!

Τὸ κάθε τί μοῦεῖναι χαρά: τὸ φρούτο, ἡ πρασινάδα,
τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὸ λαμπρὸ τὸ ρυάκι, ὅπως κυλάει,

Ὁ στίχος πὸν εἶν' ἁρμονικός, τὸ τρυφερὸ βιβλίον,
ὡς κι' αὐτουνοῦ μου τοῦ ἀμπά-ζουρ ὁ χρυσομένος γύρος,

Τὸ ἄγνωστο βρέφος πὸν γελᾷ, καὶ στ' οὐρανοῦ τὸ θαῦμα,
ὅπως γλυστράει νοητικά, ἓνα ἄσπρο συννεφάκι.

Τὸ κάθε τί μοῦεῖναι χαρά: κι' ὁ ἴδιος ἀκόμη ὁ ἀγῶνας,
κι' ἡ πίκρα, κι' ὁ βαθὺς καημός, κι' ἡ κάθε μου προσπάθεια,

Γιατί ὅλα, μοῦρχονται ἀπὸ Σέ, πὸν μ' ἔπλασες, ὦ Θεέ μου!

Όχι· ποτέ μου δὲ θὰ πῶ: «Ὁ Θεὸς καὶ μόνο Ἐκεῖνος!»
μὰ ὁ Θεὸς κι' ὅλα τὰ γύρω Του, ὁ Θεὸς κι' ὅλος ὁ κόσμος!

Γιατί, μὲ τὴν πνοή Σου, Θεέ μου, ὅλη τῆ γῆ γεμίζει,
κι' ἀνατηδᾷ ἡ γλυκειὰ κι' ἀπὸ τὸν τάφο ἀκόμα!

ὦ! Θεέ μου! Αὔξησε μέσα μου τὴν ἄγια αὐτὴ χαρὰ,
ποῦεῖναι μαζί κι' ἡ ἀγάπη Σου καὶ τὴν ἀγάπη πάλι,
ποῦ μέσα στὴ ζεστὴ χαρὰ διαρκῶς ξαναγεννιέται.

Καὶ δῶσε, κι' ὅταν, κάποτε, μὲ σφάζει ὁ πόνος μονομιᾶς,
κι' ἀπὸ τὴ σάρκα μου περνᾷ στὰ μύχια τῆς ψυχῆς μου,

Δῶσ' νὰ Σ' αἰσθάνομαι ὡς κι' ἐκεῖ, μὲς στὴν τομὴ τῆς μαχαιριᾶς,
μοναδικὸ σκοπὸ τῆς ὑπαρξῆς μου.

(Μετάφρ.) ΚΟΥΛΗΣ ΑΛΕΠΗΣ

Ἀπὸ τὸ «Στὸ πιὸ ψηλὸ κλαδί».

Βασικός μισθός, ένα ένακόσιες... "Εξω οί τακτικές κρατήσεις, ένα τριακόσιες... Βγάλε και τις κρατήσεις για τὸ δάνειο... "Ένα πενήντα. Τώρα, για φαί—τρεις άνθρωποι—έξακόσιες (μὲ ὅλες τις οικονομίες)... "Ηλεκτρικό, γκάζι, κάτι σουπαμούπες πᾶνε οἱ διακόσιες. Προσέτεθη τώρα και τὸ κορίτσι πού βοηθαί στο σπίτι... Θά τύχη και μιὰ ἀρρώστεια.... Πρέπει ν' ἀγοράση και κανένα βιβλίο για τὴν ἐπιστήμη του... Δὲν ἰσοσκελιζονται τὰ ξεόδα. Περικοπαί λοιπόν. Κι' ἀπὸ πού;...

—'Επὶ τέλους!

"Έδωσε τὸν βαρὺ χαρτοφύλακα στο ἀριστερὸ χέρι, ἔγυρε τὸ κορμὶ του στο πλάι, ξεκούμπωσε τὸ παλτό του κι' ἐτράβηξε ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ πανταλονιου τὴν ἀλυσίδα μὲ τὰ κλειδιά. Ἀναζήτησε ἔπειτα στο σκοτάδι τὴν κλειδαρότρυπα, ψαχουλεύοντας μὲ τὸ δείκτη στὴ θέσι τῆς κλειδαριάς και ταίριαξε τὸ μικρὸ πλακὲ κλειδάκι στὴ σωπηλὴ πόρτα τοῦ σπιτιου του. Μιά, δυὸ στροφές... Γλυκειά προσδοκία: Τὸ θυρόφυλλο θά ὑποχωρήση ὑποτακτικά, ἢ γυναίκα του θά τὸν περιμένη πρόσχαρη, τρυφερὸς πιλότος, νὰ τὸν ὀδηγήση σὲ μιὰ εἰρηνικὴ γωνιά, στο οἰκιακὸ ἀγκυροβόλιο. Καί ἐκεῖ θά πετάξῃ μακριά ἀπὸ τὰ κουρασμένα πόδια του τὰ σκονισμένα παπούτσια και ἀπὸ τὴν ψυχὴ του μιὰ-μιὰ τις ἔνοιες, τις δυσκολίες, τὸν κάματο τῆς ἡμέρας.

"Αχ, νὰ ξεκουραστῇ λιγάκι...

★

Σκοτεινά. Προχώρησε στο τυφλά, σύμφωνα μὲ τὴ γνωστὴ τοπογραφία τοῦ χώλλ. Ἀμέριμος, χτυπὰ ξαφνικά τὸ στομάχι στὴ γωνιά ἐνὸς ἐπίπλου.... Ἄναψε τὸ φῶς. Εἶναι τὸ καινούργιο πόρτ-μαντῶ πού ἐνεθυσίασε τὴ γυναίκα του. «Φτηνὸ και πρακτικό». (Αὐτὸς τὸ εἶχε παρομοιάσει μὲ τὸ ξύλινο «γαϊδουράκι», πού πηδοῦσε—φοιτητῆς—στο γυμναστήριο).

"Ἡ Καίτη ἄκουσε τὸ θόρυβο και ἤλθε νὰ τὸν προῦπαντήση. Εἶναι γεμάτη συγκίνηση για τὸν πλουτισμὸ τοῦ καινούργιου νοικοκυριου της:

—Εἶδες, εἶδες, ἔφεραν τὸ πόρτ-μαντῶ...

—Τὸ εἶδα... Τὸ αἰσθάνθηκα μᾶλλον... Δὲν ἀφήνατε βρὲ ἀδελφὲ τὸ φῶς ἀναμένο; "Επεςα ἀπάνω του....

"Ερριξε ἕνα ἐχθρικό βλέμμα στο ἐπιπλο και ἔτριψε τὸ στομάχι του.

"Ἡ Καίτη ἐξεδήλωσε θερμῆ, ἀλλὰ βια-

στικὴ συμπάθεια, και γρήγορα ξαναγύρισε στο θέμα της. "Εξηγεί τώρα τὴ χρῆσι τοῦ πρακτικοῦ ἐπίπλου'

—Πρόσεξε... "Έδῶ μπαίνουν τὰ καπέλλα, ἀπὸ πάνω ρίχνεις τὰ παλτά, στο πλάι τὰ μαστουῖνια και οἱ ὀμπρέλλες... "Εξοχο πράγμα! Εἶναι και κινητὸ και τὸ βάζεις ὅπου θέλεις...

—Χμ! Αὐτὸ εἶναι τὸ δυστύχημα.

"Ἡ Καίτη τὸν κύτταξε στο μάτια μὲ παράπονο.

—Καί μένε... Δὲν εἶπες ἕνα καλὸ λόγιο, για τὸ καλορίζικο...

—"Αντε... Καλορίζικο!... Εἶπε ἐκεῖνος τελειῶς ὑπηρεσιακά, σὰν νὰ ἔλεγε: «ἄς τελειώνωμε τώρα».

Και συνέχισε:

—Καίτη, εἶσαι ἀκόμα παιδί... Νὰ ἤξερες μὲ τί σκοτοῦρες στο κεφάλι μου ἔρχομαι... "Άσε με πιά νὰ ζήσης, μ' αὐτὸ τὸ πόρτ-μαντῶ. (Μέσα του σκέπτεται και πόσο τοῦ στοιχίζει τὸ «γαϊδουράκι»).

"Όταν σὲ λίγο ἐκάθησε ἀπέναντί του, στὴν κάμαρά τους, τὸ χεῖλι τῆς Καίτης ἔτρεμε. "Ἦταν ἔτοιμη νὰ κλάψῃ. Πρῶτη φορὰ πού τῆς μιλάει ἀπότομα. "Ἦσαν στον τρίτο μῆνα τοῦ γάμου τους.

—Νά ξερες και γὼ τί σκοτοῦρες ἔχω τραβήξει σήμερα... (τοῦ παραπονέθηκε). Περίμενα νὰ μοῦ δώσης λίγο θάρρος.... Στὴ Ζαφείρω πρέπει νὰ τὰ δεῖξω ὅλα ἀπ' τὴν ἀρχή. Καί ἀπὸ τάξι, πῶπω... Δὲν ξέρει γρὼ. Για νὰ κρεμάσω ἔπειτα τις κουρτίνες μόνη μου κατασκοτώθηκα. "Άσε τὴ σκασίλα μου πού τὸ πλουταριδὸ στὴν τάρτασα δὲν μᾶς τὸ δώσανε ἀκόμα για τὴν πλύσι... "Έχω και τὴ μυρουδιά τῆς ρεπουλίνης πού μὲ ἀνακάτεψε.

"Άφου ἀκούστηκε και ἡ ἄλλη πλευρά, ἐνῶ λύνει σκυμένους και σκεπτικὸς τὰ κορδόνια τῶν παπουτσιῶν του, ὁ Πέτρος ἀναγκάζεται, σὰν δίκαιος ἄνθρωπος, νὰ ψαλιδίση τὰ δικάια του.

...Και ἡ γυναίκα του εἶχε κι' αὐτὴ ἀνάγκη κάποιος νὰ τὴν ἐνισχύση, νὰ τὴν ξεκουράση. Καί ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ κάποιος ἔπρεπε νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος και ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἴδιος μπῆκε ἐξουθενωμένος ἀπ' τὴν δουλειά για νὰ βρῇ κι' αὐτὸς κάποιον νὰ τὸν ξεκουράση... Φαῦλος κύκλος!

...Και ὁ σύντροφός του, πού ἐκτιμοῦσε, ἀγαποῦσε και συμπλήρωνε ὡς τώρα μιὰ βαθειά ψυχική προσδοκία του, ἦταν τώρα ἐκεῖ ἀπέναντί του, λίγο γκρινιαρός, κάπως ἀτημέλητη, ὄχι τόσο συμπαθητικὴ σήμερα

όσο τις πρώτες ημέρες...

Κράτησε μετέωρο το χέρι του με το άριστερό του παπούτσι που έβγαλε. Για μία στιγμή — συνηθισμένος πειρασμός — στην στενωχώρη αυτή ψυχική διάθεση, του ήλθαν άνοητες βιαστικές σκέψεις, ν' αντικρύσει, εκεί δά και άμέσως καίρια θέματα:

...Το όνειρό του λοιπόν για την εύτυχη σμένη, όμορφωη οικογενειακή ζωή, που την είχαν έτοιμάσει με τόση επίμελεια και σύμπνοια, το όνειρό τους αυτό ήταν ούτοπία;

Κατέβασε το χέρι του με το μετέωρο παπούτσι και το ξαναφόρεσε. Μιά καλή ιδέα: "Ενας περίπατος στον καθαρό άέρα του ύπαιθρου είναι σε τέτοιες στιγμές ξυνας έξυπνος έλιγμός στην τέχνη της καθημερινής ζωής.

—Μπορείς, παιδί μου, να ντυθής λίγο γρήγορα;

Έκείνη έτοιμάσθηκε με γοητευτική για τόν άνδρα ταχύτητα.

★

Περπατούν τώρα μαζί στην πλατεία του Ζαππειού. Άτμόσφαιρα θεία. Έδω ξεχωρίζει στο φεγγάρι ο Άρδητός με την δασιά βλάστησι του. Εκεί, σιωπηλός μπροστά σ' ένα συννεφάκι, ο βράχος της Άκροπόλεως. Κάτω, από το σκούρο σκηνικό του άλσυλιου προβάλλουν τα κιονόκρανα των στύλων του Όλυμπίου Διός. Και το Μέγαρο της Έκθέσεως, φωτισμένο από τα πολύφωτα της πλατείας, συμπληρώνει την φαντασμαγορική διακόσμηση.

Κατέληξαν σ' ένα άπάγκειο του κέντρου, που βρίσκεται στην άκρη της πλατείας, με τα πρόσωπά τους δροσισμένα κι άρωματισμένα από το φρέσκο άνοιξιάντικο άεράκι. Ζήτησαν μία τυρόπηττα και δύο βερμούτ. Το γκαρσόνι, άπερίσπαστο από πολλή πελατεία τά έφερε στο λεπτό.

Και άκολούθησε μία χαριτωμένη ώρα έιλικρινείας και για τούς δυό. Μασώντας την τυρόπηττα και πίνοντας μικρές γουλιές από το όρεκτικό, έκαναν μία «ψυχολογική άνάλυση» των πρώτων άνησιχιών για την κατοχύρωσι της εύτυχίας τους. "Α, ήταν άποφασισμένοι να την κατακτήσουν. Και μπερούσαν.

—Έκάναμε το γάμο μας σε μία έποχή που πρέπει να ψάξης για να βρής εύτυχη σμένα άνδρόγυνα...

—Μά στην ίδια αυτήν έποχή συναντούμε μία ζωντανή και με άιώνιο κύρος θεωρία για όλόκληρη τη ζωή και για τόν πετυχημένο γάμο...

Μιλούσαν έτσι, χαρούμενα και φωτισμένα, και με την ίδια καθαρή καρδιά. Κι εκεί, καθισμένοι στις πάνινες φαρδιές πολυθρόνες του κέντρου (θα τó θυμούνται σ' όλη τους τη ζωή), έπειτα από το πρώτο

σύννεφο στην καινούργια τους κοινή ζωή, έπήραν την άπόφασι να προσθέσουν κι αυτοί ένα «σύγχρονο όπλο» στον άγώνα τους για την κατάκτηση της οικογενειακής εύτυχίας:

Τό κοινό πρωϊνό «πνευματικό δεκάλεπτο»... Μετά τó πρόγευμά τους, από τις όκτώ με όκτώ και δέκα, σ' ένα ήσυχο μέρος του σπιτιού:

...Χαρούμενες είδησεις από τó πρακτορείο της άιωνιότητος—ένα κομμάτι από τη Βίβλο.

"Έπειτα ένας «με τó φώς της άιωνιότητος» προύλογισμός των δυσκολιών της ήμέρας, των φόβων, των έλπίδων, των κινδύνων... "Αλλά και τόσα θέματα εύχαριστιών (να εύχαριστή κανείς τó Θεό για κάθε καλό, έλπε κάποιος, είναι ένα κονσερβάρισμα της χαράς).

...Και τέλος μία εύκαιρία άνοιγματος της καρδιάς: Να βγη στην επιφάνεια ένα μικροπαράπονο, που όμως δηλητηριάζει την ψυχή... "Η μία καχύποπτη, και 99 φορές στις 100 πλανεμένη, ιδέα... "Όλα αυτά, που χαλκούν σιγά-σιγά τόσα άρρωστα ψυχικά συμπλέγματα...

—Νεωτερισμοί στην έποχή μας, ξ;

—Άλλά και ή εύτυχη σμένη οικογένεια νεωτερισμός δέν είναι;

Γέλασαν με την καρδιά τους, ένθουσιασμένοι για την άπόφασί τους.

"Ηλθε τó γκαρσόνι, προσηνεστατο. Συγκεντρώνει τά ποτήρια και τά πιατελάκια μ' επιδέξια δάκτυλα, κτυπώντας τα στο μετάλλιο δίσκο. "Η όρχήστρα παίζει τώρα ταιριαχτά ένα ήρωϊκό σκοπό από τόν «Γουλιέλμο Τέλλο».

Και τó βραδυνό τους αυτό στο Ζάππειο έγινε ένας σταθμός της ζωής τους.

Πόσο εύτυχη σμένη ή πείρα τους από τότε...

★

Σήμερα τó πρωϊ όκτώ και τέταρτο. Κατευοδώνει, έπειτα από τó «δεκάλεπτό» τους, τόν άνδρα της ή Καίτη ως την έξώπορτα. "Αποχαιρετίστηκαν και πάλι—έκείνος από τη σκάλα, αυτή στην πόρτα. "Ενα παράξενο φώς άκτινοβολεί στο πρόσωπό τους. "Ενα φώς καλωσύνης και χαράς, που τó διαπιστώνουν κάθε μέρα όσο ζούνε γύρω τους, στο γραφείο, στο σπίτι. "Ενα φώς, που τó βλέπει κι' ή Ζαφείρω, στην κουζίνα, ή Ζαφείρω που λατρεύει τούς κυρίους της.

"Η καυμένη ή Ζαφείρω, αυτό τó πρωϊ βρίσκεται σε δύσκολη θέσι. Πώς να πείση τη μητέρα της—που ήλθε άπ' τó χωριό τους να δη την κόρη της, να δη και την Άθήνα—πόσο όμορφη είναι ή χριστιανική αυτή άτμόσφαιρα τού καινούργιου σπιτικού!

Μὰ ἡ μεσόκοπη Ἀμπλιαντίσση, καθισμένη πλάι στήν κόρη της, ἀκουμπᾶ τὴ γροθιά της στὴ μέση, γέρνει τὸ κεφάλι ἀριστερὰ καὶ κυττῶντας, ὅπως οἱ κότες, μὲ τὸ ἓνα πλάι, δὲν θέλει νὰ πεισθῇ:

—Οὐίί!... Καλὲ τί πράγματα εἶν' αὐτά; Ἰγὼ πὺ ξιέρω καλὰ τὸν κόσμο, σ' λιέω καὶ ξαναλιέω, μπᾶ καὶ πάρης κ' ἐσὺ εὐτοῦνα τὰ μυαλά!

Ἡ Ζαφεῖρω, γυρισμένη στὸν νεροχύτη, σιωπηλή, βουτάει στὴ ζεστὴ σαπουνάδα τῆς λεκάνης ἓνα πιάτο, περνάει ἔπειτα σφικτὰ ἀπὸ πάνω τὸ πιατόπανο, ξεβγάζει τὸ πιάτο στὴν ἀνοιχτὴ βρύση καὶ τὸ στήνει ὄρθιο κοντὰ στ' ἄλλα νὰ στραγγίξῃ. Τότε, γυρίζει πάλι τὸ κεφάλι της πάνω ἀπὸ τοὺς ἀεικίνητους ὤμους της καὶ κυτᾶ μὲ ἐκπληκτὰ μάτια τὴ μητέρα της:

—Μὰ κακὸ εἶναι δὰ καὶ πὺ διαθάζουσι τὸ Εὐαγγέλιο; Ἐλα δά...

Ἡ μάνα της σήκωσε μὲ τὸ δεξὶ της χέρι τὴν ἄκρη τῆς πολυπτυχῆς μελιᾶς φού-

στας της, σκούπισε μ' αὐτὴ πρόχειρα τὴ μύτη της, ἔπειτα τραβῶντας τὴν κόρη της ἀπ' τὶς λουρίδες τῆς ποδιᾶς της, πὺ σταυρώνονται πίσω στὴν πλάτη της (γιὰ νὰ τὴν ξυπνήσῃ ἀπὸ τὴν ἀμάθειά της) τῆς φωνάζει:

—Ἄκουσε δῶ, Ζαφεῖρω. Ἰγὼ δὲν τὰ παραδέχομαι αὐτά...

Καὶ πρόσθεσε τὸ τελευταῖο ἐπιχείρημά της:

...Γιατὶ τώρα, γιὰ νὰ ξέρης, ζοῦμε στὸν... εἰκοστὸ πέμπτο αἰῶνα! Δὲν μποροῦμε νὰ ζοῦμε σάν τοὺς παλαιούς, πὺ ἦσαν ἀγράμματοι καὶ δὲν ἤξεραν τί τοὺς γίνεται.....

ΟΥΤΙΣ

Υ. Γ. Παράκλησις ἰδιαιτέρα γιὰ τὸν ἀναγνώστη: Νὰ μὴ πᾶῃ ὁ νοῦς του πὺς ἡ σκηνὴ μας εἶναι φανταστικὴ. Ὅπως κάθε φορὰ, τὸ θεᾶτρό μας εἶναι ἐκ τοῦ φυσικοῦ!

ΛΑΜΠΑΔΕΣ

Τὶς μέρες πὺ πέρασαν καὶ φύγαν καὶ πᾶνε
σὰ ρόδινα σύννεφα καὶ σάν πελαργοί,
τὶς μέρες πὺ σβήσανε σάν ἄστρα τρεμόφεγγα
στὸ πρῶτο ἀντιφέγγισμα πὺ φέρν' ἡ αὐγὴ,

μὴν κλαῖς πὺ τὶς ἔχασες, μὴν κλαῖς πὺ πληθαίνουν
κι' ἄς ἦταν πασίχαρες καὶ μοναδικές,
κι' ἄς σκόρπισαν γύρω σου εὐλογίας χρυσόγελα
καὶ πῆραν τὶς σκέψεις μας σὲ χῶρες γλαυκές.

Αὐτές, πὺ χρυσόφυλλο φθινόπωρο μοιάζουν,
σὰ σπόροι σαλεύουνε στὰ σπλάχνα τῆς γῆς·
κι' ἀνοίγουν σὲ χῶματα, σὲ μύρα κι' ἀρώματα·
γλυκαίνουν τὰ τραύματα τῆς κάθε πληγῆς....

Τὶς μέρες πὺ πέρασαν μὴν κλαῖς! Θά 'ρθουν ἄλλες,
πὺ θᾶναι σάν ἄμορφος ἀγάπης ψαλμός,
πὺ θᾶναι σάν ὄραμα καὶ σάν ἀλληλουσία,
σάν ἓνας ὀλόψυχος, καινούργιος παλμός.

Οἱ μέρες πὺ πέρασαν—κεριά πὰ σθησιμένα—
κι' αὐτές πὺ τὸ Σήμερα καὶ τ' Αὔριο μνηοῦν,
στὸ φῶς τῆς μετάνοιας, στὸ φῶς τῆς Ἀνάστασης
λαμπάδες ὀλόλαμπρες μοροῦν νὰ γινοῦν!

ΝΙΚΟΣ Β. ΤΥΠΑΛΔΟΣ

ΕΝΑ ΠΡΩΙ ΗΡΘΕ

‘Από βραδύς τὸ ξέραμε
—ὦ! τί χαρά!—
πὼς θᾶρθεις.

Τὸ σπίτι
μοσχοβόλησε
ἀπ’ τ’ ἀκριβά λουλούδια
καὶ κάτω στρώσαμε χαλιά
—τὰ πιὸ καλὰ ποῦχ’ ἢ μητέρα—
κι’ ὦ, πὼς προσμέναμε
τῆ μέρα
ποῦ θὲ ν’ ἀχνόφεγγε
ἀπαλά....

Ἔξω στὸν κῆπο,
βάλθηκαν ὅλα τὰ πουλιά
νὰ μάθουν ὁμορφα τραγούδια
γιὰ νὰ τὰ ποῦν
συντροφιαστά μὲ τ’ ἀγγελούδια
ποῦ θὲ νὰρχότανε μαζί Σου.

Κι’ ἦρθες πρωί,
μὲ τὴ δροσιά,
π’ ὁ ἥλιος
μόλις εἶχε βγῆ στη χρυσαυγή.

Μᾶς βρῆκες ὄλους
ξάγρυπνους
μέσ’ στὸν μικρὸ μας κῆπο
νὰ ψάλουμε
τὸ δόξα Σοι ποῦ ἔφερες
τὸ Φῶς!

Κάθησες μέσ’ στη συντροφιά μας
κι’ ἦσουνα
ἴδιος ἀδερφός!....

Μιλούσαμε σιγά,
κι’ εἴπαμε ὅλοι,
ἕνας-ἕνας
ὅ,τι καὶ νᾶθελε νὰ πῆ,
κρυφά.

‘Ακόμα, κι’ ἀπὸ τὰ ψηλὰ κλαδιά
κάτι Σοῦ λέγαν

τὰ πουλιά,
καὶ τὰ λουλούδια
κάτι ψιθύριζαν καὶ κείνα...

—Καὶ δὲ μᾶς ἔνοιωσε
κανεῖς
στη γειτονιά.

Τότε σηκώθηκες
ἀγάλια
κι’ ἀνοιξες τὸ μικρὸ κλουβί
ποῦ μέσα τραγουδοῦσε
τὸ μικρὸ μας καναρίνι
καὶ τ’ ἄφησες
νὰ φύγει.

Ἔπειτα, πῆγες στὰ παρτέρια
καὶ χᾶιδες μέσ’ στὰ λουλούδια
τὰ δυὸ μας
ἄσπρα περιστέρια,
ποῦ παίζαν ἄφοβα
κρυφτούλι
μὲ τὸν μικρὸ μας ἀδελφούλη.

Κι’ ὅπως βρισκόσουνα
σιμὰ κεί, στη βρυσούλα,
ἔσκυψες πρόσχαρα
καὶ φίλησες
στὰ ὀλόχρυσα μαλλιά
τὴν πιὸ μικρὴ μας ἀδεροφούλα.

.....

Κι’ ὡς ἔφυγες,
ἄφησες πίσω τ’ ἀγγελούδια
νὰ λέν
μὲ τὰ πουλιά τοῦ κήπου μας
τραγούδια.

Μά,
πὼς τὸ νοιώσαμε τὸ πέρασμά Σου!
Ὅλη τὴ μέρα
εἴμαστε τώρα,
σιμὰ Σου!.....

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΟΛΟΙ ΜΑΣ

Δύο μόνον λέξεις, δι' ένα θέμα, πού του αξίζει βλῆμας ἢ προσοχή, ἢ μέριμνα, ἢ δραστηριότης. Ἐξ προσέξωμεν, ἄς κάμωμεν ὅ,τι εἶναι δυνατόν καὶ ὅ,τι εἶναι ἀδύνατον, διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀνεργίας. Καὶ μαζί μὲ αὐτό, διὰ τὸ ζήτημα — περὶ τοῦ ὁποῦ τσακίς ἔχομεν γράψει — τῆς προστασίας τῶν ἀγωνιστῶν μας ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ Νόμου 751.

Ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει... ἀλλά, καλὰ τι ὀφείλει ἢ Κυβέρνησις! Ὅλοι μας ὀφείλομεν, ὅλοι ἠμποροῦμεν, κάτι νὰ κάμωμεν, διότι ὅλοι, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἔχομεν μίαν φύσιν, μίαν κόλλαν χαρτί, ἕνα τρόπον ν' ἀκούσουν εἰ ἀρμόδιοι, ἡμέτεροι καὶ σύμμαχοι, πόσον μᾶς πονεῖ ἢ πληγῇ αὐτῇ. Καὶ ὁ πόνος, ὅταν γίνῃ αἰσθητὸς ὡς πανελλήνιος... θὰ φέρῃ ἐξάπαντος τὰ ἀποτελέσματά του!

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

Τὸ ζήτημα τῶν συντάξεων ἔχει τόσο μεγάλην σπουδαιότητα, ὥστε κάθε ἄλλο παρὰ ἐκπληκτικὸν εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι βροχὴν ἐλόκληρον ἐπιστολῶν ἔχομεν ὡς ἀπάντησιν εἰς τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἄρθρον τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Ἰ. Πασσιᾶ, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ἰανουαρίου.

Ὅπου οἱ ἐπιστολογράφοι ἐκφράζουσι διαφωνίας, αὗται κυρίως ἀναφέρονται εἰς τὰ λεγόμενα «πλασματικά ἔτη» συντάξεων. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη τὴν «ἄλλην πλευρὰ» ἐκ τῶν κόλπων τοπικῆς ἐνώσεως συνταξιούχων, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἀπάντησιν τοῦ κ. Πασσιᾶ. Ὡς πρὸς τὰς ἐπιστολάς, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἤλθον κατόπιν, ἄς μᾶς ἐπιτρῆξῃ νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἐνῶ ἐλάθωμεν πρόνοϊαν ὥστε ὅλοι νὰ διαβιβασθῶν ἀρμόδιοι καὶ νὰ τύχουν ὅσον εἶναι δυνατόν προσοχῆς, παρέλκει ἢ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν «Ἀκτινῶν» περαιτέρω συζητήσεις. Διὰ τὸ περιοδικὸν μας, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει εἶναι τὸ τί πρέπει νὰ γίνῃ. Τὸ πῶς θὰ γίνῃ, δὲν

εἶναι πλέον περιεχόμενον ἠθικῆς προσταγῆς, ἀλλ' ἀντικείμενον συζητήσεως ἀναγομένης καὶ εἰς σκοπιμότητας καὶ εἰς δυνατότητας καὶ πολλοὶ καὶ ἑτερογενεῖς παράγοντες πρέπει νὰ ληφθῶν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν ἔρευναν.

Ἡ ἀρχὴ πάντως εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν καὶ ἄλλοτε ἐξεθέσαμεν: εἶναι ζήτημα τιμῆς διὰ τὸ κράτος ἢ ἀληθινῆ καὶ ὄχι συμβολικῆ βοήθεια διὰ τοὺς συνταξιούχους του. Ἐὰν χρειάζεται ἐκκαθάρισις, διὰ νὰ φύγουν περιπτώσεις ἀδικαιολόγητοι, ἢ ἐκκαθάρισις νὰ γίνῃ. Ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ, ἐπειδὴ ὑπάρχουν, ἐὰν ὑπάρχουν καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν, περιπτώσεις πού χρειάζονται ἐκκαθάρισιν, νὰ λησμονῇ τὸ κράτος ὅτι — διὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅ,τι εἴπαμεν καὶ ἄλλην φορὰν — ὁ ὅλος κρατικὸς μηχανισμὸς κινεῖται μὲ τὸ αἷμα ἢ τὴν θυσίαν τῆς υγείας ἢ τῆς ἀρτιμελείας τῶν συνταξιούχων ἢ τῶν προστατῶν των.

ΟΙ ΣΥΖΥΓΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

Ἀπὸ διαφόρους πλευρὰς ἀκούομεν διαμαρτυρίας διότι δὲν λαμβάνεται ἐπὶ τέλος κανένα μέτρον, ὥστε ὅπου καὶ εἰ δύο σύζυγοι εἶναι δημόσιοι υπάλληλοι νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὸ ἴδιον μέρος ὥστε νὰ μὴν ἐπέρχεται διάσπασις τῆς οἰκογενειακῆς ἐνότητος. Δὲν φανταζόμεθα ὅτι εἶναι τόσο ἀδύνατον νὰ γίνῃ κάτι ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Μᾶλλον προσοχή καὶ στοργὴ χρειάζεται, ὅποτε ἀσφαλῶς κάποιος τρόπος θὰ εὑρεθῇ.

Ἰδιαιτέρην σπουδαιότητα ἔχει τὸ ζήτημα, προκειμένου περὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἰδίως τῶν δημοδιδασκάλων. Ἐπὶ τέλους, δημοτικὰ σχολεῖα ὑπάρχουν, ἢ ὑποτίθεται ὅτι ὑπάρχουν παντοῦ Παντοῦ ἐπίσης ὑπάρχει ἑλλειψις διδασκάλων. Τὸ νὰ τεθῇ λοιπὸν μίᾳ ἀρχῇ, ὅτι ἐπὶ συζυγικοῦ ζεύγους ὁ διδάσκαλος καὶ ἡ διδασκάλισσα θὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, δὲν βλέπομεν πῶς εἶναι δυνατόν νὰ προσκρούῃ καὶ διατὶ τὰ τυχόν ἐμπόδια εἶναι ἀνυπερβλήτα.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ἐχομεν ἤδη ἀναφέρει μερικά ἀπὸ τὰ δείγματα τῆς ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς τῆς ἀγγλικῆς ἐκδόσεώς μας «Πρὸς ἕνα χριστιανικὸν πολιτισμὸν» εἰς διαφόρους χώρας, ἀλλὰ αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ ἔρχονται ἕλον καὶ περισσότερον ἐνθαρρυντικά. Δὲν θέλομεν καὶ δὲν εἶναι εὐκολον, μολονότι ἴσως θὰ ἔπρεπε, νὰ μεταφέρωμεν ἐδῶ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτάς. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ σημειώσωμεν ἕνα ἐκτενὲς ἄρθρον, τὸ ὅποτον ὁ Sir Robert Bristow δημοσιεύει ἐπὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἰς τὸ περιοδικὸν «The Modern Politician».

Ἐπειτα ἀπὸ ἐκτενῆ ἀνάλυσιν τοῦ περιεχομένου καὶ συζήτησιν ὡς πρὸς τὰ ἐπὶ μέρους, ὁ ἀρθρογράφος, τονίζει τὴν σπουδαιότητα τὴν ὅποیان ἔχει μία τοιαύτη ἔρευνα καὶ τελειώνει μὲ ἐκφράσεις ἐξόχως ἐνθαρρυντικάς.

Ἐς ἄλλου μᾶς ἔρχεται, ἀπὸ τὴν Γαλλίαν αὐτῆ, ἐπιστολὴ Γάλλου ἱατροῦ, τοῦ P. Specklin, ὁ ὅποτος τόσον ἐνεθουσιάσθη ἀπὸ τὴν «Δήλωσιν» τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων, ὥστε τὴν μετέφρασε γαλλιστί, καὶ ἐν συνερχασίᾳ μὲ ἄλλους συναδελφούς του τὴν διαδίδει εἰς τὸν γαλλικὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, μαζὶ μὲ σχόλια ἐξόχως τιμητικά καὶ ἐνθαρρυντικά.

Ὅτι ἠθέλαμεν καὶ ἐδῶ νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς διακεκριμένους αὐτοὺς φίλους μας διὰ τὴν τόσον εὐγενῆ καὶ ἀληθῶς πνευματικὴν χειρνομίαν των, ἢ ὅποια, ἄς τοὺς βεβαιώσωμεν, δὲν μένει χωρὶς τὴν ἀπήχησίν της καὶ εἰς τὸν τόπον μας καὶ χωρὶς καρπούς, πὺ δὲν θ' ἀργήσουν νὰ ἐκδηλωθοῦν.

"ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ"

Μὲ πολλὴν χαρὰν, μολονότι καὶ μὲ κάποιαν καθυστέρησιν, παρουσιάζομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας μίαν ὥραιαν πράγματι ἐκδοσιν πὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Κύπρον μας.

Εἶναι τὸ περιοδικὸν «Μαθητικὴ Ἐστία» ἐκδοσις τῶν μαθητῶν τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου. Ἐφυλλίζοντες τὸ τεῦχος αὐτὸ αἰσθάνεσθαι μίαν ἰδιαίτερον εὐχαρίστησιν καὶ συγκίνησιν. Πλοῦστον ὄντως εἰς περιεχόμενον! Διηγήματα, ποιήματα, μελέται, χρο-

νογραφήματα, λαογραφικά καὶ τόσα ἄλλα, δείχνουν συγχρόνως τὴν ζωὴν καὶ τὴν πνευματικὴν δημιουργίαν πὺ συντελεῖται εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριόν μας αὐτό. Μόρφωσις, πνευματικὴ ἄνωσις, χαρὰ τῆς ζωῆς, χιούμορ, παιχνίδι, ἔλα τὰ δείγματα μιᾶς ἀρτίας ἐργασίας ἀπὸ παιδιὰ πὺ ἐκπαιδεύονται διὰ νὰ γίνουν ἀρτιοὶ ἄνθρωποι.

Μπράβο στὰ παιδιὰ μας καὶ μπράβο εἰς τοὺς ἐκπαιδευτὰς των!

ΤΟ ΕΜΠΟΔΙΟΝ

Εἰς τὸ ἐπίσημον φύλλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησία» γίνεται συζήτησις ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ νέου δόγματος, τὸ ὅποτον ἢ Καθολικὴ Ἐκκλησία προεκήρυξεν ὡς πρὸς τὴν ἀνάληψιν τῆς Παναγίας.

Ἐπὶ τῆς εἰδικῆς θεολογικῆς πλευρᾶς τὸ περιοδικὸν μας, καὶ εἰδικώτερον ἢ παρούσα στήλη, ἔν ἔχει καὶ τόσην ἀρμοδιότητα. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποτον θέλομεν νὰ ἐξάρωμεν εἶναι, ὅτι, βεβαίως, ὡς καὶ ἀρμοδίως ἐτονίσθη, ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ἢ προκήρυξις τοῦ νέου δόγματος εἶναι ἀπαράδεκτος. Ἡ τόση δὲς ἀντίδρασις καὶ ἀγανάκτησις καὶ διαμαρτυρία ἄλλων, ἰδίως ἐκ μέρους ἐκπροσώπων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον τοῦ δόγματος αὐτοῦ, ὅτι τάχα αὐτὸ εἶναι πὺ ἐμποδίζει τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, εἶναι κάτι, τὸ ὅποτον δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὸ ἐνοήσωμεν οὔτε ἀπὸ τὴν θεολογικὴν οὔτε ἀπὸ τὴν γενικώτεραν του πλευρᾶν. Τὸ ἐμπόδιον διὰ τὴν ἔνωσιν μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ἄραγε, ὅπως θέλουν νὰ παραστήσουν μερικὸι ἐκπρόσωποι τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τὸ νέον αὐτὸ δόγμα, ἢ εἶναι τὸ ὅτι μέσα εἰς τοὺς κίλους ὄχι κἄν ἐλευθέρων καὶ ἀνεπισήμων ὁμάδων ἀλλ' αὐτῆς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἱεραρχίας ὑπάρχουν καὶ — ἐν ὀνόματι τῆς περιφήμου comprehensiveness — γίνονται ἀνεκταὶ δημοσίᾳ καὶ «γυμνῇ τῇ κεφαλῇ» διακηρυσσόμεναι, διαφωνοῦντες πρὸς τὴν παγγρηστικὴν πίστιν ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ Πρόσωπον, τὴν Γέννησιν, τὴν Ἀνάστασιν, τὴν Θεότητα τοῦ Κυρίου, ἀκόμη τὴν σχέσιν τῆς πίστεως πρὸς τὸν στρατευόμενον ὄλισμόν;

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΙΚΗ

Δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα σημαντικό πολεμικὸ ἐπεισόδιο ἢ πρώτη νίκη τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν στὴν Κορέα. Οὕτως εἶναι μόνο μιὰ νέα ἐκδήλωση τοῦ Ἑλληνικοῦ ἠρώδεο. Εἶναι συγχρόνως καὶ μιὰ διέροχη νίκη τοῦ Πνεύματος ἐναντίον τῆς Ἰγλης μιὰ δραματικὴ, ἀλλὰ γι' αὐτὸ καὶ πολυτιμότερη διαπίστωση τῆς παντοτεινῆς ἐπιβολῆς τῶν δυνάμεων τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἑλευθερίας ἐναντίον τῶν δυνάμεων τῆς βίας καὶ τῆς τυραννίας.

Δὲν ἦσαν παρὰ διακόσιοι. Καὶ εἶχαν ἀπέναντί τους δεκαπέντε φορές περισσότερους. Καὶ αὐτοὶ οἱ δεκαπενταπλάσιοι δὲν ἐπιτεθῆκαν φανερά, ἀλλὰ σὺρθησαν μέσα στὸ σκοτάδι καὶ ξεπετάχτηκαν αἰφνιδιαστικὰ γιὰ τὴ βέβαιη νίκη. Ἡ ἀριθμητικὴ, ἢ λογικὴ, τὰ πράγματα ἦσαν μαζί τους. Εἶχαν ὅμως ἑσχάσει ὅτι ἀπέναντί τους δὲν ἦσαν διακόσιοι στρατιῶτες, ἀλλὰ διακόσιες ψυχές—διακόσιες Ἑλληνικὲς ψυχές. Εἶχαν ὑπολογίσει τοὺς τρεῖς χιλιάδες ἀριμμοὺς καὶ εἶχαν ἑσχάσει τὰ τρεῖς χιλιάδες χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Δὲν εἶχαν ἀντιληφθῆ ὅτι τὸ χιονισμένο ἐκεῖνο τοπαῖο, πάνω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκυμάτιζε ἡ Σημαία μὲ τὸν Σταυρὸ καὶ μὲ τὰ χρώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, δὲν ἦταν πιὰ Κορέα, ἀλλὰ Ἑλλάδα καὶ ὅτι ἡ πνοὴ τῶν ἰδανικῶν ποῦ ἐσυμβόλιζε, τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν ἰδανικῶν.

Τὰ εἶχαν ἑσχάσει ὅλα αὐτὰ. Γι' αὐτὸ καὶ ἐνικήθησαν καὶ ἐταπεινώθηκαν. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ ἐπικρατοῦν πάντα καὶ νὰ θριαμβεύουν τὰ ἰδανικὰ αὐτὰ, ποῦ τὰ ἐμπνέει καὶ τὰ εὐλογεῖ ὁ Θεός.

ΟΙ ΚΑΤΕΣΤΡΑΜΜΕΝΟΙ ΝΑΟΙ

Θὰ συγκίνηση ἀσφαλῶς βαθύτατα τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ ἢ νέα πρωτοβουλία τῆς Ἐκκλησίας

τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν ἀνοικοδόμηση τῶν κατεστραμμένων ναῶν.

Γνωρίζει πολλὰ καλὰ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τί ἀντιπροσπεύει καὶ τί σημαίνει γι' αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία. Μὰζι μὲ τὸ σχολεῖο—καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' αὐτὸ, στὸν ψυχικὸ τομέα—ἡ ἐκκλησία ἀποτελεῖ βασικὸ παράγοντα τῆς ζωῆς του, κύριο στοιχεῖο τῆς ἠθικῆς του διὰξέσεως, τὸ σταθερότερο βέθορο τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ του.

Γι' αὐτὸ ἀκρ.ὼς ἢ ἀθεύσιμη καὶ ἀντιπνευματικὴ μανία τοῦ κομμουνιστικοῦ δλιζμοῦ ἐστράφηκε ἰδιαίτερα ἐναντίον τῶν δύο αὐτῶν στυλοθετῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολεῖου καὶ μὲ τὸν τυφλὸ φανατισμὸ του κατέρριψε ἓναν μεγάλον ἀριθμὸ ἀπ' αὐτὰ σὰ θλιβερά κα. ἰερὰ ἀρεῖα.

Ἄν.κνος ὅμως, ὅπως πάντοτε, ὁ κομμουνισμός, μὲ τὴν ὑποδούλωση του στὸν δλιζμό, ν' ἀντιληφθῆ καὶ νὰ νοιώσῃ κάθε τι πνευματικὸ καὶ ἀνώτερο λησμένησε ὅτι κάθε Χριστιανὸς Ἑλληὴν ἔχει μέσα στὴν ψυχὴ του καὶ ἀπὸ ἓναν ναὸ, τὸν ναὸ τῆς πίστεως του, καὶ ὅτι ἀπὸ αὐτὸν τὸν ναὸ θὰ πάρῃ τὴ δύναμη καὶ τὴ θέληση καὶ θὰ βρῆ τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα νὰ ἐξναστήσῃ τίς ἀρεῖες, ἐκκλησίας του, ποῦ εἶναι γι' αὐτὸν μιὰ δειπνῆτα ψυχικὴ ἀνάγκη, ἢ ἀνάγκη τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Θεό.

Καὶ ὅπως, ἀπαντώντας ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς στὴν ἐκκλησιᾶ τοῦ Βασιλέως, ἐπρόσφερε μὲ τόση προθυμία τὴ συμβολὴ του στὴν ἀνοικοδόμηση ἐκατοντάδων σχολείων, ἔτσι καὶ τώρα—δὲν διὰρχει ἀμφιβολία—ἂν ἀνταποκριθῆ μὲ τὴν ἰδιαίτερη προθυμία στὴν ἐκκλήση τῆς Ἐκκλησίας του καὶ θὰ βοηθῆσῃ μὲ ὅλες του τίς δυνάμεις στὴν ἀναστήλωση τῶν πεσμένων ἱερῶν ναῶν του.

Η ΑΠΟΘΕΩΣΗ ΤΗΣ ... ΚΛΟΠΗΣ!

Πρὶν νὰ μῆξῃ στὴν αἴθουσα τοῦ κινηματογράφου, βλέπει στὴν εἴσοδο μιὰ γραπτὴ.. δια-

ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΙ ΟΙ ΔΕΚΑ

Ἐπέρχον κα' ὄλας οἱ δύο πρῶτοι μῆνες τοῦ 1951. Ἐνθυμεῖσθε πῶς ἠρχίσαμεν τὸ ἔτος αὐτὸ! Ἐτος φέδων καὶ ἀγωνίας καὶ ἐκνευρισμῶν, ἐφαινέτο κατὰ τὴν νεφοσκεπῆ ἐκείνην πρωτοχρονιάν. Ὡς ἔτος τῆς πίστεως, τοῦ ἀγῶνος ἀλλὰ καὶ τῆς νίκης τῆς πίστεως, τὸ ὑπεδέχετο καὶ τὸ ἐχαιρέτιζεν ἡ χριστιανικὴ πνευματικὴ σκοπιά. Καὶ τώρα, ποῦ ἐπεράσαμεν τοὺς δύο πρῶτους μῆνας, ποῖος ἠμπορεῖ νὰ πῇ

ὅτι οἱ μῆνες αὐτοὶ διέψευσαν τὴν πίστιν; Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς συνέβη! Ὅπως καὶ θὰ συμβῆ καὶ εἰς τοὺς ὑπολοίπους δέκα μῆνας, ὅ,τι θεύλλας καὶ ἂν χρειασθῆ ἐν τῷ μεταξῶν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν. Ἄρκει νὰ εἶναι τὸ 1951 δι' ὅλους μας, διὰ τὸ Ἔθνος ὡς σύνολον, τὸ ἔτος τῆς πίστεως. Καὶ θὰ εἶναι, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι, τὸ ἔτος τοῦ λυτρωμοῦ, τῆς νίκης. Ἐτος-θριαμβος διὰ τὴν γενεάν μας. Καὶ ἔτος-φάρος καθοδηγητικὸς διὰ τὰς γενεὰς ποῦ θὰ ἔλθουν.

Σπ. Γιάνναρη: «Αποκαθήλωση».

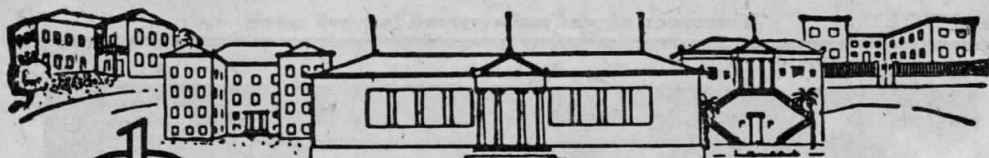
δήλωση τῶν Ἑλλήνων κριτικῶν λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν. Κατάπληκτοι καὶ θαμπωμένοι ὄλοι μπροστὰ στὸ μεγαλεῖο τοῦ «ἀριστουργήματος», ἀκφράζουν τὸν ἀκράτητο ἐνθουσιασμό καὶ θαυμασμό τους μὲ τίς διθυραμβικὰς ἐκφράσεις. Καὶ ἕνας ἀπ' αὐτούς, συγκεντρώνοντας ἐπιγραμματικὰ τὴ γενικὴ ἀντίπωση, διαπιστώνει πῶς: «ἂν εἶχαμε καὶ ἄλλα τέτοια ἔργα, σὲ λίγο καιρὸ τὰ σχολεῖα, οἱ ἐκκλησίες καὶ τὰ βιβλία θὰ ἦσαν περιττά!»

Ὅταν ὁμως μπῆς στὴν αἴθουσα καὶ παρακολουθῆς τὴν ταινία, βλέπεις πραγματικὰ ἕνα καλὸ ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ἔργο, μὲ ὑπέροχη δραματικὴ, μὲ ἰκανῶτατη σκηνοθεσία, μὲ ἰκανοποιητικὴ ἔρμηνεία. Ἐκεῖ ὁμως ποὺ περιμένεις νὰ δῆς στο βάθος τὰ ὄψιστα ἐκείνη διδάγματα, ποὺ κίνουον περιττὲς τίς ἐκκλήσεις, τὰ σχολεῖα καὶ τὰ βιβλία, βλέπεις ἀπλούστατα τὴ δικαιολογία μιᾶς... κλοπῆς!

Ἐνας φτωχὸς ἐργάτης, ποὺ βρῆκε ἐργασία ὅσπερ ἀπὸ ἀνεργία δύο χρόνων, χάσει ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τὸ ποδῆλατό του, ποὺ τοῦ ἦταν ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐργασία του. Καὶ ἀφοῦ τὸ ἀναζητεῖ μάταια μιὰ νύχτα καὶ μιὰ μέρα, χωρὶς οὔτε μιὰ στιγμὴ, μέσα στὴν ἀγωνία του, νὰ ση-

κώσει καθόλου τὸ βλέμμα του (καὶ ὅταν ἀκόμα κατὰ τύχην βρεῖται μὲν σὲ μιὰν ἐκκλησία) πρὸς τὸν οὐρανὸ, παρὰ ἀναζητεῖ καταφύγιο σὲ μιὰ... μάγισσα, κνονίζει στὸ τέλος, χωρὶς πολλοὺς δισταγμούς, τὸ ζήτημα, κλέβοντας καὶ αὐτὸς ἕνα ποδῆλατο! Καὶ τὸ κυριώτερο, χωρὶς νὰ δείξη ἔπειτα—καὶ ὅταν ἀκόμα τὸν ἀφήνῃ ἐλεύθερον δι' ἰδιοκτητίης τοῦ κλεμμένου ποδῆλατου—καμμιά μεταμέλεια γιὰ τὴν πράξη του! Καὶ ὅταν ἀκόμα τὸ παιδί του, σὲ μιὰ καλὴ πραγματικὴ σκηνή, τοῦ ἀγγίξει παρηγορητικὰ τὸ χέρι, αὐτὸς ἔσπᾳ σὲ κάτι σὰν λυγμὸ, ποὺ μοιάζει πῶς πολὺ μὲ ἐκρηξὴ πείσματος γιὰ τὴν κακοτυχία τῆς κλοπῆς του παρὰ μὲ μιὰ ἀσημάντη, ἔστω, ὑποψία μετανοίας!

Καὶ γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ, ποὺ μένει χωρὶς καμμιά «κάθαρση», χωρὶς καμμιά δικαίωση, ἀλλὰ κρατεῖ μέχρι τέλους ὡς κεντρικὴ του οὐσία καὶ νόημα τὴν ὑπεράσπιση καὶ τὴν ἔξαρση μιᾶς κλοπῆς, ποὺ ἐξουθετώνει τάχα μιὰν ἄλλη κλοπὴ—μιὰ κκεῖντη καὶ παραφθαρμένη ἔκδοσις τοῦ Ιουδαϊκοῦ «ὄφθαλμὸν ἀντὶ ὄφθαλμοῦ»—οἱ Ἕλληνες «πνευματικοὶ ἄνθρωποι» πλέκουον ὕμνους θαυμασμοῦ καὶ ἐκστάσεως καὶ καλοῦν τὴν ἀνθρωπότητα νὰ κλείσῃ τίς ἐκκλησίες καὶ

Φοιτητική Στήλη

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΛΤΕΖΟΣ

Ἡ στήλη αὐτὴ δὲν θὰ μποροῦσε παρὰ νὰ αἰσθανθῆ μιὰ βαθιὰ λύπη γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Καθηγητοῦ μας τῆς μαθηματικῆς φυσικῆς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ στὸ Πολυτεχνεῖο Κ. Μαλιέζου Οἱ νεώτεροι συνάδελφοι δὲν τὸν γνώρισαν, γιατί εἶχε ἀποχωρήσει τῆς ἐνεργοῦς δηησεῖας λόγῳ ἔριου ἡλικίας. Ὅμως κατὰ τίς δεκαστίες τῆς ἀκαδημαϊκῆς του δράσεως ἄρχισ ἐποχὴ σὰν δασκάλας. Ἀπὸ τὸ 1919, ἀπὸ τὸν ἐναρκτήριό του ἀκόμη, ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς πέρνει σαφεῖς θέσεις ἀπέκνντι στὸ ρεῖμα τοῦ δλισμοῦ τῆς ἐποχῆς του. Ἀναφέρεται στοὺς δλιστάς τῶν δύο προηγουμένων αἰώνων πρὸ ἐνόμισαν οὐ ἢ ἐπιστήμης τῆς φύσεως εἶναι ἰκαρὴ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν θρησκείαν. Ἐπειροὶ μάλιστα, συνεχίζει, ὡς ὁ Ηαεckel, θαυμάζοντες τὰς μεθόδους καὶ τὰς καταπλησοῦσας κατκτῆσεις τῆς Ἐπιστήμης, ἔρυσαν τὴν θρησκείαν τῆς Ἐπιστήμης, τοῦ μονι-

σμοῦ. Καὶ προχωρεῖ ἀποδεικνύοντας οὐ κατὰ τέτοιο δὲν μπορεῖ νὰ συμῆ ποτέ.

Μόλι, τώρα εἰμασις σὲ θέσι νὰ ἐκτιμήσωμε τὴν ἰξά τέτοιας ἐμολογίας, σὲ τέτοια ἐποχὴ. Τὸ σπουδαίτερο ὄμως εἶναι οὐ ἢ ἡ ἐμολογία αὐτὴ δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπαναλαμβάνεται σὲ κάθε εὐκαιρία πρὸ τοῦ ἔθνε το πολὺπλευρο ἐπιστημονικό του ἔργο καὶ ἢ διακεκριμένη θέσις του. Μὲ ἰδιαίτερη συγκίνησι θυμᾶται ἢ Στήλη αὐτὴ τὴν ὠραϊότητα ἀπάντησι του πρὸς τὸν «Κοινωνικό Ἀκαδημαϊκό Σύνδεσμο» πρὸ δημοσιεύθηκε στὸ μικρὸ τεῦχος «Οἱ Σοφοὶ περὶ Θεοῦ καὶ θρησκείας» καὶ τὴν συμμετοχὴ του τελευταίως στὴν «Δήλωσι» τοῦ 1946. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ εὐρυτάτου ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ καθηγητοῦ Κ. Μαλιέζου, ἀνήκει σὲ ἄλλους κατὰ πολὺ ἔμποδιωτέρους. Ἐμεῖς θὰ θέλωμε πρὸ πάντων νὰ τονίσωμε τὴν μορφή, τοῦ γνηίου πανεπιστημιακοῦ δασκάλου πρὸ ἐργάσθηκε θετικὰ γιὰ τὸν σωστό προσανατολισμὸ τῶν μαθητῶν του, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ μας γενικώτερα, τὴν ἐποχὴ ἀρ.θῶς

τὰ σχολεῖα τῆς καὶ νὰ σχίσῃ τὰ βιβλία τῆς ὡς ἀχρηστὰ πλέον βυτερα ἀπὸ ἓνα τέτοιο μεγαλοῦρηγ!

Χρσιῶζεται τάχα νὰ προσθέσωμε πόσο εἶναι ἀποκαρδιωτικό γιὰ τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἀξία τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς τὸ φαινόμενο αὐτό;

Ἡ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ

Τὸ αἶχος τῆς χρησιμοποίησεως ἀπὸ ἓνα κινηματογραφικό ἀνοσι ὄρηγμα τοῦ ἔρου τίτλου τῆς θείας «Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου» εἶναι πράγματι μιὰ ἀποκάλυψις: εἶναι ἢ ἀποκάλυψη τῆς ἐγκληματικῆς ἀδιοφορίας ἢ τῆς πλήρους ἀνικανότητος τῶν προσώπων πρὸ ἀποτελεσθῆν τὴν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴ γιὰ τὸν ἔλεγχο τῶν κινήματογραφικῶν ταινιῶν. Διαμαρτυρούμεθα μὲ τὸν ἐνωτικώτερο τρόπο.

Ἡ ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀπὸ τίς πιὸ συμπαθητικῆς ἐκθέσεις. Τὸ γεγονός οὐ οἱ καλλιτέχνες πρὸ συμμετέχουν σ' αὐτὴν εἶναι συγχρόνως καὶ ὑπάλληλοι ἐνὸς τραπεζιτικοῦ ὄρηγματος διδσι στὴν ἐκθεσὴ τους μιὰν ἰδιαίτερη σημασία καὶ ἐνδιατέρον. Βλέποντας κανεῖς τὰ διακόσια περίπου ἔργα ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, πρὸ ἐκθέ-

των στὴν αἴθουσα τοῦ Συλλόγου τους οἱ δεκαοχτὼ καλλιτέχνες ὑπάλληλοι, αἰσθάνεται ἐνωτικώτερα τὴν ἐντύπωση οὐ τὰ ἔργα αὐτὰ ἀνεῶθησαν κατὰ τὸν πιὸ πηγαίο καὶ αὐθόρηγο τρόπο ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ ψυχὴ τους.

Τὴν ἐντύωση αὐτὴ τὴν ἐνοχλοῖ ἀκόμη περισσότερο ἢ παρατήρησι οὐ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι ζωτικῆς συνθέσεως ἐμπνευσμένες ἀπὸ ἓνα ἀνώτερο πνεῖμα ἔργασίας. Ἡ σύνθεσι τοῦ κ. Κρογγιανάνκη «Ἀνασυγκρότησις», τὰ ἔργα «Τὸ 7 γιὸκ στὸν Πειραιᾶ» καὶ τὸ «Διορίζωμα» τοῦ κ. Βελισσαρόδη, τὸ «Ὀργωμα» τοῦ κ. Γιάνναρη, τὸ «Ἐνέμισμα» τοῦ κ. Παπαναστασίου καὶ ἄλλα ἀναβίνουν τὴν ἐντονη καὶ γαροῦμένη πνοὴ τοῦ θημιουργικοῦ μέθου. Ἀλλὰ καὶ γενικώτερα, τὰ περισσότερα ἔργα, καὶ οὐταν ἀκόμα θίδουν ἄπλες εἰκόνες ζωῆς, δὲν εἶναι στατικὰ, δὲν εἶναι νεκρά, ἀλλὰ σφύζουν ἀπὸ τὸν θανατὸ παλμό τῆς.

Θὰ σημειώσωμε ἐπίσης τὴν εὐχάριστη καὶ ἐνθαρρυντικὴ διαπίστωση, οὐ οἱ καλλιτέχνες εἶδαν καὶ ἀπέθωσαν τὰ μονοστήρια καὶ τίς ἐκκλησίες πρὸ ἐξωγράφισαν μὲ μιὰν ἐκδηλῆ θρησκευτικὴ συγκίνησι. Καὶ σὰν χαρακτηριστικὴ ἀκριβῶς ἐκδήλωσι τοῦ χριστιανοῦ αὐτοῦ πνεύματος, πρὸ συνδυάζεται μὲ μιὰ γνήσια μορφή τέχνης, δημοσιεύουμε σήμερα τὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου τοῦ κ. Σπ. Γιάνναρη «Ἀποκαθλίωσις».

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

πού οι διανοούμενοι μας έβγαζαν στο σφυρί τήν πνευματική κληρονομιά του Έθνους. "Αν ο χρόνος—δπως είναι φυσικό—θά κάνει το άλλο του έργο—να ξεχιάται, αντίθετος θα λαμπρήνει δλο και περισσότερο τήν πνευματική του αυτή συμβολή, γιατί αν ακολουθοθούν δλοι το παράδειγμα του, ή πατρίδα μας θά ζούσε τώρα πολύ καλλίτερες ώρες.

Η ΕΔΡΑ ΟΜΙΛΕΙ...

"Αλλά, φυσικά, δέν είναι μόνο Έκείνοι που μάς έφυγαν. Ίσια ίσια, άποτελει μίαν έλλιποδοφόρο πραγματικότητα, δτι δλο και περισσότερο ή σπουδαίουςα νεολαία, αισθάνεται τήν καθοδηγητική παρουσία των διδασκαλων της. Αυτές άλλωστε οι γραμμές δέν προφθαίνου να παρακολουθούν και να τονίζουν τήν πραγματικότητα αυτή. Πώς να προφθάει κανείς να αναφέρει τις όμοιότητες, όταν οι όμοιότητες αυτές άποτελουν πλέον άπαραίτητο στοιχείο των παραδόσεων μερικών καθηγητών μας;

"Αναφέρουμε τήν δ δασκαλία του καθηγητού της παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. Σ Καλλιάφα. Μπροστά σ' ένα πολυπληθές άκροατήριο, οι παραδόσεις του κ. Καθηγητού είναι μιά προσπάθεια πνευματικού προσηλωτισμού. Στην έξιόμενες επάνω στις τελευταίες εξέλιξεις της βιολογίας, της ψυχολογίας και της παιδαγωγικής δέν κάνουν τίποτε άλλο παρά να φανερώνουν τήν άπόλυτη συμφωνία των επιστημών αυτών με τήν χριστιανική πίστι και ήθική. Η πειθώ και ο δειπύθυνος τρόπος του μαθήματος τό μεταβάλλουν εξ άλλου σε μιά άξια προσφορά του το σεβαστού καθηγητού προς τους μαθητές του.

"Ο καθηγητής, έπειτα, της γλωσσολογίας στο Ίδιο Πανεπιστήμιο κ. Κουρμούλης απέφρασε ελόκληρο το πρώτο του μάθημα στην πνευματική παράδοσι που φέρουν οι φοιτηται σάν Έλληνες και τήν ανάγκη της αξιοποίησης της. «Προσήλθετε, είπε, διά να σπουδάστε εις μίαν εποχήν με μεγάλους πνευματικούς άγθνας. Πρέπει να γίνεται μύζται της μεγάλης ιδέας του Έλληνισμού και όχι άτιλοι έπαγγελμαται! Ο Έλληνας ζή και άγωνίζεται διά του θανικα. Για τήν έλευθερία και για του Χριστού τήν πίστι τήν άγια. Χωρίς αυτά θά είχεν εκλείψει ο πολιτισμός από τής γής».

"Αλλά και στή Θεσσαλονίκη οι φοιτηται αισθάνονται τον Ίδιο παλμό να δονή τις παραδόσεις των καθηγητών τους. Αφίζου να σημειωθούν μερικτά άπ' όσα λέγονται στήν Ιατρική σχολή, νόρω από τήν έννοια της προσωπικότητας. Ο καθηγητής της παθολογικής κλινικής κ. Κ. Άλεξάνδριδης άφου παρουσίας τή μορφή του Μεγάλου Βασιλείου ω του Ιδρυτού του πρώτου πλήρους νοσοκομείου που ένώντισεν ο πολιτισμός μας, ετώνισε δτι ο άνθρωπος είναι σύνολο σώματος και ψυχής και έτσι πρέπει να τον αντιμετώπιζή ο ιατρός σήμερα. Η Ιατρική τείνει πλέον προς τήν τελεολογία, να παραδεχθή δηλαδή σκοπιμότητα στή ζωή. Ο

καθηγητής πάλι της ειδικής νοσολογίας κ. Γ. Δελγιάννης παρατήρησε δτι επί κεφαλής του άθερωπένου οργανισμού δέν είναι μόνο το νευρικό σύστημα αλλά και ή ψυχή. «Τό σώμα παράγει επιδράσεις επί της ψυχής, αλλά και ή ψυχή προκαλεί επιδράσεις επί των σωματικων παθήσεων. Έκ των πειραμάτων του Pawlow βλέπομε να μάς παρουσιάζεται μιά άλλη δύναμις, τήν όποίαν δέν ένγνωρίζαμεν. Μόνη ή μηχανική έρμηνεία δέν μάς ικανοποιεί πλέον». Τέλος, με έσχωριστήν ικανοποίηση, αναφέρουμε τον πρωτανικό λόγο που έξεφώνησε, κατα τήν ανάλυση των καθηκόντων του, ο νέος Πρύτανης του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καθηγητής της φυσικομαθηματικής σχολής κ. Έμπερτοκος. Η όμιλία του ήταν δείγμα έργασίας άληθινά έπιστημονικής, που δείχνει τήν άληθινή έπιστήμη άπηλλαγμένη πιά από τά όσομά της δλιστικής τυραννίδος.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΑΣ

Μετά τήν έπίσημη υποδοχή των πρωτοετών φοιτητών από το Πανεπιστήμιο, έπωτάθησε, όπως κάθε χρόνο και έφετος, στήν «Χριστιανική Φοιτητική Ένωσι», ή εισδοχή των νέων φοιτητών στα άνώτατα πνευματικά Ιδρύματα της πρωτεύουσας. Απαγγέλλει, ένα σκέτος, όμιλις και μερικές μουσικές συνθέσεις από τή χορωδία της Χ.Φ.Ε., ήταν το περιεχόμενο της γιορτής. Οι όμιλιαι ετόνισαν δυο πράγματα: Τήν σημασία που έχει για τίν κάθε νέο συνάδελφο τό γεγονός της εισόδου του σε μίαν άνωτάτη σχολή, αλλά και τήν ευθύνη που αναλαμβάνει αυτός ο αδριανός ήγγέτης. Ευθύνη άπέναντι στον εκυότο του και άπέναντι στο Έθνος που περιμένει από τους νέους ανθρώπους να τω χαρίσουν νέα ζωή. Στο τέλος της δεξιώσεως ή Χ.Φ.Ε. προσέφερε σε όσους παρευρέθηκαν, από ένα άναμνηστικό έντυπο, που κλείνει με αυτά τά λόγια: «Η Χριστιανική Φοιτητική Ένωσις, αγαπητά φίλε, σε προσκαλεί να ένταχθής στήν ευγενική πορεία των πνευματικών άγωνιστών, στον άγθνα της άρετής και της πνευματικής άνσκουπρότησεως. Σε κλειει σήμερα ή Πατρίς. Σε καλεί ο Χριστός. Κάποια όσεις περιμένει εόένα!»

"Αλλά μέσα στήν Ίδια ευχάριστη άτμόσφαιρα έγινε και ή υποδοχή των νέων φοιτητών από το Β' Τμήμα της Χ.Φ.Ε. Και εδω το πρόγραμμα με τις σκέψεις, τον χαιρετισμό μίς Κυπρίας φοιτητριάς, το σκέτος, το τραγούδι, έθως στις πρωτοετείς φοιτήτριες—δπως οι Ίδιες όμιλόγησαν—τήν ευκαιρία να γυφώσουν το ενδιαφέρον των παλαιότερων και τήν άγάπη της χριστιανικής Αθίνας.

"ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΤΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ,,

Σεβαστός καθηγητής, σε ένα μάθημά του, μιλώντας μπροστά σε πυκνό άκροατήριο, για τις πεποιθήσεις των μεγάλων έργατών της έπιστήμης, συνέστησε το βιβλίο «Οι θεμελιωται των

«Επιστημών», εάν κάτι που αξίζει να διαδοθεί από όλους.

Και η σύστασις του κ. καθηγητού, φαίνεται πολύ δικαιολογημένη, γιά όποιον είχε τή χαρά ένωσ και να φυλλομετρήσει τό καινούργιο αυτό βιβλίον Κορυφαίου έργάται τόσων επιστημών—γιά πόσος από αυτούς δέν δήρηξαν οι πατέρες τους; —δ Kepler, δ Pascal, δ Newton, Franklin, Ampère, Laënnec, Mendel, Lister και τόσοι άλλοι, στέκονται μπροστά στον άναγνώστη άνάγλυφοι, σχεδόν, σμνές καθοδηγητικές μορφές στους δρόμους τής επιστήμης και τής ζωής. Οι ήρωες τής επιστήμης; που μετέβαλαν, σάν τον Pasteur, τό εργαστήριό τους σε τόπο λατρείας, γιά να τό καταστήσουν πηγή εύτυχίας και πολιτισμοῦ εκατομμυρίων συνανθρώπων τους. 'Ο φοιτητής που θά διαβάσει τό βιβλίον αυτό θά ζήσει σχεδόν μαζί με τούς θεμελιωτές των επιστημών, μέσα στους μόχθους τής έρευνας γιά να ζήσει μαζί κατόπιν τή χαρά τής Πίστωσης. Θά μάθει άκμή πρσο λάθος έκαναν στήν άριθμητική τους όσο είπαν ότι tres physici duo athei. Θά νιώσει να τόν οδηγούν, οι καλόγνμοι δάσκαλοι, στήν λεωφόρο τής επιτυχίας. Τέτοιαι επιτυχίας, όπως τήν έγνωρίσαν αυτοί, οι προσυχώμμοι ασφοί.

“ ΔΙΑ ΧΑΜΗΛΟΝ, ΚΙΛΚΙΣ ... ”

‘Η συμβολή των χριστιανών φοιτητών στήν προσπάθεια των «Φίλων του Χωριού» εκδήλωθηκε τις τελευταίες ήμέρες με τήν άποστολή δεμάτων στο χωριό Χαμηλό τής περιφέρειας Κιλκίς. Τό παρήρημα τής Χριστιανικής Φοιτητικής Ένώσεως Θεσσαλονίκης ενόσω; Έργαζομένης Νεολαίας είχα, υλοστήσει τήν παρασμένη άνοιξι τό άκριτικό, δοκιμασμένο αυτό χωριό. Τόν περπαμένο Νοέμβριο μία πολυμελής έμάς φοιτητών και έργαζομένων νέων, έπήγε με στρατιωτικά αυτοκίνητα και μέσα σε μία συγκινητική άτμόσφαιρα έεισρας τά δέματα σε οικόγένειες του χωριού. Τά δέματα περιείχαν όλα τά χρειώδη, συγκεντρωμένα από προσφύρες των μελών σε είδη και σε γρήια. Ένωσεται ότι οι νέοι, στήν βλική ένίσχυσι έπρόσθεσαν και τήν πνευματική με κατάλληλη όμιλία και κατηχητικό μάθημα στα παιδιά.

Με τήν εκδήλωσι αυτή οι φοιτηται τής ΧΦΕ Θεσσαλονίκης πιστεύουν ότι έστάθηκαν συνπεις στήν πρόσκλησι τής άγάπης γιά τούς συνανθρώπους τους, πολύ περισσότερο όταν ή πρόσκλησις αυτή, σήμερα, είναι και του Έθνους προσταγή.

ΤΟΝ ΠΑΛΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Στήν Δέσχη είδαμε από καιρό μίαν άνακοίνωσι να μάς πληροφορή γιά τήν άλληλογραφία που μπορούν να άρχουν οι Έλληνες φοιτηται με συναδέλφους από άλλες χώρες και συγκεκριμένζ από τήν Βασιλεία. Είναι κάτι που τό οκεπήμαστε ασφαλώς όλοι: ότι αυτή ή άλλη-

λογραφία πρέπει να πάρη κάποιο ξεχωριστό χρώμα από ότι θα έπαιρνε σε άλλες ειρημικές εποχές. Τότε, ίσως μία φυλαρία με τόν άγνωστό μας συνάδελφο, θά ήταν κάτι τό συγχωρημένο. Τό ίδιο όμως, στίς σημερινές, σκληρές γιά τήν πατρίδα μας ήμέρες, θά ήταν άφύσικο, αν δέν ήταν ένοχο. Θά ήταν δαγμα πώς ή καρδιά τής μορφωμένης νεολαίας, δέν χτυπάει στον ίδιο ρυθμό μαζί με τις άλλες καρδιές στο κοινό σώμα του τόπου μας. Κάτι τέτοιο πρέπει να τό αποφύγουμε με κάθε τρόπο. 'Ο μακρυνός φίλος πρέπει να καταλάβη πώς εδάλαμε στο γράμμα μας ένα κομμάτι από τήν πατρίδα μας, όπως είναι σήμαρα, στο μεγαλύτερο μέρος τής. Πώς δ θρήνος τής έρημωμένης υπαίθρου μας, τό χτυποκάρδι τό άτλασέτω των μητέρων που τούς έκλεψαν τά παιδιά και ό πόος δ γενικός δέν μάς άφροαν άδιάφορους. 'Ότι, άκόμη, απ' αυτόν τόν πικραμένο λαό και έπειτα από μία δεκαετία άδίκουλης πολεμικής ταραχής, ξεπτάγεται ένα έλπιδοφόρο φώς, που δίνει τόσες ήποσχέσεις γιά αύγουρη καλλιτέραςυ.

Τέτοιο πρέπει να είναι τό γράμμα μας. Και φυσικά, πολύ καλύτερο άκόμη. Πλλά πιο έλληνικό άκόμη. Και δέν θα χρειασθή μεγάλη προσπάθεια. 'Ας «κλείσωμε στήν ψυχή μας τήν Έλλάδα» και άς πιάσωμε τότε άφοβα τήν πένα. 'Ο παλμός που έδωσε φτερά στους ήρωες άγωνιστάς μας, θά οδηγήσει σωστά τό χέρι μας.

ΕΜΠΡΑΚΤΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Είναι εξαιρετικά επίκαιρα γιά τις κρίσιμες στιγμές που περνάει ή άνθρωπότης, τά όσα δ διάσημος Άγγλος ιστορικός Άρνολντ Τόυνμπι είπε σε μία διάλεξι του στο Πανεπιστήμιο τής Καλλιφορνίας.

«Τά Αυτικά Έθνη πρέπει να μάθουν να έργασθούν με μία περισσότερο έντονη έφαρμογή του Χριστιανισμού, στήν άτομική, τήν προσωπική ζωή. Πρέπει να δείξωμε τήν πίστι μας καθαρά με τόν τρόπο τής συμπεριφοράς μας. Πρέπει να αυξήσωμε τό ποσόν τής πίστώς μας προς τόν Χριστιανισμόν και των πράξεών μας σάν χριστιανοί. Μιά τέτοια αύξησης κατά πάντες ή όσα τοίς έκχτόν θά ήταν άυπολογίστου αξίας».

‘Ας σημειωθή ότι δ Τόυνμπι είναι δ συγγραφές του δεκάτουμου έργου «Σπουδή τής Ιστορίας». Γι' αυτό τό έργο προ καιρού δ καθηγητής Σήν τής Ουάσιγκτων είχε πει ότι μία προσεκτική μελέτη του, από άπόψω; μορφώσεως, θά είναι καλύτερη από τετραστή φοίτησι σε Κολέγιο. Κι' όσα λέει γιά τόν έμπρακτο Χριστιανισμό άποτελούν ύποθήκες, που πρέπει να τις προσέξωμε ιδιαίτερος οι φοιτηται, σάν άληθινοί έργάται του πνεύματος.

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΟΝ ΕΞΩ ΚΟΣΜΟ

—'Όπως μάς πληροφορορει τό «Federation News Sheet» (Nov.-Dec. 1950) στην Σουηδία στήν πόλη Stjärholm, έγινε ένα συνέδριο, οργανωμένο από τήν «Ένωσι Χριστιανικών Φοι-

— Έχουμε ὅπ' ἄφιν μας τὸ τελευταίον φύλλο τοῦ βελίου τῆς «Inter-Varsity Fellowship» «The Christian Graduate». Ὅπως τὰ περισσότερα φύλλα αὐτοῦ τοῦ βελίου, ἔτσι καὶ αὐτὸ εἶναι ἀφιερωμένο σὲ ἓνα ὁρισμένο θέμα: στὴν παροῦσαι τοῦ Ἐδαγγελίου, ὡς ἐδηγοῦ γιὰ τὴν καθημερινὴν μας ζωὴ.

Τὸ ἀξιοσημείωτο στὸ τεῦχος αὐτὸ, ποῦ πρέπει ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ υπογραμμισθῇ, εἶναι ὅτι ἀπευθύνεται σὲ ἀνθρώπους μορφωμένους καὶ γράφεται ἀπὸ ἐπιστήμονας, ἱατροὺς, δικηγόρους, ἐκπαιδευτικούς, φυσικοὺς κ.λ.π. Ἐνας βιομήχανος π. χ. γράφει γιὰ τὴν ἀπόκρισι τοῦ Ἐδαγγελίου πρὸς τίς συνειδητὰς ἀνάγκας τοῦ σημερινῦ ἀνθρώπου. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, λέγει, εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἀπορρίπτει κάθε συζήτησι ποῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀμαρτωλότητά του καὶ τὰ παρόμοια. Ἐπιθυμεῖ ὅμως νὰ ἔχη τὸ αἶθμα τῆς ἀφασίας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ ἡ εἰρήνη αὐτῆ, ποῦ τὴν δίνει μόνον ὁ Χριστός, πρέπει νὰ εἶναι φανερὴ στὴν ζωὴ καὶ στὸ πρόσωπο κάθε χριστιανοῦ.

Ἐνας ἱατρὸς γράφει γιὰ τὴν ἀεὶφωσι τοῦ ἀπαγγελματικοῦ ἐπιπέδου. Ἐνας φυσικός, γράφει γιὰ τὴν ὑπερνήκησι τῶν ἀμφιβολιῶν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἄν καὶ δὲ τὰ ἄρθρα, γενικὰ, διακρίνονται ὄχι μόνον γιὰ τὴν θεωρητικὴν τους θεμελίωσι, ἀλλὰ καὶ γὰ τὸ πρακτικόν τους πνεῦμα, ἐν τούτοις ἀκολουθοῦν καὶ δὶο ἄρθρα, ποῦ περιέχουν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἐδαγγελίου στὴν τροπικὴ Ἀφρική.

Ἔτσι, τὸ τεῦχος αὐτὸ δίνει στὸν ἀνγνωστὴν ἓνα ὥρατο καὶ ἀρμυρικό σύνολο καὶ ταυτοχρόνως, τοῦ προκαλεῖ ἓνα ἐσωτερικὸ ζῆπνημα γιὰ τὴν ἀνάγκη ποῦ ἔχει ἡ σημερινὴ κοινωνία νὰ πάρουν οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ τὴν ἀπ'στολήν τους στὰ σοδρὰ καὶ νὰ κἀνουν, ὅτι τοὺς εἶναι δυνατὸν γιὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου ἀπ' τὸ τρομπρὸ χάρις ὅπου ἔχει περιπέσει.

Τὸ τελευταίον φύλλο τοῦ «Ecumenical Review» τοῦ Παικωσίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, εἶναι ἀφιερωμένο εἰς ὁσέσι «Ἐκκλησίας καὶ πολιτικῆς». Ὅλα τὰ ἄρθρα, τὰ διακρίνει μὴ ἀνησυχία: μὴπως ἡ Ἐκκλησία μετ' ἡ στὸ περθῆρον, σχετικὰ μὲ τὴν ἐξέτασι καὶ τὴν λύσι τῶν σημερινῶν παγκοσμίων προβλημάτων.

Γιὰ τοὺς ἀναγνωστάς τῶν «Ἀκτιῶν» τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἐκθαυρισμῆνο. Ἐχουν πάρει κατεύθυνσι μὲ τὸ βασικὸν ἄρθρον «Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ» καὶ μὲ τὰ ἄλλα σχετικὰ ἄρθρα, ποῦ ἔχουν δημοσιευθῇ κατὰ διαστήματα στὸ περιοδικόν. Ἔτσι γνωρίζουν, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δίνει συνθήματα. Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τῶν συνθημάτων αὐτῶν ἐπάνω στὴν πολιτικὴν, καὶ τὴν διεθνήν καὶ τὴν ἄλληλ, δὲν εἶναι ἔργο τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ τῶν πολιτικῶν. Ἐργὸ τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι νὰ ἐμπνέῃ τοὺς πολιτικούς, ὥστε τὰ προγράμματα τους καὶ οἱ ἐνέργειαι τους νὰ ἐκκινῶν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Ἄν ὅμως ἡ Ἐκκλησία θελήσῃ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ νὰ δεῖξῃ ποιά πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν ἐπάνω εἰς ἐπὶ μέρους

ζητήματα, τότε, ὑπάρχει φόβος, ἡ Ἐκκλησία νὰ κατατήσῃ καὶ αὐτὴ ἓνα ἀπὸ τὰ πολιτικὰ κόμματα. Θὰ χρισιοθῇ βέβαια πολλὴ δουλειὰ ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανούς στὴ σημερινὴν ἐποχὴν γιὰ νὰ φανῇ ἡ δύναμις τῆς χριστιανικῆς ζωῆς μέσα εἰς ποικίλας ἐκφάνσεις: τῆς πολιτικῆς καὶ δημοσιας ζωῆς μιᾶς χώρας. Καὶ νὸ ἐμπνευθεῖν ὅλοι ἀπὸ τίς ἀρχές μιᾶς ζωντανῆς Π. τσεως. Ἄλλὰ πρὸ παντὸς θὰ χρισιοθοῦν οἱ ἄνθρωποι-ὀπδειγματα, ποῦ θὰ ἐσαρκωθῶνουν εἰς ἀρχὰς αὐτῆς σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ.

— Στὸ Altötting, στὴν Ἄνω Βαυαρία, ἔγινε μὴδὰ συγκέντρωσις ἀντιπροσώπων τῶν καθολικῶν λαϊκῶν κινήσεων τῆς μετ'πολεμικῆς Γερμανίας.

Στὴ συνάθροισι, ποῦ εἶχε νὰ ἀτοσολῇ τῆς τῆς ἄσκησις αὐτοκριτικῆς, πῆραν μέρος 400 περίπου ἀντιπρόσωποι. Ἐργάσθησαν δώδεκα κύκλοι, σχετικοὶ μὲ τὰ προβλήματα ποῦ παρουσιάζει ἡ ἐποχὴ μας ἀπὸ χριστιανικῆς σκοπιάς. Τὰ θέματα ποῦ ἀποσχόλησαν τοὺς κύκλους αὐτοὺς ἐργασίας ἦσαν: 1. Πίστις καὶ ἐκκλησία. 2. Κοινωνικὸ πρόβλημα. 3. Ἀνάγκη καὶ Βοήθεια. 4. Γάμος καὶ Οἰκογένεια. 5. Σχολεῖο καὶ ἐκπαιδευσις. 6. Μόρφωσις καὶ πολιτισμὸς. 7. Χριστιανικὴ δημοσιογραφία. 8. Δίκαιο. Κράτος καὶ Κοινωνία. 9. Διεθνής συνεργασία. 10. Παγκόσμια Ἰσραποστολή. 11. Τὸ πρόβλημα τῶν προσφύγων. 12. Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας.

— Στὸ Passau τῆς Βαυαρίας, σ' ἓνα τριήμερον συνέδριον, ἐώρτησαν τὴν «ἡμέρα τῶν Καθολικῶν». Στὸ χαιρετιστήριον λόγον του στοὺς συνέδρους, ὁ Βαυαρὸς πρωθυπουργὸς Dr Ehard, μίλησε γιὰ τὴν ἀνησυχία καὶ ἀγωνία τοῦ σημερινῦ κόσμου ποῦ ἀναζητᾷ μὴδὰ ἐξήγησι γιὰ τὰ σημερινὰ γεγονότα καὶ ἓνα ὄρομο γιὰ τὸ μέλλον. Ἡ πραγματικὴ ἀπαιτήσις τῆς ἐποχῆς μας, εἶπε, εἶναι νὰ ἐγκατακταθῶμεν τὸ μέσον, τὸ μόνον μέσον, ποῦ θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ αἰσθα ὅμως πνευματικὴ ἀσφάλεια καὶ ψυχικὴ γαλήνη: τὴ χριστιανικὴ πίστι. Ἐτόνισεν ἀκόμη τὴ μεγάλη σπουδαιότητα ποῦ ἔχει τὸ κοινωνικὸν ζήτημα. «Ἐπάνω σ' αὐτὸ, εἶπε, σὲν πῆλο πρακτικῆς ἐφαρμογῆς, συναντᾶται ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Κόσμος. Ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆ ἀναμετρήσι ἐξεκρίσεται κατὰ πόσον ὅχι μὴ ρέσῃμις ν' ἀναπαυθῶμε στὴν ἀποστολήν μας καὶ ν' ἀποκρούσῃμι τὴν ἐπιθεσι τοῦ ὀλιμοῦ».

Κατόπιν τῶν ἐναρκτήριον λόγον του, ὁ πρόεδρος τοῦ συνέδριου καθώρισε τὸν χαρακτῆρα τοῦ συνεδριου. Ὁ θρησκευτικὸς χαρακτῆρ τῆς συναθροίσεως αὐτῆς δὲν σημαίνει ἐπιστροφή στὴ «θρησκευτικότητα», ποῦ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ ἐγκόσμια. Δὲν σημαίνει διόλου ὀπχωσῆσι ἀπὸ φόβου ἐμπρὸς εἰς ὀπχωσῆσις καὶ τὰ καθήκοντα τῆς λαϊκῆς Ἰσραποστολῆς καὶ οὕτως σημαίνει παρλίτησι ἀπὸ τὴν προσπάθειαν γιὰ ἐξάλωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸν κόσμον ποῦ δουλεύει εἰς βιομηχανίας. Σημαίνει μόνον πὼς ἡ θρησκευτικὴ βῆσις ἀναγομρῆεται σὲν ἀπαραίτητη προϋπόθεσις κάθε ἐνεργείας καὶ δράσεως στὴν Κοινωνία.

Ο Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ...

Ἄς ἀρχίσουμε σήμερα τὴν κουβέντα μας ἀπὸ καὶ πὺρ τὴν ἀφήσαμε τὴν περασμένη φορά: Ἐλέγουμε λοιπὸν γιὰ τὸν ἐλληνικὸ τύπο τοῦ ἐξωτερικοῦ. Καὶ πῶς νὰ μὴ τὸν οὐρανόθεν κανεὶς μὲ ἐξωπριστηνὸν ἱστορῆσιν — καὶ μὲ συγκίνησιν ἀκόμη — ὁ ἀνθυμὸς δὲ εἰ συμπατριώτης μας πὺρ τὸν ἐκδίδουσι ἢ τὸν διαβάσῃ, ἀν καὶ βραβωνται μακρὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα σ' ἄλλους τόπους, ἀνάμεσα σ' ἄλλους ἀθρώπους, μὲ διαφορετικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ προβλήματα, ἔχουσι ὅμως μέσα τους τόσο περίσσειμα ἀγάπης γιὰ τὴν πατρίδα, ὥστε πασχίζουσι μὲ κάθε τρόπο νὰ παρακολουθοῦν τὴν δικὴν τῆς ζωῆς καὶ μάστιχα νὰ βραβωνται σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν καὶ μὲ τὴν ἐπισημὰ ἢ ἑνα περιεχόμενον: Τὸ ἐντυπο αὐτὸ διαβάσεται καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ — εἶναι ἕνας τρόπος καθολικώτερης ἀλληλογραφίας.

★

Ἄλλὰ νὰ, ἀμέσως-ἀμέσως, ἡ πρώτη ἐφημερίδα πὺρ ἔτυχε νὰ πιάσω στὸ χέρι μου — εἶναι τὸ «Ἐθνος» τῆς Λευκωσίας Κύπρου — κερδίζει καὶ μὲ τὸ σπαθὶ τῆς» τὴν ἐκτίμησιν μας: Τὸ «Ἐθνος» θέλοντας νὰ δώσῃ μὴν εἰκόνα ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς Ἀθήνας, δὲν περιορίζεται στὰ θέατρα καὶ στίς καινοῦργες συλλογὰς ἐλευθεροῦσιν αἰχμῶν. Σὲ τρία φύλλα του πὺρ ἔχω μπροστὰ μου γίνονται λόγος (καὶ ὅχι μὲ δυὸ βασιλικὰς οἰσιρὰς, ἀλλὰ μὲ δις τετρά και τρις τετρά δημοσιεύματα) γιὰ τρεῖς συγκεντρώσεις μὲ τεράστια ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία, πὺρ ἀν καὶ ἔγινον στὴν Ἀθήνα, οἱ ἀναγκαστικὰ τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων θὰ τις πληροφῶρηθοῦν... ἀπὸ τὸ «Ἐθνος» τῆς Λευκωσίας: τῆς Κύπρου. Καὶ ὁ μὲρ πρὸςκειται γιὰ περιστατικὰ τῆς κατηγορίας ἐκείνων πὺρ ἀπτελοῦν τὴν μοναδικὴν ἐλπίδα ὅχι μόνον γιὰ τὸν τόπο μας ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν σύγχρονον ἀνθρώπον γενικώτερον. Ἄν ἀφήσω κατὰ μέρος τὴν μὲ ἀπὸ τις συγκεντρώσεις αὐτὰς, ἐπειδὴ συνδέεται ἀμεσώτερον μὲ τὸ περιεχόμενον αὐτὸ (καὶ γάρ: τόσα καλὰ λόγια παρακολουθώντας τὴν ὄλη τῶν «Ἀκτιῶν»), οἱ δυὸ ἄλλες σχετίζονται μὲ τὸ «Ἑλληνικὸ Φῶς», τὴν ὁρῶσιν αὐτὴ πὺρ θέλει νὰ συντονίσῃ καὶ νὰ δυναμώσῃ ὅλες τις προσπάθειας πὺρ καταβάλλονται γιὰ μὴν ἀληθινὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ τόπου μας.

★

Ἄφου μὲρ τράβηξῃ ἡ Κύπρος, ἄς φυλλομετρήσουμε τὸ παλῆθ, γνῶριμον ὅσον καὶ ὄρατο φιλολογικὸν περιεχόμενον τῆς, τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα». Σ' ἕνα τεύχος βρῖσκω μὲ μὲλῆσιν (Κίχης Δάγκ: Τὸ λαϊκὸ μυθιστόρημα ὡς λογοτεχνικὸ

εἶδος) πάνω σ' ἕνα θέμα πὺρ ἀνδιαφέρει ἰδιαίτερα. Σ' ἕνα ἄλλο, τὸ ὄρατο ἄρθρον τοῦ διευθυντῆ τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» Ν. Κρανιδιώτη: «Ἡ ἀγωνία τῆς γενεᾶς μας» Καὶ ἀπὸ ἕνα τρίτον δὲν ἀντέχω νὰ μὴ ἀντιγράψω τὴν ἀκόλουθον περιεχόμενον (Κ. Σπυριδάκη: Συγγραφεὶς καὶ ὕφος):

«...αὐτὸ χαρακτηριστικὸν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν νεοελληνικὴν δημιουργίαν. Μάταια ζητεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ πολλὰ λόγια νὰ βγάλῃ ἕνα ἀπλοῦστατον νόημα πὺρ θέλει νὰ διατυπώσῃ ὁ συγγραφεὺς. Ἄλλοτε ἔγραφα ὅτι ἀπὸ πλεῖστα νεοελληνικὰ δημιουργήματα, καὶ ἀν τὰ σφῆς δὲν μένει ἐδῆς ζουμὶ. Ἄλλὰ ὅσον προωροῦμεν βλέπομεν πῶς μεταρρεῖς νὰ τὰ σφῆς καὶ νὰ βῆ ζουμὶ, ἀλλὰ πὺρ νὰ κάμνην διὰ τὸν νεοελληνικόν.»

★

Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὴ ἡ Κύπρος! Πόση δύναμις καὶ πόση ὄρασις ζωντανεῖται κλειμένη μέσα του τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἐλληνικοῦ νηοῦ μας, τὸ δειχνοῦν καὶ τὰ περιεχόμενα τῆς. Καὶ ἔχω καὶ ἄλλα μπροστὰ μου: «Ἀπόστολος Βαρνάβας», ὄρανον τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, «Ἑλληνικὴ Κύπρος», μνημῖα ἐκδοσῶν τοῦ «Γραφεῖου Ἐθνάρχης Κύπρου» πὺρ τὸ ἐξῆς φύλλον τῆς πλεῖσιν ἐστὶν ὁ χρῶμα. «Χριστιανικὴ Ἀναγέννησις», ὄρανον τῆς Παγκυπρίου ὄρανωσῶν ὀρθοδόξων ἰδρυμάτων. Καὶ τόσα ἄλλα. Ὅλα καίγονται ἀσταμάτητα, ἀπὸ τὴν ἰδια πατριωτικὴν φλόγα, πότε μὲ τούτῃ καὶ πότε μ' ἐκείνῃ τὴν ἀφῶρη. Δὲν ἔχει φόβον νὰ ὀβίῃ ἡ φλόγα αὐτὴ, γιὰ τὴν τρέφεται ἑλπίδα ἀπὸ παρακαταθήκην πὺρ δὲν ἐξαντλεῖται ποτέ, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν εὐσέβεια τοῦ Κυπριακοῦ ὄρανοῦ. Καὶ εἶσι ἔχομεν μπροστὰ μας ἕνα σύγχρονον παράδειγμα (χρῶσιν μο γιὰ τὸν χρόνον τῆς δουλειᾶς, πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπαναστάσιν τοῦ 21, τοὺς ἔχομεν ἐσχάσει) τῆς σημασίας πὺρ ἔχει, καὶ γιὰ τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν ἡ χριστιανικὴ πίστις.

★

Τὸ Πειραματικὸν Σχολεῖον τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἔχει καὶ αὐτὸ τὰ «Χρονικά» του, ἕνα ὄρατον περιεχόμενον πὺρ βρῖσκται κίχης στὸν τέταρτον χρόνον του. Ἐκτός ἀπὸ τὰ εἰδικὰ ἄρθρα καὶ τὴν μαθητικὴν συνεργασία, βρῖσκω στὰ τευχῶν τῆς τῆς τῆς καὶ δυὸ μεγάλα μελετήματα πάνω σὲ γενικώτερα θέματα: Α Γ. Κίχης, «Ἐπιστήμη καὶ πείραμα. Καὶ: Ἰω Ν. Σηροῦρη, Μίχης καὶ ἀγωγή Τὸ πρῶτον ἐκκαθαρίζει σωστὰ τὴν διαφορετικὴν θέσιν πὺρ ἔχει τὸ πείραμα στίς φυσικὰς καὶ στίς ἠθικὰς ἐπιστήμας. Καὶ τὸ δεῦτερον δείχνει μὲ ἄλλη ὄρασις — πολὺ σπουδαιότερη — τοῦ κακοῦ πὺρ γίνεται μὲ τὸ νὰ συγκεντρώνεται ἕνα ὀλόκληρον πλῆθος ἀπὸ παιδιὰ στὴν

ἰδια σχολικὴ τάξι. Δὲν πρόκειται δηλαδὴ μόνο γιὰ τὴν ἐλαττωματικὴ διδασκαλία, ἀλλὰ γιὰ τὸ μαζικὸ πνεῦμα ποῦ δημιουργεῖται ἐκεῖ μέσα σ' ὅλα τὰ παιδιὰ κι' ἐξαφανίζει τὴν ὑπεύθυνη προσωπικότητα.

★

"Ἐχουν κι' οἱ ἱερεῖς, οἱ ἔγγαμοι ἀφημέριοι ποῦ κοντὰ στὴ βαρεῖα ἱσραηλικὴ ἀποστολὴ πρέπει νὰ σηκώνουν καὶ τὸ ἄλλο βῆρος ποῦ τοὺς δίνει ἡ οἰκογένεια τους—ἔχουν κι' αὐτοὶ τὸ «ἐπαγγελματικὸ τους ὄργανο», τὸ περιοδικό τους! Τοὺς τῶνος κάποιος ποῦ δὲν ἀνήκει ἐἴθεος στὸν Κλήρο, ἀλλὰ ποῦ πιστεύει βαθεῖα στὴν ἀποστολὴ τῆς ἐκκλησίας εἶταν ἐρχῆ ἐπὶ κεφαλῆς ἕναν ἀξιο λειψιτῆ. Καὶ τὸ ὥρατο εἶναι ὅτι τὸ περιοδικὸ αὐτὸ (πρόκειται γιὰ τὴν «Ἐνορία» τοῦ κ. Ἀνδρ. Ηρακλῆα) ἐνῶ εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἕνα ἐπαγγελματικὸ ὄργανο ποῦ δηριτεῖ (μὲ ῥιαιτέρη μάλιστα ζωντάνεια καὶ μαχητικότητα) τὰ οἰκονομικὰ συμφύροντα ἐκείνων ποῦ ἔχουν ταχθῆ λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ, δὲν παρουσιάζει μολοντοῦτο καμμιά παραφωνία. Καὶ τὸτο γιὰτὶ τὰ οἰκονομικὰ αὐτὰ συμφύροντα δὲν τὰ βλέπει σὰν σκοπούς, ἀλλὰ σὰν μέσα ὑποταγμένα—καὶ τότε χρήσιμα καὶ σπουδαία καὶ ἀξια νὰ τὰ ἐπιδιώκῃ κανεὶς—στὴ μέλα καὶ μεγάλῃ ἀποστολῇ τοῦ ἱσραηλίου. Καὶ εἶναι μάλιστα τὸ παράδογμα αὐτὸ ἐσχωριστὰ γρήγορο, γιὰτὶ δεῖχνει στὴν πράξι πῶς μπορεῖ νὰναι κι' ἡ οἰκονομικὴ, ἡ δλικὴ, ἐπιδιώξι: κάτι ὄχι μόνο δικαιολογημένο καὶ θεμιτό, ἀλλὰ καὶ ἀληθινὰ ἅγιο.

★

"Ο χῶρος τελείως, καὶ τόσα ἄλλα περιοδικὰ δὲν πρόλαβαν νὰ βρεῖν κι' ἀπ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ παραθυράκι. Τὰ περισσότερα εἶναι ἀπὸ κείνα ποῦ δὲν τὰ βρίσκεις κανεὶς στὰ περίπτερα τῆς Ἀθήνας: Ὑπηρετοῦν ἕνα ὄρισμένο νόημα καὶ μόνο μέσα σ' αὐτὸν φαίνονται. "Ἄς ἀνασκαλέψουμε μερικὸς τίτλους, εἶσι σ' ἕναν ἀπλὸ χαιρετισμό: «Ἐκκλησία» (ἐπίσημο δελτίο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος). «Ἀγύπτιος» (ποῦ ἐκδίδεται ἀπὸ τὸν ἐμόνυμο Ἑλληνορθόδοξο Σύνδεσμο τοῦ Καίρου). «Φυσιολατρικὴ Σκέψη», τοῦ Φυσιολατρικοῦ Ὁμίλου Πειραιῶς. «Κρίσις» μηνιαία πνευματικὴ ἐκδοσὴ τοῦ ἀποδύμου Ἑλληνισμοῦ. «Ἡ Φωνὴ τοῦ Ἑδαγγελίου», «Τὸ Θίρρο» τῆς Ἰωνίας. «Ἀδρόθεσις», ἡμερησίᾳ ποῦ τὴν γράφουν (κυριολεκτικὰ, γιὰτὶ εἶναι γερόγραφο) οἱ κρατῆμοιοι τῆς Δικαι. Φυλοκῆς Συγγροῦ (Χατζηώνστα). «Πάντανος», τοῦ Πατριαρχεῖου Ἀλεξανδρείας. «Ἐπιθεώρησις Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας». «Ἀἴφωνῆ», «Χρόνος» (ἰπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι). «Πνευματικὴ Ζωή», «Γενικὴ Στρατιωτικὴ Ἐπιθεώρησις», «Μαθητικὴ Ἐστία», «Ἀρμενόπουλος», «Θεολογία», «Τὸ Θίρρο» (τῆς Ἰωνίας). «Ἀγῶν» Ἐπιδιώσεως (ἐβδομαδιαίον δελτίο τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ). «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς», «Νέοι Πολίτες», «Προσφυγικὸς Κόσμος»...

Δὲν θὰ μείνωμεν στὸν πρώτο αὐτὸ χαιρετισμό. Ὅτι πᾶμε κοντὰ τους γιὰ νὰ κουβεντιάσομε καὶ νὰ γνωριστοῦμε καλύτερα μαζί τους... Π. Κ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Οἱ θεμελιωταὶ τῶν ἐπιστημῶν». Ἐκδοσις «Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ Ζωῆ». Ἀθήναι 1950.

Ἐἰς τὴν ἀκαταπόνητον ἐκδοτικὴν δρᾶσιν τῆς «Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ Ζωῆ», ἐρχεται νὰ προστεθῆ καὶ μία ἀκίμη δημιουργία. Το βιβλίον «Οἱ θεμελιωταὶ τῶν ἐπιστημῶν».

Μία προγενεστέρᾳ ἐκδοσί τῆς ἰδίας Ἀδελφότητος με τὸν τίτλον «Ἡ ἐπιστὴμη ὁμιλεῖ» μᾶς εἰδ.θε πληροφορίας διὰ τοὺς συγχρόνους μας ἐπιστήμονας. Εἰς τὰς οὐλίδας ὁμοῦ τοῦ νέου αὐτοῦ βιβλίου, παραλαμβάνουν ὅλα καὶ μεγάλα μορφὰ τὰς ὁποίας ἀνέδειξαν ἡ ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν, ὅλα τὰ μεγάλα ὀνόματα τῶν γιγάντων τῆς ἐπιστῆμης, ἀπὸ τοῦ Κέπλερ μέχρι τοῦ Ράινκε. Πλοῦσια καὶ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα, βιογραφικὰ καὶ ἄλλα, σχετικὰ με τὴν ἐπιστημονικὴν παραγωγὴν καὶ τὴν συμβολὴν των εἰς τὴν αὔξησιν τῆς γνώσεως. Ἀκόμη δέ, πραγματεῖαι των, βιβλία, ἐπιστολαὶ, ὁμιλίαι, περιστατικὰ τῆς ζωῆς των, ποῦ ἀποκαλύπτουν τὰς βαθυτέρας πτυχὰς τοῦ πνευματικῶ καὶ ψυχικοῦ κόσμου των καὶ φανερώνουν τὴν θέσιν ἐκάστου ἐξ αὐτῶν, ἔναντι τῶν μεγάλων περιβλημάτων τῆς ζωῆς.

Αἱ οὐλίδες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἀποτελοῦν ἕνα ἀντικειμενικόν καὶ ἀμείλικτον κατηγορητήριον κατὰ τῆς ὁυλοῦ κρυπτομεταφυσικῆς του. Καὶ κατῆγοροι εἶναι ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἡ νεωτέρα ἐπιστὴμη ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν τῆς.

Ἀντικειμενικοὶ ἐρουνηται, οἱ ἀπερωμένοι ἐργάται τῆς ἐπιστῆμης, δὲν ἄφηναν νὰ ἐπηρέαζται ἡ ἐρευνά των ἀπὸ τὰς μεταφυσικὰς παποιθήσεως των. Ἐν τούτοις βλέπομεν ἕνα Ἀμπέρ νὰ ὀφείλῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν του πίστιν τὸ ὅτι ἐσάθη ἀπὸ τὴν ἀπόγνωσιν καὶ τὸ ναυάγιον, εἰς τὴν πίστιν ποῦ τὴν ἐχάρισ με ἀνανεωμένας δυνάμεις εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν παραγωγὴν. Ἐπίσης τὸν Πασιέρ νὰ ὑπερνιᾷ τὴν παράλυσιν του καὶ νὰ θυσιαζται ἀπὸ τὴν ἀγάπην ποῦ ἡ πίστις αὐτῆ τοῦ ἐνέπνευσε, κ.ο.κ. Καὶ βλέπει δ ἀναγνώστης τὸ ὀφείλει ἡ ἐπιστὴμη εἰς τὸν Χριστιανισμόν ποῦ ὀλιστικὸς αἰὼν μας ἠθέλησε νὰ διαβάλλῃ, ὅτι τάχα ἐστάθη τροχόβη εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρευναν.

Ἀλλὰ καὶ διαφωτίζει, τὸ βιβλίον αὐτὸ, καὶ εἰς ἕν ἄλλο σημείον. Ὅτι ἐηλ. μεγάλοις ἐπιστήμονας ὅπως τὸν Καρτέσιον, τῶν ὁσίων τὰ ὀνόματα συνέβησαν ἀναποσάστω με τὸν ὀρθολογιζόμεν, καὶ τοὺς ὁποίους καὶ πιστοὶ ἀκίμη, θεσοῦν ὡς ἀθέους, μᾶς τοὺς ἐμφανίζει με τὴν ἀληθῆ ὄψιν των ἡ ὁποία διαφέρει κατὰ πολὺ ἀπὸ τὴν παρεφθαρμένην εἰκόνα τὴν ὁποῖαν ἡ ἀρνητικὴ προπαγάνδα ἐκυκλοφόρησε εἰς λαϊκὴν ἐκδοσιν.

Ὁ περιωρισμένος χῶρος δὲν ἐπιτρέπει οὔτε καὶ ἀπλὴν περιγραφὴν τοῦ πλουσιωτάτου δλικοῦ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Πράγματι, ὁμοῦ, ἀποτελεῖ ἕνα πολυτιμώτατον ἀπόκτημα διὰ τὴν ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν βιβλιοθήκην παν-

τὸς ἐπιστήμονες καὶ μορφωμένους ἀνθρώπους, ἰδίως νέου.

Δ. ΠΥΡΓ.

★

Νικολάου Α. Σπυροπούλου: Βρεφοκομική.

Ἡ ἐμπράσις ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ βιβλίου εὐρείας κοινωνικῆς ἀποστολῆς, ὅταν μάλιστα παρουσιάζῃ τὴν πληρότητα τῆς «Βρεφοκομικῆς» τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Σπυροπούλου, πρέπει νὰ χαιρετίζεται ὡς γεγονός διὰ τὰ ἔκδοτικά χρονικά τὸ τόπου μας.

Ὁ κ. Σπυρόπουλος, γνωστός ὡς συγγραφεὺς ὄχι μόνον διὰ τὸν πλῆθος τῶν εἰδικῶν παιδιατρικῶν ἐργασιῶν του ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐρύτερον λογίαν ἐπιστημονικὴν του συγγραφὴν («Ἡράκλειτος», ἴδε καὶ «Ἀκτίνας» 1941, σελ. 41) ἐκυκλοφόρησε πρὸ ὀλίγου τὴν «Βρεφοκομικὴν», βιβλίον ποῦ ἐνδιαφέρει ὄλους ὅσοι κατὰ κάποιον τρόπον ἀσχολοῦνται μὲ τὴν συγχρονισμένην ἀνατροφὴν, διατροφὴν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ βρέφους καὶ τὸ νηπίου.

Ἡ νέα συγγραφὴ τοῦ κ. Σπυροπούλου, χάρις εἰς τὴν πληρότητα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιεργασίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρτίαν καὶ ἐπαγωγὴν μορφῆν, τὸ θαυμασίον προσωπικὸν ὕψος τοῦ συγγραφέως, τὸ σαφές καὶ εὐχάριστον, ἀλλὰ καὶ χάρις εἰς τὴν ὥραϊαν καὶ συνεπῆ δημοτικὴν τῆς, κατορθώνει νὰ καταστήσῃ εἰς εὐρύτερον κύκλον προσιτὰς ὄλας τὰς πρὸς τοῦς ἐπιστήμησι δσον ἀφορᾷ τὴν φυσιολογίαν τοῦ νεογνοῦ, τὴν διατροφὴν τοῦ βρέφους, τὴν προληπτικὴν ἰατρικὴν τοῦ νηπίου, τὴν εὐγονικὴν, τὴν παιδοκομίαν, τὴν ἐμβρυακὴν ὑγιεινὴν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἰατρός, ἡ νοσοκόμος, ὁ παιδαγωγός, ἡ μητέρα ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἀναβρέθουν τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς τῆς φύλης μας — τὰ βρέφη καὶ τὰ νήπια — συμφώνως πρὸς ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ συγχρονισμένη πείρα διδάσκουν. Ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία, γενικώτερον, χάρις εἰς τὴν «Βρεφοκομικὴν» τοῦ κ. Σπυροπούλου ἀποκτιᾷ ἕνα πολυτίμητον ὄπλον διὰ τὸν ἀγῶνά τῆς πρὸς ἐλάττωσιν τῆς βρεφικῆς θνησιμότητος ἐν Ἑλλάδι.

★

Σ. Χ.

Ἰωάννας Μπουκουβάλα· Ἀναγνώστου: «Κῶματα καὶ Διμάνια»

Ἡ κυρία Ἰωάννα Μπουκουβάλα· Ἀναγνώστου μὲ τὴν ποιητικὴν τῆς συλλογὴν «Κῶματα καὶ Διμάνια» δὲν φέρνει βέβαια, ῥίγος νέο στὴν ποίησίν μας. Δὲν ὀρματίζει, δὲν προφητεύει οὔτε ὄμως σχοινοδεύει σ' ἐπικίνδυνους τόπους.

Στὸν πρόλογό τῆς μᾶς λέγει, μὲ σεμνότητα ἀληθινῆς καλλιτέχνης, ὅτι τὸ βιβλίο τῆς αὐτὸ εἶναι ἕνα εἶδος ψυχικῆς αὐτοβιογραφίας καὶ ὅτι τὰ λίγα αὐτὰ ἐπεξηγηματικὰ λόγια τὰ θεώρησε ἀπαραίτητα γιὰ κατατόπιση τοῦ ἀναγνώστη της. Κι' ἀκόμη δὲ σκόφηται πὺς μ' αὐτὰ τὰ ἐλαφρυντικὰ ἴσως προλάβει τὸ συνοφρῶμα τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς ποῦ «τὴν ἀκούει κι' ὄλας νὰ

διαμαρτύρηται γιὰ τὴν ἀνομοιογένεια στὴν τεχνικὴ καὶ στὴν ἐμπνευση».

Μὲ, γιατί ἡ ἀνησυχία αὐτὴ γιὰ τὸ φοβερὸ συνοφρῶμα τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς;

Ἄς μὴν ἀνησυχεῖ ὄμως ἡ κ. Ἀναγνώστου. Ἐμπεῖς πάντως, δὲν πρόκειται ν' ἀφίσουμε τὴν οὐσία καὶ νὰ καταπιαστοῦμε μὲ μάταιες, γιὰ τὴν ἐπὶ τῆς μαζ λεπτομέρειες. Ἐδῶ θὰ κάνουμε κάτι ποῦ νομίζουμε πὺς εἶναι καλύτερο. Θὰ προσπαθήσουμε νὰ δοῦμε ἂν ἡ ἐργασία αὐτὴ ἔχει νὰ δώσει τίποτα στὸν πικραμένο ἀνθρώπο τοῦ καιροῦ μας. Ἄν ἐκτελεῖ τὸν προορισμό τῆς, ἂν σὰ ποιητικὰ αὐτὰ βήματα συμβαδίζει ὁ καλλιτέχνης μὲ τὸν ἀνθρώπο, τὸν ἐπεύθυνο ἀνθρώπο τοῦ 1951.

Οἱ καιροὶ ποῦ μπορούμε ὁ καλλιτέχνης νὰ ἐσχινεῖται ἀνέμελος σὲ τερπνὲς περιπλανήσεις παρήλθαν.

Σήμερα... ὁ ποιητὴς ἔχει πολλές ὑποχρεώσεις κι' εὐθύνες: πολλὰ ἔχει νὰ κάμει...

Ἐκείνη ἡ ὀφθλῆ, καθαρὴ κι' ἐν πολλὰς ἀμαρτίαις τέχνη δὲν εἶναι πιά σὲ θέση νὰ δώσει τίποτα στὸν ἀπέραντο τοῦτο πόνο. Ἐδῶ ἔχουμε ἀνάγκη μιᾶς Τέχνης ποῦ νὰ μιλά βραβεία στὴν καρδιά. Νὰ διδάσκει, ν' ἀνεβίξει, νὰ πρᾶξει, νὰ χιτίζει. Καὶ γιὰ νὰ τὰ πετύχει ὄλ' αὐτὰ τὰ ὄραϊα πράγματα ἡ Τέχνη πρέπει ν' ἀπευθύνεται στὸν ἀνθρώπο κι' ὄχι στὸν εὐατό τῆς: ἀλλῆ καὶ καλόγνωμη ἔτσι ποῦ ὁ ἀνθρώπος νὰ τὴν νοιώθει καὶ νὰ τὴν ἀγαπᾷ.

Ἐμπεῖς λοιπὸν βάζουμε τὰ ἐρωτήματά μας ἔτσι: Ἄσχετα πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸ του ἔαρος, τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔχει ἀνθρωπιὰ; Ζῆ ἡ ποιήτρια στὸν καιρὸ τῆς ἡ βρίσκεται σὲ καιροὺς καὶ τόπους ἄλλους; Ἰννορεῖ τίς σημερινὲς δύσκολες ὄρες ἡ ἐσγνοιάζεται σὲ ὄνειρα; Καὶ τὴν ἀπάντησιν, μᾶς τὴν δίνουν οἱ στίχοι τῆς.

Κι' ἀνθρωπιὰ ἔχει: καὶ συγχρονισμένη εἶναι. Καὶ μᾶς δίνει καὶ κάτι καλὰ δεῖγματα.

*Γεμίζει καλωσύνη δὴ ἡ γῆ
μάνες παντοῦ μάνες πουλιὰ καὶ ζῶα
μάνες γυροῦς στῆς νύχτας τῆ σιγῆ
μὲ ὄδος θοροῦν δυὸ μάτια ἀγνά κι' ἀθῶα.*

Τώρα ὄμως ἄς μᾶς ἐπιτρέψει ἡ ἀγαπητὴ ποιήτρια καὶ μερικὲς μικροπαρηρήσεις. Θέλουμα νὰ ποῦμε γιὰ κάποιον βερμπαλισμό, γιὰ κάτι ἀντιποιητικὲς περιγραφικότητες γιὰ τὸ ὅτι, ὄχι συχνὰ, μὲ κάπου-κάπου, ἀκόμα κάποιες ἄλλες γνωστὲς φωνές π.χ. στὸ «Ἄνοιξη στὸ Κοιμητήριο». Τὰ θέματα τῆς τὴν σέρνουν κάποτε σ' ἐξωποιητικὰ μέρη.

Νομίζουμε πὺς ἡ ποίησις φτιάχνει τὰ θέματά της. Τὸ θέμα ὄμως ὄσο γερὸ κι' ἂν εἶναι δὲ μπερδεῖ πάντοτε νὰ δώσει ποίηση. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ γνωρίζει ἡ κ. Ἀναγνώστου καὶ νὰ μὴ δίνει πολὺ μεγάλη σημασία στὸ θέμα τῆς.

Ἀκόμη πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ψευδοιστικὴ τῆς διδασχὸν: «Τραγοῦδι τῆς Ἀκλῆρης», «Νυκτερινὸς Θάνατος», «Βάλτος στὴν Ἀγλή» κουράζει κάπως καὶ στενοχωρεῖ. Τὴν ποίησις τοῦ εἰδῶς αὐτοῦ εἶναι καλύτερα νὰ τὴν ἀφίσουμε γιὰ

τοὺς ποιητὲς τῆς ἐποχῆς ποὺ φέυγει...καὶ πάσι...

Τραγοῦδι στὴ νεκροφόρα; Μὰ, ὅχι, ζῆν πρέπει τραγοῦδι στὴ νεκροφόρα. Χατήσαν λοιπὸν οἱ χαρὲς τῆς ζωῆς;

Βέβαια ὑπάρχει πολὺς πόνος γύρω καὶ μέσα μας... Πολλὴ πικρία. "Ἄλλο ὅμως πόνος καὶ ἄλλο ἀπαισιοδοξία.

"Ἔστιν τὸ «νιτών ἢ ἀχίβα...» φαλτσάρει ἄσκημα. Τὸ «βλέφαρα τοῦ Παρικλέους...» θυμίζει σχολικὴ τάξη θὰ βόισκαμε καὶ ἄλλα· μὰ εἴπαμε νὰ μὴν ἐπιμαίουμε πολὺ.

Μᾶς ἴρσοσι τὸ «Περπάτα» τὸ «Νίκη Χλωμή» τὸ «Σ' ἔνα παρὶθυρο», τὸ «Κάπου στὸ Μάτωπο». Οἱ στίχοι ὁμοῦ:

*«Κλονίζονται τὰ θίμελα τῆς γῆς
τριγύρω κερανοὶ θεϊκῆς δεγῆς
πόλεμος ξεσπάει...»*

καθὼς καὶ αὐτοὶ ἐθῶ:

*«Σὰν ἢ βραδυὰ γλυκὸ ἀεράκι φέρνει
μ' ἀγάπη ἢ μιὰ κορφή στὴν ἄλλη γέρονε...»*

μᾶς δίνουν ἀρκετὴ χαρὰ:

"Ο ρυθμὸς γάρφαρος, ἡ ἔμπνευση καθάρια, ἡ σκέψη μουσικώτατη.

Οἱ καλύτερες στιγμὲς ὁμοῦ εἶναι στὰ «Τραγοῦδια τῆς Μυρτοῦλας» καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸ ἀπὸ ἐθῶ μιὰ μιὰ καρδιά θονισμένη ἀπὸ τὰ πιὸ λεπτὰ αἰσθήματα, ἡ καρδιά μιᾶς μάνας.

"Ἐκαὶ ὁμοῦ ποὺ τραγουδεῖ ἡ 'Ελληνίδα, ὁ ἔθνικός της παλμὸς μᾶς χαρίζει στροφῆς ἀρκετὰ δυνατές:

...*'Ελληνίδα*

*Μιὰ λέξη πόσοι χαλασμοὶ
πόσοι παιᾶνες καὶ λυγμοὶ
καὶ ἀπελπισίαι καὶ ἐλπίδα*

Εἶσαι 'Ελληνίδα

*Κι ἂν λάμψει ἡ μέρα χαροπὴ
κι ἂν ἔρθει ἡ νύχτα σκοτεινὴ
θυμῆσου εἶσαι 'Ελληνίδα.*

"Η κ. Μπουκουβάλα "Αναγνώστου δεῦξι στὸν σσοτὸ δρόμο μιὰ κι ἔχει τὸ τραγοῦδι της γιὰ τίς δύο ἀπ' τίς τρεῖς πρώτες ἀξίες: Γιὰ τὴν Πατρίδα καὶ γιὰ τὴν Οἰκογένεια.

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

Γεωργίου "Αριστ. Χρυσάνθακο-πούλου: "Η Ήλεια ἐπὶ Τουρκοκρατίας. "Εν Ἀθῆναις 1910. "Η ἱστορία τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς "Ελλάδος κατὰ τὴν περιόδον τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἡ ἰδιαιτέρα συμβολὴ τῶν εἰς τὴν ἀποτίωσιν τοῦ δουλικῆς ζυγοῦ, δὲν μᾶς εἶναι δυστυχῶς ἀκόμη γνωστὰ, ὅσον θὰ ἔπρεπε. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Χρυσάνθακοπούλου ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ εἰς ἓνα μεγάλον βαθμὸν αὐτὴν τὴν ἑλλειψιν, ὡς πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τῆς "Ηλείας, ἡ ὁποία διεδραμάτισε τόσον

σημαντικὸν καὶ ἥρωικὸν ρόλον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ὅπως τὸσον ζωηρῶς φαίνεται καὶ εἰς τὰς οὐλίδας τοῦ ἐν λέγῃ βιβλίου.

"Ο σ. ἐξετάζει δι' ὀλίγων τῶν ἱστορίαν τῆς "Ηλείας ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοτάτου μυθικοῦ χρόνου καὶ κατὰ τοὺς κλασικοὺς καὶ χριστιανικοὺς, διὰ δὲ καταλήξῃ εἰς τὴν μακρὰν περιόδον τῆς Τουρκοκρατίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ κυρίως θέμα τ. υ. "Η ἱστορικὴ ἔρυνα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς στηρίζεται καὶ εἰς προφαιρικοὺς ἀγῆσεις ἀπὸ τῶν ἀγωνιστῶν τῶν ἀγωνιστῶν, τοῦ 1821, ἀλλὰ κυρίως ἐπάνω εἰς σπουδαῖα, πρωτότυπα, ἀέκδοτα ἱστορικὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τῆς ἐπανάστασεως, καὶ εἰς ἀπομνημονεύματα καὶ ἐπιστολάς τῶν ἰδίων ἀγωνιστῶν. "Ο σ. δημοσιεύει 49 ἀνεκδότους ἐπιστολάς καὶ ἔγγραφα, 20 ἄλλας ἐπιστολάς μὲ ἰδιοχειροῦς ὑπογραφὰς τῶν ἀγωνιστῶν κ.ἀ.

Θὰ ἦτο δολογοῦμένης σπουδαιότηρ ἡ συμβολὴ τοῦ σ. εἰς τὴν ἔρυναν τῆς ἐνδοξοῦ αὐτῆς ἐπαρχίας, εἰδὼν ἔκαμεν ἔστω καὶ σύντομον λόγον διὰ τὴν κατάστασιν τῆς "Εκκλησιᾶς εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν καὶ τὴν σπουδαιότητα τὴν συμβολὴν της εἰς τὴν ὑπερῆξιν τῆς στοιχειώδους τότε παιδείας, ἡ ὁποία διετήρησε τὸν ἔθνομόν καὶ τὴν πίστιν τῶν "Ελλήνων, κατὰ τὴν μαρτυρικὴν ἐκείνην ἐποχὴν.

"Ασφαλῶς εἰς μιαν νεωτέραν ἐκδοσιν ὁ σ. θὰ θελήσῃ δὲ συμπληρώσῃ αὐτὴν τὴν ἑλλειψιν, ὁπότε ἡ σπουδαία συμβολὴ του θὰ ὀλοκληρωθῇ.

A. A.

Κύπρου Χρυσάνθη: Δημόνοσσα (δραματικὴ σύνθεσι).

Εἶναι μὲ ἀξιόλογη προσπάθεια γιὰ σύνθεσι τραγωδίας τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ τύπου, τὸ σύντομο αὐτὸ ποιητικὸ ἔργο ποὺ μὲ μετριοφροσύνῃ χαρακτηρίζεται «δραματικὴ σύνθεσι». Καὶ εἰδὼν μορεὶ κανεὶς περὰ τὰ ἐπαινῆ γ τὴ μετόχητά του, τὸν ἀληθινὰ ποιητὴ κό του λόγο καθὼς καὶ τὴν εὐσταίᾳ τῆς προσφάξ του. Εἶναι, βέβαια, μίμησις:—κι' αὐτὸ ἴσως νὰ τὸ κἀνῃ νὰ ἔσπερτη στὰ μάτια μιᾶς ἐποχῆς ποὺ μόνον ἀπὸ τὴν «πρωτοτυπία», ἀπὸ τὸ καινοῦργιο, εἰσπράζεται, κι' ἔχει πιὰ ἔσμεναι νὰ χαίρεται, ἀκόμη καὶ ν' ἀναγνωρίζῃ τὴν πραγματικὴν ἀξία. "Ἄλλ' αὐτὸ βέβαια, δὲν ἔχει μεγάλῃ σημασία, φθίνει νὰ μορῆ κανεὶς, δὲν στήσῃ εὐσιαστικὰ ἓνα ἀληθινὸ ἔργο.

Καὶ ὑπάρχει ἐθῶ, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀναφέραμε, ἐν ἀληθείᾳ ἔργο, ποὺ ἔχει τὴν ἀξία του. Δὲν ἔφθασε, βέβαια σὸ καλλιτεχνικὸ ὕψος τῆς ἀρχαιοελληνικῆς τραγωδίας, παρ' ὅλο ποὺ τῆς μοιάζει τόσο πολὺ στὰ ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικὰ, ἀκόμα καὶ στὸς ἀκφραστικοὺς τρόπους, κι' αὐτὸ γιὰ τὴ ἡ καλλιτεχνικὴ δύαμι ἐθῶ καὶ ἐκεῖ δὲν ἦταν ἰσάξια. Τὰ ἔξωτερικά αὐτὰ χαρακτηριστικὰ, (ποὺ μορεὶ κανεὶς νὰ τὰ μιμητῆ) ὅπως δὲν καταστρέφουν τὴν ἀξία — ὅπου ὑπάρχει — ἄλλο τόσο καὶ δὲν τὴν θμηουργοῦν. Τὴν ἀξία του τὸ καλλιτέχνημα, σὴν ποιητικὴ ἔκφρασι ζωῆς, τὴν παίρνει ἀπὸ τὴ δύναμι ποὺ

ἔχει ἡ ἔκφρασι αὐτὴ κι' ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς ποὺ εἰκονίζει.

Ἄλλὰ κι' ἐδῶ ὁ δραματογράφος εἶχε κάτι νὰ εἰπῆ καὶ στὸ κάτι αὐτὸ μὲν εἶπε νὰ θώσῃ ποιητικὴ μορφή. Καί, ἀκέρμη, τὴν ὁποιαδήποτε προσωποῦν του, μικρότερη ἢ μεγαλύτερη, δὲν τὴν ἔπνευσε μέσα σὲ κατακλυσμοὺς ἀπὸ μεγάλα καὶ ἄδαια λόγια.

Π. Κ.

★

J. Hessen: Wesen und Wert der Philosophie.

Πρόκειται γιὰ μιὰ εὐσύννοπη μὰ σαφῆ εἰσαγωγὴ στὴ φιλοσοφία, ὠφέλιμη τόσο στὸν ἀρχάριο όσο καὶ στὸν προχωρημένο στὸ φιλοσοφικὸ στοχασμό. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι γνωστός ἀπὸ τὸ ἄλλο του, τὸ βιβλίο ἐργο, Die Geistesströmungen der Gegenwart, ποὺ εἶχε ἐκδοθῆ πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο στὸν οἶκο Herder.

Ι. Π.

★

Ἐν ὄνομα «Glock u. Lutz» τῆς Νυρεμβέργης, στὴν προσπάθειά του νὰ διαφωτίσῃ τοὺς νέους στὸ τόσο σκεπρὸ γιὰ τὴ ζωὴ του ζήτῃα τοῦ ἀπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, ἐξέδωκε μιὰ σειρά ἀπὸ δηγοὺς-βιβλιαρίκια μὲ τὸ γενικὸ τίτλο: «Ὁ δῆγος στὴν ἐκλογὴ τοῦ ἀπαγγέλλεματός». Μέχρι τώρα ἔχουν ἐκδοθῆ δῆγοι γιὰ τὸν (μέλλοντα) Δασόνεμο, Τεχνικό, Ἐπιστάτη, Παιδαγωγό, Ἀ κηγόρο, Δημοσιογράφο, Φιλόλογο, καὶ Βιβλιοπώλη.

Ι. Π.

★

Ἀρχιμ. Μελετίου Γαλανοπούλου: Διευθυντοῦ Πατριάρχδος Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς: Ἡ ποιητὴ ὡς μέσον ἀγωγῆς.

★

Δ. Σαβράμη: Τὸ παιδί καὶ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα.

★

Πάνου Α. Πάτρα: γυμνασιάρχου: Τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κοινωνικὸς Χριστιανισμὸς.

★

Κ. Α. Μπραναίου: Γιὰ μιὰ σημερινὴ παρουσία τοῦ Χριστιανισμοῦ.

★

Π. Ν. Πιπινέλη: Ἡ Ἑλλάς καὶ αἱ ἰδεολογικαὶ ἀντιθέσεις Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

International Conciliation, November, 1950: The Tokyo Trial.

★

International Conciliation, December, 1950: Current research in international affairs.

★

Νίκου Κρανιδιώτη: Τὸ νεοελληνικὸ θέατρο.

★

Τάκη Γεωργίου: Βυζαντινὴ Ἀειτουργία εἰς ἀρμονικὴν μορφήν. Ἐταιρία Δημιουργικῆς Ἐκκλ. Μουσικῆς. Ἐκδόσεις «Ἐνορίας».

★

Ἄντ. Κυριακοῦ: Ἡ πραγματικὴ σου ζωὴ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Οἱ Χριστιανοὶ Ἑλληνες τοῦ Παρισιοῦ ἔχουν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἀπειλεῖσι μιὰ Κοινότητα, ποὺ τὴν τελευταία παρουσιαζει ἀρκετὴ πατριωτικὴ δράσι.

Μέσα ὅμως σ' ὅλες τῆς τίς ἐκδηλώσεις ἀξιοπαρατήρητος εἶναι ὁ τομεὺς τῆς σπουδαζούσης νεολαίας εἴτε αὐτὴ βρίσκεται ἀκόμη σ' ἀφοιτητὴ καὶ θρανία τῆς Σορβόνης εἴτε ἀποτελεῖ τὴν μερίδα τῶν ἐδῶ ἐπιστημόνων.

Μὲ ἄλλα λόγια οἱ Χριστιανοὶ φοιτῆται καὶ ἐπιστήμηνες ποὺ μένουσιν στὴν Πνευματικὴ πόλι—Ἑλληνικὸ περίπτερο—ἢ καὶ ἄλλοῦ ἔχουν ἀποτελέσει ἕνα εἰσαίτιο συγκρότημα μὲ τοὺς ἐξῶ ἐπιστήμονας καὶ ἰδιαίτερα μὲ τοὺς μετακπιδευομένους.

Μὲ τὴν συμπάρασται τοῦ πρωτοερέως τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου γίνονται δεκαπενθήμεροι συγκεντρώσεις γιὰ νὰ ἀνταλλάξουν οἱ Ἑλληνες νέοι σκέψεις καὶ γνώμες γύρω ἀπὸ τὰ τόσα θέματα ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦν, διὰ μάλιστα αὐτὰ βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά τους.

Τὶς συναντήσεις αὐτῆς τίς παρακολοθοῦν ὅλοι μὲ πολλὴ προθυμία λαμβάνουν δὲ μέρος σ' αὐτῆς καὶ οἱ περσικτοὶ ἀπὸ τὸ Παρίσι Ἑλληνες ἐπιστήμηνες ἀπὸ διάφορες χῶρες τοῦ κόσμου καὶ εἴσαι γίνονται ἕνα δίκτυο ἀνταλλαγῆς γνώμων παγκόσμιον.

Εἶναι γεγονός ὅτι ἐδῶ ὁ ἀγὼν τοῦ νέου εἶναι πολὺ πλεονεξ. Γι' αὐτὸ ὁ φωτεινὸς αὐτὸς Φάρος τῆς πνευματικῆς κατευθύνσεως δίνει σπουδαία ἐφόδια στὴν Ἑλληνικὴ νεολαία ποὺ σπουδαζει σὲ ἐξωτερικό.

Παρίσι.

Π. Γ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Στρατ. Ἡλ. Βουλγαράκη ν ΣΤΓ 916 γ' Θερμοτάς εὐχαριστῶν διὰ τὴν λαμπρὰν ἰδέαν σας. Τὸ ἔχομεν ὀπ' ὄψεαι, ἴσως κάτι νίγη μὲ τὸν 15ον τόμον.—κ. Δημ. Κασ. Ἀνθ' Ἰγ' ον, Ἐν τ' αὐθ' α. Πιστεύομεν, ὅτι μᾶς γράφετε μᾶς συνεκλήσας. Εὐχαριστοῦμεν θερμότερα.—κ. Ν. Παπαδόπ. Θεσσαλονίκην. Πολὺ ὀρθά ὅσα γράφετε διὰ τὸν ἀειμνητοῦν πνευματικὸν ἀγωνιστὴν καὶ ἀγαπημένον συνεργάτην μας Νίκον Ἀναδολῆν. Ὡς πρὸς τὸ παράνομόν σας, ὅμως καὶ μάλιστα «πικρὸ παράνομο» ὅτι δὲν ἐγράφωμε «τίποτε» γι' αὐτόν.—ἐπιτρέψατέ μας νὰ σᾶς παραπέμψωμεν εἰς τὸ τεύχος μας Μαρτίου 1949, σελ. 135, 143, ἵπου θὰ ἴδῃτε καὶ νεκρολογικὸν σημείωμα καὶ ποιήμα ἀφιερωμένον εἰς τὴν μνήμην του.—κ. Ἀθ. Σωτήρ. Ἐν τ' αὐθ' α. Διεβίβασαμεν ἀρμυρίας τὴν παρατήρησίν σας.—κ. Χρυσ. Παπαμερκ. Λαρίσαν. Θερμοτάτας εὐχαριστίας διὰ τὴν τόσον ὄρασαν ἐπιστολήν σας.—κ. Ἀθ. Κρίν. Σῦρον. Ἄν ἡ ἀπάντησίς μας δὲν ἐρχεται πολὺ ἀργά, θὰ ἐλέγωμεν ὅτι δὲν βλέπομεν κανὲν ἐμπόδιον ἢ κίνδυνον παρεξηγήσεως, ἀπὸ ὅσα περὶ μικτῶν γάμων γράφετε.—κ. Ρούλην Ἀντ. Λεωνίδιον. Ἡ «Προσευχὴ στοῦ Θεοῦ» ὡς ἀναφερομένη εἰς τὸ «Νέον Ἔτος» εἶναι ἐντελὲς ἀνεπίκαιρος. Ὡς λογοτεχνία ὅμως ἔχει ἀρκετὰ στοιχεῖα ἐνὸς ἐπιτυχῶς μικροῦ περικογράφου.—κ. Γ. Δ. α. μ. Κόρινθον. Ἡ εὐχαριστὰς διαπιστώσαμεν βελτιώσεις εἰς τὸν στίχον σας. Τὸς ὑποδείξεις μας, ἐπὶ τῶν ὁποίων τόσον ὑπολογίζεσθε, θὰ τὰς ἔχετε πάντοτε.—δ. Ἰ. Ὑ. Φωτειν. Χαλάνδριον. Καὶ πάλιν λόγους ἐπαινετικούς ἔχομεν διὰ τὸ «Φερόυσιμα». Πρέπει ὅμως νὰ ἐνδιωφερθῆτε διὰ τὴν περισσώτερον ἀρμυρικὴν ἐπέδουσι τῆς καλῆς πάντοτε στιχογραφικῆς σας ἐμπνεύσεως.—κ. Ξ. μ. Τραν. Ἐν τ' αὐθ' α. Καὶ τὰ δύο ποιήματά σας πολὺ καλὰ. Ἐχετε τὴν δυνατοτητα τῆς καλῆς ἐξελίξεως. Πιστεύομεν ὅτι συντόμως θὰ ἐπιτύχετε ἀπολύτως ἀριτον στίχον.—κ. Ἀθ. α. Τσίμπ. Ἐν τ' αὐθ' α. Τὸ ποιήμα σας δὲν εἶναι ἐπιτυχές. Ἐμπνευσίς καὶ τεχνικὴ ὀστεροῦ.—δ. Κ. Π. Κίν. Ἐυλό κ' α' σ' τ' ρ' ον. Μᾶς συγκινεῖ ἡ προσπάθεια νὰ ἀποδώσῃτε εἰς στίχους τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Π. Μελίτη «Πικραμένε λῶος». Ἡ ἐργασία σας ἀξιόπαινος, αἱ τεχνικαὶ ἐλλείψεις δὲν εἶναι σημαντικαί. Διὰ τὸ «Χριστογεννητικὸ» ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ἐκτός τοῦ ἑξαιρητικοῦ εἰς ἀπόδιον τελευταίου διαιτίχου, ὑπολείπεται τοῦ προηγούμενου.—δ. Τ. Νόρμ. Ἀγρίνιον. Ὡς ἀπαρχαὶ καὶ τὸ διήγημα καὶ τὸ ποιήμα ἐνθαρρυντικὸ σημεῖα διὰ καλῆν,—μελλοντικὴν ὅμως—ἐξελίξιν.—κ. Θ. Κρίν. Ἐν τ' αὐθ' α. Τὸ ποιήμα σας ὀστερεῖ ἐν σχέσει πρὸς τὰ προηγούμενα. Μερικαὶ ἐκφράσεις, ἢ «λευτερώτα ἀσχη» κὶ αὐτὸς ὁ «ἀχὸς καινούργιας γῆς» ζημιώουσι κάθε καλὴν ἐντύπωσιν.—κ. Ἀλκην Ὁμαριώτην, Σ.Τ.Γ. 917α. Τὸ ποιήμα σας ὀπερβαίνει τοὺς ἑκατόν τριάντα στίχους. Ὡς ποιητικὴ συνεργασία εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἐπειτα αἱ ἐκφράσεις «Βαρθολομαϊκὸς νόχτες» κὶ οἱ «ἄσῳται γυοί» ποῦ «δὲν θὰ ξεροβήχον οὐτε θὰ φύτῃν τὴν γλαμπάσα» ὅσον καὶ ν' ἀποτελοῦν «ἄφος» νομίζομεν ὅτι δὲν ἔχουν τὴν θέσιν τους.—κ. Ἀνδρ. Σεμ. Ἀργος. Ὁ ρεστικόν ὄν εἶναι κάπως δύσκολον εἰς τὴν «ἀλληλογραφίαν» μας νὰ κάμωμεν ἀνάλιον τοῦ κάθε στίχου σας. Ἀπὸ τὰ ἀποσταλέντα περισσότερον ἐπιτυχῆς—εἰς τὴν τεχνικὴν ὅμως—«Τῆς νόχτας οἱ τραγου-

διατές». Τὸ «Ἑλλάδα μου ἄγία» ὀπερτερεῖ εἰς ἐμπνευσίν, ὑπολείπεται ὅμως κατὰ τὴν μορφήν. δ. Ἀλκ. Μ. υ. Ἐν τ' αὐθ' α. Εὐχαριστὰς ἐπαναβλέσκων συνεργασίας σας. Ἀπὸ τὰ ἀποσταλέντα, ἐπιτυχῆς τὸ «Ἐσπερινός» καὶ πάσα πολὺ καλὸν—ἀν καὶ ἔκτενες—τὸ «Προσευχές». Συγχαρητήρια κ. Τ. Χρ. Κουπαρισίαν. Πρέπει νὰ στρέψετε τὴν προσοχὴν σας εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἔκλογὴν τῶν λέξεων. Ἡ «μουσικότης» θὰ συμπληρῆσθῃ ἐν ἀξιόλογον λιρικὴν σας διαθεσίν.—δ. Αντιγ. Σ. ἰ. δ. Ἐν τ' αὐθ' α. Ἀπὸ τὴν ἀποσταλείσαν συνεργασίαν ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστολῶν σας ἡ πρώτη στροφή τοῦ ποιήματος «ἄκου ψυχῆ μου» ἐπιτυχῆς. Οἱ ἄλλοι σας στίχοι ἔχουν γνωστὰ μειονεκτήματα τοῦ προετέρου γραψίματος διὰ τὰ ὅποια καὶ σᾶς ἔχουν γίνῃ πολλὰπλα ὑποδείξεις.—κ. Στέφανον, Πάτρας. Καὶ τὰ τρία ποιήματά σας ἔχουν πλούσιον προσωπικὸν χαρακτῆρα ἀλλὰ δὲν συγκινοῦν, ὅσον θὰ ἔπρεπε, διότι μένουσι προσεκολλημένα εἰς τὸν ὑποκειμενισμὸν τῶν καὶ δὲν ἐνδιωφέρουν τὸν τρίτον.—δ. Παυλ. Ρωμ. Ἐν τ' αὐθ' α. Εὐχαριστὰς βλάβομεν διὰ ἐπιδροσάτας τὰς ὑποδείξεις σας. Τὸ «Ταξίδι», χωρὶς, βεβαίως, νὰ εἶναι ἀπολύτως ἀριτον ἔχει ἀρκετὰ ποιητικὰ στοιχεῖα ποῦ προδικάζουν καλὴν καὶ ἀξιοπρόσθετον ἐξέλιξιν.—κ. Ρουδ. μαθητήν, Θεσσαλονίκην. Τὰ ποιητικὰ προστάτα δὲν λείπουν ἀπὸ τὰ ποιήματά σας. Προεξέταε ὅμως νὰ μὴν γίῃ ἀφορμὴ ἢ «ποίησις» καὶ παράμελησθε τὰ μαθήματα σας.—κ. Γ. Βλαχ. Κ. α β λ α ε. Τὸ «Τραγοῦδι τοῦ πόνου» δὲν εἶναι ἐπιτυχές. Διὰ νὰ ἀξιοποτηθῇ ἀισθητικῶς μίαν προσωπικὴν συγκινήσιον χρειάζονται προστάτα ποῦ, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ λογοτεχνιῶμα σας, πρὸς τὸ παρὸν τὸ ἐλάχιστον δὲν διαβάθεται.—κ. Λάκην Κρυφιώτην. Ἐν τ' αὐθ' α. Τὸ ἀποσταλὲν ἐρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὸ περὶ δυνατότητος καλῆς ἐξελίξεως. Τὸ ἴσον σας ποιήμα ὡς «ποιηματικὴ» ἀπολύτως ἐπιτυχές. Ἀπὸ σᾶς ὅμως περιμένομεν νὰ ἐργασθῆτε εἰς μεγαλύτερας ὁλικῆς θέματα.—Καν Κ. Γ. Τριαν. Κηφισία. Ἀπὸ τὰ κατὰ καιροὺς ποιήματά σας τὰ «Παιδιά στῆν Παναγία» διακρίνεται διὰ τὴν πλουσίαν τοῦ ἐμπνευσίν. Ἡ τρίτη στροφή ἐξαιρετικὴ. Αἱ ἄλλαι κάπως ὀστεροῦ.—κ. Φῶτον Ἀγχινου. Βοστώνην. Τὸ ὄρατον εἰς ἐμπνευσίν ποιήμα σας δεικνύει πλούσιον ψυχικὸν κόσμον, ἀλλὰ, λόγφ τεχνικῶν ἐλλείψεων, δὲν εἶναι δυστυχῶς δημοσιεύσιμον.—κ. Γ. Κομ. Ἐν τ' αὐθ' α. Ἡ ἐμπνευσίς σας δὲν ἔχει εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς, τὴν καθαρότητα τῆς ἀγνής συγκινήσεως. Ἡ ποιητικὴ ἀπόδοσις ὅμως δὲν στареῖ, ὅτε ἡ μουσικότης ἀπουσιάζει ἀπὸ τοὺς στίχους σας.—σ' τ' ρ. Ν. Δ. α β β. Σ. Τ. Γ. 922β. Τὸ ποιήμα σας ἔχει ἐλλείψεις. Αὐτὸ ὅμως ὀφείλεται ἐν μέρει καὶ εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ἴδιου θέματος ἔχουν γραφῆ ἀριστοურγηματα. Εὐχαριστὰς θὰ περιμένωμεν τὴν ἐπιπλοῦσιν σας ἐπὶ ἐπιπλοῦν θέματος ὀλιγώτερον συντριπτικὸν διὰ τὴν ἰδικὴν σας τεχνικὴν φαρῆτραν.—κ. Π. Τ. σ. μοθητὴν Πάτρας. Τὸ ποιήμα σας «Μετάνοια» ἔχει πολλὰ μειονεκτήματα διὰ τὰ δεκοῦς χρόνια σας τὸ θέμα εἶναι πολὺ βαρὺ. Ἄλλο νὰ ἀισθάνεται κανεὶς ὡς χριστιανὸς τὴν μετάνοιαν τοῦ καὶ ἄλλο νὰ ἐπιχειρῶ τὸ ἀθλημα νὰ μετουσιώσῃ τὴν μετάνοιαν εἰς καλλιτεχνικὸν δημιούργημα.—κ. Σ. π. Λοῦλ. Θεσσαλονίκην. Τὰ ἀποσταλέντα δυστυχῶς, δὲν εἶναι δημοσιεύσιμα. Εἶναι ἀπαραίτητον πρωτίστως νὰ μελετήσῃτε στιχογραφικὴ καὶ νεοῦληνας ποιητάς.—κ. Ἀθ. Σωτήρ. Ἐν τ' αὐθ' α. Ἐχετε ἴδιοκον διὰ τὴν πληγὴν αὐτὴν τῶν ἐγκυκλιῶν ἐπιστολῶν. Τὶ νὰ γίνῃ ὅμως; Πάντως διεβίβασαμεν τὸ θέμα ἀρμυρίας.

Περὶ τοὺς «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων»—Ἐκδ. Χριστ. Ἐνώσ. «Ἀκτίνες». Γραφεία: ὁδὸς Καρότου 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. Β5-028—Θεσσαλονίκης: Ἀγ. Σοφίας Β8.—Πειραιῶς: Τσαμαδοῦ καὶ Κολοκοτρώνη 67.—Ἰκσέθου: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία: Πεικίλης 5, Ἀθήναι.—Ἐτήσια συνδρομὴ ὄρ. 25.000, ἑξωτερικοῦ δολλ. Β.—Προϊστ. τυπογραφεῖου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυγᾶλη 176.—Χειρόγραφα, δημοσιεύσιμα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.